ATEITIS

Nr. 3-4 1932

MĖNESINIS MOKSLEIVIŲ ŽURNALAS

TURINYS

	Pusl.
Po Kristaus vėliava	129
A. Paplauskas, Aleliuja	132
K. Grigaitytė, Viešpaties rankos	132
Kun. A. Grauslys, Apie visokeriopą indiferentizmą	133
A. Vaičiulaitis, Patraukimas	136
Prie kapo (vertė *J. Tininis)*	137
Jonas M., Tautinė kultūra	139
Goethe, Novelė	145
B., Goethės pasaulėžiūros bruožai	159
Goethe, Girių karalius (Vertė *A. Tyruolis)*	166
A. Paplauskas, Menas — gyvenimo stilizacija	167
Juoz. Lingis, Goethės jaunystė	174
A. Valašinas, Atmintis ir jos lavinimas	180
K. Š. P., A. a. Ignas Balta	184
A. Gražulaitis, Pavasarinės mintys	185
M. Sidabrėlis, Nevaikščiokit į kanarėlių parodas	190
„Pavasario“ Sąjungos 20 m. jubiliejus	196
K. Berulis, Iš ko neatsirado pasakos	197
Laiko dvasia	200
Apžvalga	201
Mūsų veikimas	203
Knygos	205
Atsiųsta paminėti	208

„ATEITIES“ { Redakcija ir Administracija: Kaunas Laisvės Alėja 3, Telef. 26-76

„Ateities“ kaina: Lietuvoje metams 15 lt., pusm. 8 lt. Moksleiviams: metams 6 lt., pusm. 3 lt. Užsieny: metams 20 lt., pusm. 10 lt. Moksleiviams perpus pigiau. Atskiras num. 1,75 lt.

Skelbtąsias premijas laimės

tie š. m. „Ateities“ platintojai, kurie yra daugiausia surinkę prenumeratorių ir kurie pavyzdingiausiai atsilygins. O premijos yra šitokios: viena premija knygomis 100 lt. vertės, antra — 50 lt. vertės ir trys premijos knygomis po 25 lt. vertės.

Tad prašydami siųsti š. m. „Ateities prenumeratą, kreipiame platintojų dėmesį ir į premijų laimėjimo sąlygas. Kartu pabrėžiame, kad atsilyginti šio pusmečio prenumeratą yra jau labai labai laikas.

Daugiau progos gali nebebūti

įsigyti po 50 cnt. bet kurių metų „Ateities“ pageidaujamus sąsiuvinius, kai juos baigsime pardavinėti. Todėl visi, kurie norite sau praėjusių kurių metų komplektus pasipildyti, arba ir visai naujai įsigyti, paskubėkite pasiųsti reikiamą sumą (po 50 cent. už sąsiuvinį plius po 5 cent persiuntimui, nes savo kaštu siunčiame užsakymus tik ne mažesnei kaip 5 lt. sumai). Galime siųsti ir išpirktinai. 1920, 1925 ir 1927 m. metų jubiliejiniai sąsiuviniai kaštuoja po 1 lt.

Užsakymus siųskite **„Ateities“ adm-jai, Kaune, Laisv. Al. 3.**

ATEITIS

Mėnesinis moksleivių žurnalas

3-4 Nr. 1932 m. kovo—balandžio mėn. XXII

Po Kristaus vėliava

Kai trimitai ir varpų skambėjimas skelbia pavojų, visi privalo stot į gelbėjimo darbą. Tuo laiku neturi būt vietos delsimui ir abejonėms. Valandos svarba reikalauja greito ir uolaus veikimo ir neleidžia jėgas ir laiką gaišinančio blaškymosi. Gelbėt tai, kas išgelbėt galima ir reikia — didysis uždavinys tokią valandą.

O ar nėra dabar tokia būklė? Ar neskamba pavojaus varpai po visą šalį ir pasaulį? Ar nežaibuoja aptemęs dangus? Ar neliepsnoja gaisrais horizontai? Ar demoniškos jėgos nesistengia tikėjimą, Bažnyčią ir ilgų šimtmečių žmonijos darbą sunaikinti, krikščionišką kultūrą ir dvasios gyvenimą iš pagrindų sukrėsti?

Ir vis dėlto yra dar minios, kurios nemato arba nesupranta laiko ženklų ir vykstančioj žūtbūtinėj kovoj nežino savo vietos. Jos abejingai ir be nuovokos žiūri į tą žūtbūtinę kovą už žmogaus dvasios ir žmonijos ateities dalykus.

Tuo tarpu šiandien gal daugiau kaip kitados tinka Kristaus žodžiai: „Kas ne su manim, tas prieš mane“, ir „Kas su manim nerenka, tas barsto“. Gyvenamasis momentas reikalauja katalikiškosios akcijos, o ne nekatalikiško fatalizmo. Jis reikalauja didžių sielų, kurios nebijotų, neabejotų ir nesitrauktų, nors žemė drebėtų, reikalauja žmonių darbo ir galingo tikėjimo pergale, dieviškaisiais dalykais ir Kristaus Bažnyčia.

Tik bukapročiai, menkos širdies ir bejėgiai gali abejingai žiūrėti, kai eina sprendžiama kova. Juk visiems Povilas apaštalas sako: „Būkit geri Kristaus kariai“. Taigi kai kova eina mūsų vieta po Kristaus vėliava.

Šioj kovoj katalikai turi būt panašūs į bažnyčią statančius izraelitus, kurie vienoj rankoj laikė kardus, o antrąja dėjo mūro plytas. Katalikai turi pasauly ir gyvenimo vidury stovėti, bet ne pasaulio, o Kristaus dvasios pilni. Pagal Kristaus valią katalikai privalo būti žemės druska ir pasaulio šviesa, kurių taip truksta išvėsusiam ir tamsiam šių dienų pasauly. Jie turi ne-

pasiduot laiko dvasiai, bet Kristaus kelio laikytis, saugotis Evangeliją prie laiko taikyti, bet gyvenimą kreipti pagal Evangeliją. Turime giliai įsidėti į širdį, kad nėra ir būt negali krikščioniško liberalizmo ar socializmo, bet yra tik Kristaus religija ir Kristaus Bažnyčia.

Šį kartą bedievybės banga yra smarkesnė ir fanatiškesnė kaip kada nors, bet mes neprivalom nusimint. Kristus mums liepia drąsiems būti, nes jis nugalėjo pasaulį. Tik katalikai privalo būt tikri krikščionys — pagal Kristaus mokslą tikėt, gyvent ir būt pasiryžę reikale mirt už savo tikėjimą. Tada ir jų tikėjimas bus galingas, kaip tikėjimas pirmųjų krikščionių ir kankinių. Juk net bolševikai tegali nužudyti tik kūną, o ne sielą. Bet mirusieji garsiau kalba už gyvuosius, o prieš mirusius nėra čekos.

Kur gi šioj kovoj mūsų, katalikiškosios jaunuomenės, vieta, jaunuomenės, apie kurią Pius XI sako, jog ji yra gražiausia katalikų akcijos dalis ir brangi jam, kaip jo paties akies lėlytė? Juk negalime bukaprotišku abejingumu žiūrėt į visa, kas aplink mus pasauly vyksta.

Mes esame katalikai ir mūsų vieta po Kristaus vėliava. Bet mes esam dar jaunuomenė, kuri gyvename didiems darbams pasiruošimo laikotarpį. Todėl stojant po Kristaus vėliava mums ypatingai svarbu aiškiai principais apsibrėžti savo kelią.

Koki tat vyriausi mūsų pasiruošimo principai?

K a t a l i k i š k u m a s yra pirmas ir vyriausias principas. Mes privalome tapti katalikais giliausia to žodžio prasme: gilaus tikėjimo, kilnios dvasios, tvirti, mylį artimą ir pajėgūs kūrybos darbe.

T a u t i š k u m a s i r t ė v y n ė s m e i l ė turi būt antras didysis mūsų principas. Mes privalom būt lietuviai ir ištikimi savo tėvynei. Ugdykime iš savo protėvių paveldėtą lobį. Mes privalom tęst toliau mūsų tėvynės rūmo statymą, ugdyt mūsų tautinę individualybę ir kultūrą, atnaujinti tautos dvasią, kraują ir gyvenimą.

A u k l ė j i m a s i s i r l a v i n i m a s i s, kad taptume pilnutiniais asmenimis, turi būti mūsų visų dienų rūpestis. Auklėkime savo kūną ir dvasią, savo charakterį, kad taptume religingi, šviesaus proto, tvirtos valios, kilnių jausmų ir sveiki žmonės.

D a r b a s i r p a š a u k i m a s mums turi dideliausios reikšmės. Dirbkime ir ieškokime savo pašaukimo. Vargas tam, kuris su savo pašaukimu prasilenkia, kuris neišmoksta dirbti. Mes, jaunuomenė, pašaukta kūrybos darbui visose mūsų tautos gyvenimo srityse, tat kiekvienas supraskim mums skirtą Aukščiausiojo uždavinį ir jam ruoškimės.

V i s u o m e n i n i a i s i e k i m a i ir mums, kaip visuomenės nariams, turi būt savi ir artimi. Kiekvienas žmogus gyvena visuomenėje ir joje turi realizuoti savo gyvenimo uždavinį.

Mums teks lietuvių visuomenėj savo uždavinius realizuoti, uždavinius lietuvio katalìko inteligento. Ši problema, kaip tą uždavinį realizuosime, turi būt nuodugniai išnagrinėta ir išspręsta ir tam visu rimtumu turime ją išsprendę pasiruošti. Geras pasiruošimas yra svarbiausia ir būtina sąlyga dideliems darbams atlikti.

M e s t a u t o s v i s u m o j e turim būt ta jos dalis, ant kurios drąsiai būtų galima dėti gražesnės mūsų tautos ateities viltis. Turime būti tautos moralinio ir medžiaginio pakilimo pranašai.

Šie principai turi būt tos gairės, kurių laikydamiesi mes atsistosime mums prideramon vieton po Kristus vėliava kaip tikri Kristaus kariai ir atnešim laimės atskiram asmeniui, tautai, valstybei, pergalės Bažnyčiai ir garbės Kristui, mūsų karaliui.

Šių principų juo uoliau turime laikytis, kad mums daug pavojų gresia. Tie, kurie kovoja prieš Kristų, Bažnyčią, dorovę, tėvynę — savo demonišką darbą pradeda nuo jaunuomenės. Jie stengiasi užkirst kelią jaunuomenei įeit į katalikų gyvenimą, stengiasi į savo rankas paimt jaunuomenę nuo pat kūdikystės, dar prieš pirmą komuniją pasėt jo sieloj pikto diegus, izoliuot nuo Bažnyčio ir viso katalikų gyvenimo. Jie daro tikrą medžioklę jaunų nepritytusių sielų. Todėl turime būti ne tik tvirti, bet ir atsargūs. Kartu turime atmint savo pareigą ir savo broliams katalikams jaunuoliams. Didžiadvasiu pasišventimu gelbėkim juos, nurodykim pavojus jų neįžvelgiantiems, parodykim tikrąjį kelią. Pijaus XI žodžius: „Būkite vieningi, būkite šventi, būkite katalikai, būkite apaštalai“ — ypatingu uolumu turėtume vykint visu pirma savo brolių katalikų jaunuolių tarpe. Tai pirmoji ir svarbiausioji vieta, kur šiandien mes galime pasirodyt tikrais Kristaus kariais.

Šiuo keliu eidami mes ir galėsim įvykint didįjį uždavinį — v i s a a t n a u j i n t i K r i s t u j e.

Kiekvienas tikybinis neitralumas yra kovos skelbimas katalikiškai tiesai. Kiekvienas neitralus žmogus vaidina Piloto vaidmenį.

R. Maeder.

Atkreipkite dėmesį į šitai: nebūkite daugiau bailūs; būkite švento drąsumo ir jeigu išgirsite piktžodžiaujant prieš Kristų, pakelkite aukštyn galvą: jūs esate ginkluoti kryžiaus ženklu, ko jūs turėtumėt bijotis?

Šv. Augustinas.

Ant. Paplauskas

Aleliuja!..

Varpai suskambo, varpai prabilo,
Aidais padanges plačiai užliejo.
Nulijo perlai rasoto šilo,
Ir taršo plaukus šilkinis vėjas.

Vainikai. Maldos. Vainikai. Gėlės.
O sieloj rytas, šventasis rytas.
Drebėjo žemė: — ir Kristus kėlės,
Ir didis džiaugsmas rytuose švito.

Ir teka saulė. Ir plaukia minios.
Vainikai. Gėlės. Ir žvakių ugnys.
Prigėrė širdys Maldoj aušrinėj,
Maldoj aušrinėj — buities bedugnėj.

Liepsnoja aušros ir spindi bokštai,
Skaisčiais pazarais skliautus nudažę.
— Erdves ir dangų apimti trokštu!
Tyliu kaip sfinksas maldos ekstazėj — — —

K. Grigaitytė

Viešpaties rankos

Kiek kartų tu šaukei mane
Vinim paženklintas rankas ištiesęs,
Tiek kartų praėjau neatsigręžusi.
Tiek durų atdarų ir slenksčių dar neperžengtų —
Iliuminacijos ir muzika...

Bet kur tik aš ėjau ir kur sustojau,
Visur jaunatvės reikalavo
Ir sielos vienintelės.
Atsiminiau tada,
Kad ten altoriuje su lūkesčiu
Vis rankos ištiestos,
Vinim paženklintos —
Už sielą, už vienintelę...

Vėlybas vakaras.
Sargyboje liepsnelės spinksinčios.
Po kryžium mimoza nulinkau.
Čia sienos meldžiasi tyloj
Ir penkios žaizdos malonėmis laša...

Kun. A. Grauslys

Apie visokeriopą indiferentizmą

Mūsų becharakterybės ir valios trukumo laikais vis daugiau ir daugiau atsiranda žmonių besivadinančių indiferentais tikėjimo srity ir bepartyviais ar neutraliais katalikiškojo veikimo žvilgsniu. Jie reikalauja visom pažvalgom tolerancijos, kuri tikrumoje yra ne kas kita, kaip tų visų pažvalgų lygus įvertinimas ar, teisingiau sakant, visiškas nevertinimas. Jų manymu, visi tikėjimai yra lygios vertės ir todėl nereikia nei vienu jų ypatingai susimąstyti. Nereikia į tuos visus viršprigimtus dalykus perdaug rimtai žiūrėti, nes viskas yra reliatyvu ir nėra rimčiausios tiesos, dėl kurios negalima būtų pastatyti klausztuko. Kiekvieną, be svyravimo išpažįstantį savo idėją, jie vadina fanatiku, o kiekvieną energingesnę pastangą savo mylimai idėjai įkūnyti gyvenime jie vadina karščiavimusi ir partyvumu. Savo privačiam gyvenime jie jokiais rimtais klausimais nesidomauja. Jie skaito tik pigius sensacingus romanus — jokios rimtesnės knygos jų labai menkame knygynėly nesurasi. Užmerktom akim ir užkimštom ausim jie eina pro tas tiesas, dėl kurių milijonai mirė. Kūno reikalai ir rūpesniai — tai jų pagrindinis dalykas, nes kaip gi kitaip gali būti, juk pilvas, kurs yra kūno centras, jis taip pat turi būti jų viso gyvenimo ir mąstymo centru. Tai jų gyvenimo logika. Ir taip galvojančių yra milijonai! Indiferentizmas tai mūsų gyvenamo laiko žymė, tai ypatinga jojo liga.

Tad verta ir mums juo susidomėti. Susidomėti ir pažinti jį tam, kad ir mes juo neužsikrėstume, o jau užsikrėtę, kad pasigydytume.

Tad šiam rašinėly trumpai atsakysime sau į šiuos keturius klausimus: 1) Kas yra indiferentizmas? 2) Ar katalikas gali būti indiferentas? 3) Iš kur indiferentizmas atsiranda? ir 4) Kiek jis yra pragaištingas?

1) Kas yra indiferentizmas? Pats jau žodis daug apie jį pasako, nes ką gi reiška lot. žodis „indifferens“? Jeigu kalbama apie žmogų, tai tas žodis reiškia stovį žmogaus abejučio, be nusistatymo kurios tiesos žvilgsniu. Jam vis tiek vienas ar kitas, jis nevertina daugiau pirmojo negu antrąjį. Tai teoretinis indiferentizmas. Praktinis indiferentizmas tai teoretinio tolimesnė logiška išdava. Tai valios neveiklumas, tingumas kuriai nors aukštesnei idėjai gyvenime dirbti.

Religinio gyvenimo srityje, kurią mes čia ir turime galvoje, indiferentas yra tas katalikas, kurs religine tiesa visai nesirūpina, jos pažinti nenori ir kurs nejaučia reikalo Kristaus idėjai įkūnyti darbuotis visuomenėje. Tokiam katalikui religinė ir dažniausiai bet kuri tiesa yra nesvarbi. Jis tiesą ma-

tuoja savo interesu. Jam tiesa tik tiek reikalinga, kiek ji gali jam patarnauti ir jo kūno geidulius ar tuščios garbės troškimą patenkinti. Jis negali suprasti tokio žmogaus, kurs ieško tiesos ne kuriais nors žemesniais sumetimais, bet dėl jos pačios, kurs net geriau atsižada karjeros, net duonos kąsnio dėl tiesos. Tai bepročiai, — mano jis.

Tad kas yra pagaliau indiferentizmas? Tai tiesos neįvertinimas, josios nebranginimas, tai *apostazija nuo tiesos.*

2) *Ar katalikas gali būti indiferentas?* Ar Kristus buvo indiferentas tiesos žvilgsniu?! Kam to klausti?! Argi nežinome iš Jo paties lūpų, kad Jis atėjo pasaulin liudyti apie tiesą, Jis — kurs pats buvo Tiesa! Argi neskamba mūsų ausyse tie jo ugningi posakiai, kuriais jisai plakė tų laikų parizėjų melą ir veidmainybę?! Jisai buvo nužudytas, nes tiesą mylėjo. Ji — Jam buvo brangesnė už gyvybę. Ir Jis reikalauja bekompromisinio nusilenkimo tiesai. Jis reikalauja tarnauti tiesai, nors ir reikėtų atsiskirti nuo savo artimųjų, nustoti visko, kas brangu.

Ar katalikas gali būti indiferentas?! Lai atsako į tai Bažnyčios istorija, kuri yra Kristaus tiesos meilės iliustracija. Ar indiferentingi buvo tiesai tie pirmieji trys šimtmečiai, kurie kentėjo viską ką tik galima kentėti žemėje ir tai dėl Kristaus tiesos meilės. Kankinių kraujas mums liudija pirmųjų krikščionių tiesos meilę. Ar indiferentingi buvo tie visi Bažnyčios istorijos šimtmečiai tiesai, tie šimtmečiai, kuriais tiek dėl religijos kariauta, kuriais Kristaus grabo atvadavimo mintis galėjo sukelti ir sužavėti visą Europą?! Mes čia tų karų negiriame, bet konstatuojame faktą, kad anais laikais norėta dėl religinės tiesos aukotis. Pažvelkime į monumentalias viduramžio katedras ir bazilikas, į visą įvairaus religinio meno kūrinių daugybę, o suprasime, jog tuomet krikščioniškoji tiesa buvo aistringai mylima, nes tiktai meilė tegalėjo tokius dalykus sukurti. Indiferentizmas taip plačiai pasireiškiąs katalikų tarpe, tai tik paskutiniųjų šimtmečių išdava.

Atskleiskime šv. Raštą ir pamatykime, kaip dieviškoji Išmintis biaurisi indiferentizmu. „Aš žinau tavo darbus, kad tu nei šaltas, nei šiltas. O, kad gi tu būtumei šaltas ar šiltas! Bet kadangi tu esi drungnas ir nei šaltas, nei šiltas, aš pradėsiu vemti tave, iš savo burnos“ (Apr. 3, 15—16). Atrodo, kad Dievas labiau pakenčia visišką netikėjimą ar net neapykantą tikėjimui, negu atšalimą, indiferentizmą, nes karingas netikėjimas yra lyg ir atvirkščioji tikėjimo pusė, yra vis dar tikėjimu tam tikras rūpinimasis, tuo tarpu indiferentas visai apie tikėjimą nemąsto. „Sunkiausis persekiojimas glūdi tylėjime“ — sako Pascal. Ir kaip parodo gyvenimas, neretai dideli tikėjimo priešai atsiverčia, tuo tarpu indiferentai labai retai. Neveltui tad minėtam šv. Rašto posaky skelbiamas jų atmetimas nuo Dievo.

Tad aišku, kad geras katalikas negali būti indiferentas. Jis visur ir visame turi eiti paskui Kristų, nes „kas ne su manim, tas prieš mane“ (Mat. 12, 30).

3.) *Iš kur indiferentizmas atsiranda?* Indiferentizmas gimsta *iš tikėjimo nepažinimo*. Negalime mylėti ir pasišvęsti tiems dalykams, kurių nepažįstame. Neveltui tad jau pirmais krikščionybės amžiais Tertulijonas sakė: „Iš kur persekiojimai? Iš neapykantos. Iš kur neapykanta? Iš nepažinimo“. Tą patį jo posakį galime pritaikinti ir kalbamam dalykui. Nesistengiama mūsų tikėjimo tiesų pažinti, neįsimąstoma į jas ir todėl jų nemylima.

Antra didelė indiferentizmo priežastis tai *žmonių pajuokos baimė*. Prisipažinti tikinčiu, tą tikėjimą ne tik privačiam, bet ir viešam gyvenime taikinti, norėti įnešti religijos į visas gyvenimo sritis, juk tai vis taip nemodernūs dalykai daugeliui. Kadangi didelė visuomenės dalis yra indiferentai, tai šitoji stačiai patologiška žmonių opinijos baimė verčia daugelį taikintis prie visų, virsti kaip ir visi miniažmogiu. Tačiau nėra nekrikščioniškesnio jausmo kaip ši baimė, nėra didesnio katalikų priešo kaip bailys. Negali drebėti silpnų žmonių akivaizdoje, negali bijotis jų šypsenos ar nemalonės tas, kurs remiasi pastoviu Dievu.

Pagaliau indiferentais tampa žmonės, kurie *nenori dėl tiesos kentėti*. Jie bevelija patogų indiferentizmą, jie bevelija prisitaikymą ir „ramybę“, kurie nereikalauja aukų. Jie žino, kad tiesa visuomet yra persekiojama. Tad jie ir yra taip labai „atsargūs“!

Vienu žodžiu, indiferentizmas yra tai rimtos pažvalgos į gyvenimą ir idealizmo stokos vaisius, yra tai sumaterijalizėjusios sielos dirvoje auganti piktžolė, yra tai tingumo ir charakterio stokos vaisius.

4) *Indiferentizmas yra labai pragaištingas.* Jis pirmiausiai iškreipia žmogaus prigimtį, kuri natūraliai veržiasi į tiesą. Tad jis yra antinatūralus. Nekreipdamas domės į skirtumą tarp tiesos ir melo ir tai savo gyvenimu pareikšdamas, indiferentas atsisako nuo logiško galvojimo, nes jis, sau prieštaraujančias tiesas skaito lygiai vertomis. Būti indiferentu — reiškia atsižadėti savo proto, nes pagrindinė proto savybė yra tai mokėti atskirti tiesą nuo melo; o jis to nenori. Tad indiferentizmas yra tam tikras nenormalumas, tam tikra dvasios liga.

Kas yra blogiausia, tai tas, kad iš religinio indiferentizmo gimsta neveiklumas ir valios ištižimas. Indiferentizmas tai hypnotizuojanti gyvulėlį gyvatė, kuri savo žvilgsniu neleidžia jam pajudėti, paraližuoja jo jėgas. Ir tai savaime aišku! Kaip gali būti pasiaukojimo ir veiklumo, jeigu nežinoma dėl ko pasišvęsti. Tik tiesoje glūdi gyvenimo jėga. Tik tiesa gali būti drąsi, energinga ir veikli. Ir todėl kaip skaudu, kuomet šiandien ma-

A. Vaičiulaitis

Patraukimas

Man rūpi sužinoti, Dieve:
Ar būtų šičia skaudžios nuodėmės,
Kad andai pempės šūkavo papieve
Ir mes vieni žiedais rasotais guodėmės?

Matau aš savo laimę kuklią,
Matau ir kas kaltes padidina,
Tik kaipgi neužėjus į tą smuklę,
Kur tau pasiūlo vyno stiklą sklidiną?

Ir girioj tarp lazdyno rykščių
Ir koplytėlėj tarp apmąstymų
Neužmirštu platybių vakarykščių
Ir vis susižaviu jos skaisčiu skląstymu...

---

tai daugybę katalikų, kuriems visai nesvarbu ar Bažnyčiai sekasi ar ne, ar Ji kuriame krašte persekiojama ar ne. Tas jų nejaudina. Jie yra kurti popiežiaus balsui, jo įvairiems paraginimams. Jiems nesvarbu popiežiaus enciklikos, tarytum jos būtų ne katalikams leistos. Jiems visai nerūpi, ar kuriame krašte yra patogios sąlygos Kristaus idėjai plisti ar ne. Tais visais dalykais jie sau galvos nevargina. Nėra juose nei kiek to evangeliškojo perlo pirkėjo nuotaikos, kuris, kad perlą įsigytų, viską pardavė. Jie nei piršto nepakeltų tiesai ir religijai apginti. Tuo tarpu matai, kaip komunistai brangina savąją „tiesą", brangina ir dėl jos daug kenčia. Ar galima įsivaizduoti komunistą indiferentą, kuriam būtų nesvarbu kaip sekasi komunizmui, kuris sudėjęs rankas nieko nedarytų komunizmo idėjai praplatinti?!

Pagaliau, indiferentizmas, naikindamas tiesos meilę, naikina idealizmą ir tuo būdu parengia kelią materijalizmui ir nihilizmui. Šie pastarieji gimdo socializmą, o šis artina bolševizmą. Tad indiferentizmas yra bolševizmo pranešėjas, yra palankiausia jam dirva.

Neveltui tad dideli mintytojai kaip Pascal, biaurėjosi nesirūpinimu tiesa ir tuo nejautrumu jai.

Tad mylėkime taip brangią tikėjimo tiesą, nes Kristaus gyvenimo kaina mums paskelbtą. Mokėkime dirbti, kentėti ir net reikale mirti už tiesą, kaip tai Jis padarė. Tuomet būsime drąsios ir energingos praeities krikščionybės nauji vaikai, o savo tiesos išpažinimu svyruojančius sustiprinsime ir padrąsysime!

A. Niemojewski

Prie kapo

(Legenda)

Nebetoli buvo aušra. Sutema skubiai mažėjo. Lapai, nusidabruoti storu rasos sluoksniu, kalbėjo ant medžių ir rytas buvo šaltas.

Kareiviai, saugą kapą, atrėmė ietis prie uolų ir, susėdę žemėje, snaudė. Tik vienam miegas nelipdė blakstienų. Jis abe-

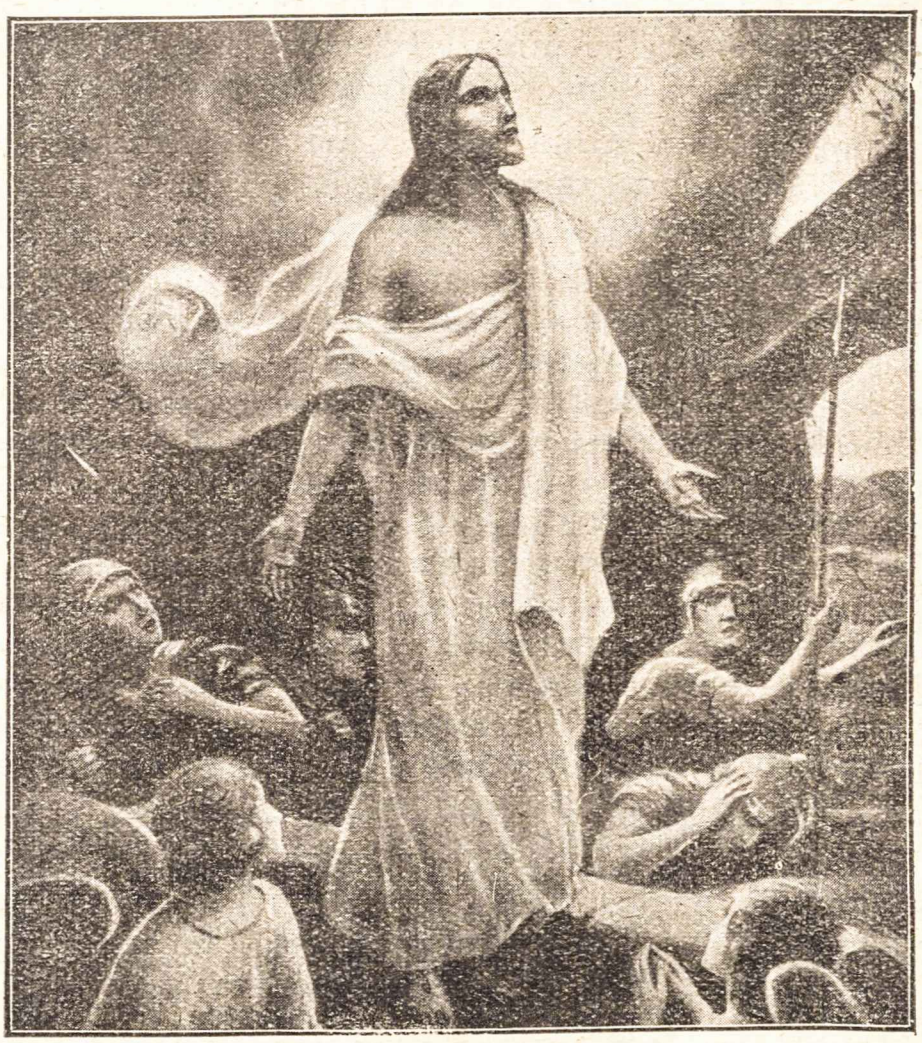

Prisikėlimas

jingai žiūrėjo prieš save, drebėjo nuo šalčio ir garsiai žiovavo. Kiti palengva krito vis į gilesnį miegą, kuriame jie arba visai nesapnavo, arba regėjo sapnus apie patogesnius patalus ir gerą valgį.

Saugojąs kareivis žiūrėjo į rytus ir pradėjo nekantrauti. Jis galvojo, kad viršininkai kartais randa nieku neišaiškinamą

malonumą be tikslo varginti pavaldinius. Štai įsakė antrą naktį iš eilės saugoti kūną, užverstą akmeniu uolos landoje, kūną, kuris juk negali pabėgti ir tyliai ilsis uolos gelmėj.

Dangus rytuose pradėjo kiek rausti, lyg nuo gaisro pašvaistės, kilančios iš už horizonto. Pilkumas apdengė miegančių kareivių veidus. Keli sušnabždėjo, pakėlė galvas, atmerkė akis ir, pažiūrėję į rytus, vėl krito į sapnus. Nemiegąs kareivis pradėjo perbėgti mintimi kelius pasakojimus, išsiplatinusius minioje, ir pranašaujančius, kas trečią dieną anksti rytą atsitiks, — trečią dieną po palaidojimo šio kūno į kapą, padarytą uoloje. Kareivis pažiūrėjo į dangų, kuris iš balkšvo pasidarė žalsvai ružavas ir palengva pasikeitė į karminą. Paskui jis pasižiūrėjo į akmenį, uždarantį įėjimą į kapą. Viduj viešpatavo tyla.

Neprotinga, tamsi minia tauškia, pati nežino ką! Tą akmenį pristumė šeši žmonės, taigi kaip galėtų jį atstumti vienas nukankintas žmogus, antra naktis gulįs kape, sustingęs ir skarose.

Bet rytuose dangus staiga sušvito nuo iš apačios einančių spindulių pluoštų, ir tuo pačiu laiku kareiviui pasirodė, kad kažkoks mažas bildesys pasigirdo uolos gelmėje. Bet greit jis nusiramino, nes akmuo nesijudino. Kareivis nusigrįžo, bet, pasirėmęs uolos, klausė, ar jis neišgirs antrą sykį brakštelėjimo uolos gelmėje. Šaltis ėjo nuo uolos. Atsitiktinai jis pakėlė akis į dangų ir sudrebėjo, rytai švytėjo taip, tarsi, jie būtų sušvyteję auksine šviesa. Kareivį sujudino baimė; jis atšoko nuo uolos ir pažvelgė į miegančius draugus. Bet jis pamatė nuleistas iki kelių galvas, paremtas ant rankų, miegančias ir ramias. Jis pažiūrėjo į kapą. Akmuo jau matėsi kaip dieną. Kareivis nugrįžo galvą į rytus ir turėjo užmerkti akis nuo apakinančios šviesos. Jis pradėjo kalenti dantimis; jį perbėgo drebulys.

Minia kalbėjo, kad Jis, Jis apspjaudytas, nuplaktas, sužeistas dygliais, prikaltas prie medžio, įdėtas į kapą ir užverstas akmeniu, yra gyvas ir bus gyvas, ir kad nėra pakankamai gilaus kapo ir pakankamai didelio akmens, kuris Jam užtvertų išėjimą. Nors minia yra tamsi, bet viršininkai turi mokytus protus. Tačiau kodėl jie įsakė saugoti kapą? Ar jų mokyti protai tiki, kad galėtų atsitikti tai, apie ką minia kalbėjo? Kam tikėti ir kam netikėti, jei mokyti žmonės taip elgias, tarsi, jie apsidraustų nuo netikėtinų įvykių?

Tą valandėlę kareivis pajuto ant rankos, dengiančios veidą, šilimą, spindinčią iš rytų. Jam sudrebėjo kojos. Jis šoko prie draugų ir pradėjo juos kratyti. Bet kareiviškas miegas greit nepraeina. Didžiulė baimė sujudino kareivį. Kažkoks triukšmas pripildė jo ausis, — triukšmas ir skambėjimas, paskui, tarsi, kurčias, ilgas griausmas. Jis užsidengė galvą apsiaustu ir neteko sąmonės. Jam atrodė, kad žemė sudrebėjo ir kelios figūros prabėgo pro jį...

Jonas. M.

Tautinė kultūra

Nameliai mano brangūs,
Man visur patogu,
Bet niekur nėr tiek laimės,
Kaip po jūsų stogu!

Tautinės kultūros klausimas yra toks pat senas kaip ir pati tauta. Už žilos senovės uždangalų pradėjusi savo gyvenimą, tauta pradeda ugdyti ir pirmuosius savo kultūros daigus. Kiekviena tauta kuria ir stengiasi sukurti savo tautinę kultūrą, nes tai yra būtina tautos gyvybės išlaikymo sąlyga, o kartu iš antros pusės kiekvienos gyvos ir pažangios tautos gyvenimo taip pat būtina išdava.

Mūsų tauta dar niekad neturėjo laimės sukurti savo aukštą tautinę kultūrą. Mūsų tautinė kultūra, nors vertinga ir savita, dėl nelaimingai susidėjusių istorijos sąlygų ligi šių dienų neišaugo iš primityvių formų. Įvykus mūsų tautos atgimimui, pasikeitus tautos gyvenimo sąlygoms, įgijus nepriklausomybę šiandien lietuvių tauta stovi prieš didelį uždavinį — sukurti aukštą tautinę kultūrą. Bet šis uždavinys mums tenka vykinti labai ypatingais laikais ir ypatingose sąlygose.

Mūsų laikai charakteringi savo įvairiais sumišimais, kriziais, pasireiškimu įvairiausių diametraliai viena kitai prieštaraujančių idėjų.

Šie visi dalykai reiškiasi ir kultūros srity. Kalbama apie kultūros krizę. Kosmopolitinės ir griežtai nacionalistinės kultūros problemos šiurkščiai keliamos ir bandomos gyveniman vykinti. Įvairūs nukrypimai moraliniam, religiniam, tautiniam ir visuomeniniam tautų gyvenime įneša nesveikų idėjų ir pradų taip pat ir į kultūros problemas. Ir štai šiais laikais mūsų tauta pastatyta prieš didį uždavinį pareikšti ilgus amžius potencijos būklėj tūnojusias tautos genijaus kūrybines pajėgas ir sukurt savo tautinę kultūrą. Kiek tat pavojų gresia lietuvių tautai, stojant į intensyvios kultūrinės kūrybos kelią, lengva suprasti.

Staiga jis pajuto kažkeno delną, kuris švelniai palietė jo ranką. Aplink viešpatavo tyla. Jis nusidengė galvą. Saulė liejo šviesą ant žemės ir jos spindulai krito į tamsią kapo landą. Akmuo buvo nuristas. Aplinkui gulėjo miegą kareiviai. Kažkokia šviesi moteriška figūra palietė delnu jo ranką ir, palenkdama prie jo pilną susirūpinimo veidą, negarsiai paklausė, su ašaromis balse:

— Ar tu nematei, kareivi, kur Jis nuėjo?..

Vertė *J. Tininis*

Reikia didelio rimtumo, gilaus nusimanymo ir kilnaus pasiryžimo ištesėti šiuose tautinės kultūros kūrimo žygiuose, kur iš įvairių pusių skamba klaidingi šūkiai ir vingiuoja klaidūs keliai.

Mūsų tauta gyvena didžių galimybių realizavimo išvakarėse, o šių dienų jaunuomenei kaip tik ir teks tas galimybes realizuoti. Jai tat tautinės kultūros klausimas yra ne tik įdomus, bet ir aktualus. Ji turi įgyt reikiamo nusiteikimo ir pakankamo nusimanymo apie dalyką, kuris realizuoti jai teks. Uždavinio didumas reikalingas atitinkamo pasiruošimo, žygio sunkumas pakankamų pajėgų, idealo aukštumas — užtenkamai kilnumo.

Turint tai galvoj, labai svarbu nagrinėti ir studijuoti tautinės kultūros problemas, o pirmiausia pravartu išsiaiškinti pats kultūros tautiškumo klausimas. Nepakanka pavadinti kultūrą tautiška, bet svarbu įžvelgt ir suprast, kame tas tautiškumas glūdi, kas daro kultūrą tautiška, nes tai yra svarbiausioji ir vadovaujančioji gairė tautinės kultūros kūryboje.

Prie šio klausimo pirmiausia ir turime apsistoti.

Tinkamai išspręsti kultūros tautiškumo klausimą tegalima atsirėmus teisingai suprasta kultūros kaipo tokios sąvoka. Kultūros esmės ir savybių nustatymas yra raktas į visas kultūros problemas, todėl visų pirma turime iškelti ir suminėti bent pačius esmingiausius kultūros esmės ir savybių dalykus.

Siekdami esmės, galime trumpai pasakyti, kad kultūra yra tam tikras žmonių veikimas bei darbas. Jau pats žodis kelia aikštėn veikimą, nes lotynų *„colere“*, iš kurio paeina *„kultūra“*, reiškia *„dirbti, apdirbti dirvą“*, kad ta dirvą vaisių neštų. Tačiau kai kalbame apie kultūrinį veikimą, tai turime galvoje ne bet kokį, o sąmoningą ir tikslingą veikimą: veikėjas čia vaduojasi tam tikromis idėjomis ir savo veikimą taiko kokiam objektyviam, už mūsų ar mumyse pačiuose esančiam, dalykui, stengdamasis tam dalykui duoti ko idealingiausią lytį. Antai, skulptorius nori sukurti kokį nors paminklą — tam tikrą kultūrinę gerybę, tai čia jis ne bet kaip veikia: jam visų pirma, kad ir intuityviai, kyla kūrinio idėja, pamatinė mintis, jis paskum ima akmens ar kitos kokios medžiagos, kaip objektyvaus dalyko, ir savo veikimu jungdamas kilusią idėją su turima medžiaga duoda tai medžiagai tam tikrą lytį, kitaip sakant, — kurinį iškala. Pedagogas, norėdamas išugdyti auklėtinį į didžią asmenybę, turi turėti tos asmenybės idėją, paskum savo sąmoningu veikimu jis turi tą auklėtinį auklėti bei lavinti, kol paskutinėj klasėj pamatys prieš akis susiformavusį pilnutinį žmogų. Tad kultūriniame veikime iš vienos pusės yra sąmoningas žmogus su tam tikromis idėjomis, iš antros pusės — objektas, kuriame žmogaus veikimu kiek galima konkretizuojamos tam tikromis lytimis tos idėjos. Kadangi idėjos yra atitrauktos ir bendros, o daiktai konkretūs ir individualūs, tai kultūrinio veikimo idėjos gali būti visiems žmonėms bendros, o gi tų idėjų konkretizavimas užčiuopiamomis

lytimis kiekvienam žmogui ir jų sambūriui (pv. tautoms) esti skirtingas. Trumpai sakant, kultūriniu veikimu bendros bei universalios idėjos pareiškiamos specifingomis lytimis. Iš čia ir eina kultūrų skirtingumai.

Atsižiūrint į tai, kam taikomas kultūrinis veikimas, gali būti tam tikro kultūros suskirstymo. Jei kultūrinis žmogaus veikimas siekia patenkinti visus žmogaus kūno reikalavimus, tai turime materialinę, arba realinę, kultūrą. Jei tas veikimas stengiasi patobulinti žmogaus kūną taip, kad jis paklustų aukštesniems gyvenimo tikslams, turime fizinę kultūrą. Pagaliau, jei tas veikimas siekia žmogaus sielos reikalavimus patenkinti idealinėmis gėrybėmis, turime idealinę, arba dvasinę, kultūrą. Šitoks kultūros suskirstymas daromas pagal gamtą, žmogaus fizinę prigimtį ir jo dvasinį gyvenimą. Bet visur kur kultūrinio veikimo ašis yra žmogus. Nerasdamas niekados pasitenkinimo materialinių gerybių smagumuose, nematydamas tobulumo savo fizinės prigimties klestėjime, jausdamas savo menkybę prieš dvasinio gyvenimo troškimus, žmogus nuo amžių kryžiaus kelio laimėjimais ir pralaimėjimais su nepaliaujamu ilgesiu vis veržiasi aukštyn į didžiųjų tiesos, gėrio ir grožio idėjų karaliją. Ir visa žmonijos kultūra reiškiasi tuo veržimusi į priekį, tuo idėjų įvairiopu gyvendinimu žemės paviršiuje. Mokslas, kurs ieško tiesos, menas, kurs kelia grožį, dorovė, kuri siekia gėrio, — tai dalykai, kuriuos mes šiandie laikome ryškiausiomis kultūrinio gyvenimo apraiškomis. Kai tų didžiųjų vertybių besiekiant ima kilti žmonių gyvenimas ir kraunasi tam tikros gėrybės: ekonomijos turtai, technikos išradimai, mokslo tiesos, meno dailenybės, visuomeninio sugyvenimo darnios formos, iškyla didžios asmenybės ir t.t., tai galime kalbėti apie civilizaciją. Jei kultūra reiškia labiausiai žmogaus veikimą, tai civilizacija — to veikimo vaisius. Civilizacija eina paskui kultūrą ir užčiuopiamai pareiškia tiek atskirų žmonijos gyvenimo laikotarpių, tiek atskirų tautų kultūrą, nors civilizacijos gėrybės nebūtinai kalba už žmonių kultūringumą ir žmonių kultūringumas nebūtinai tuoj išeina aikštėn civilizacijos pašvaitalais.

Kultūros istorija rodo, kad kultūrai kurtis ir jai kilti reikia tam tikrų sąlygų. Atskiras žmogus yra per menkas tai milžiniškai kūrybai aprėpti, visa žmonija per didelė tam darbui vieningai organizuoti ir tam tikrose vietos ir laiko aplinkybėse jam kelti. Čia į pagalbą kas kita ateina.

Tarp atskiro žmogaus, vienatvėj pasinešusio į savimeilę, ir tarp žmonijos, per daug išskydusios draugijos, yra jungiamoji sija — laisva tauta. Žmogus, kilęs iš kurios tautos, tik per savo tautą gali mesti žvilgsnį į žmoniją, kita vertus, didieji žmonijos laimėjimai ir pralaimėjimai žmogų tepasiekia irgi kaip tam tikros tautos narį. Tautybė, nelyginant koks žmogų siaučiąs nimbas, papildo to žmogaus asmenį, patiekia būtinas sąlygas pilnutiniam

jo gyvenimui ir duoda s a v o kelius į bendruosius ir galutinius visos žmonijos siekimus. Tame nimbe telkiasi dvasia ir kūnų giminingi žmonės, kurie turi bendrą supratimą kultūros darbui dirbti ir civilizacijos gėrybėms pelnyti. Tautoje yra vešliausia dirva kultūrai. Atskiri žmonės be tautos nieko nepajėgtų pakelti — nei mokslo, nei meno, nei dorovės, nei religijos. Tautoje žmogus susitinka su žmonija ir žmonija susitinka su žmogumi. Ir kai kalbama apie kultūrą, tai visų pirma turime galvoj atskirų tautų kultūrą. Antikos kultūroje išeina aikštėn kinų, indų, aigyptiečių, žydų ir ypač graikų kultūra. Nors niekados kultūra neturėjo tokio internacionalinio pobūdžio kaip viduramžiais, vis dėlto negalima sakyti, kad ji nebūtų atskirų tautų padarinys: germanų ir romanų tautos, gavusios iš krikščionybės visuotino turinio, savo tautose iškėlė tą didingą ir nuostabią kultūrą. O ką besakyti apie naujųjų amžių kultūrą, kurioj taip ryškiai prasikiša tai prancūzų, tai vokiečių, tai anglų, tai amerikiečių kultūrų klestėjimas. Įsileisdami smulkiau į kultūros istoriją, galėtume dar aiškiau suprasti, kokį vaidmenį vaidina tautos ir tautų sambūriai žmonijos pažangoje.

Bet tuo tarpu čia svarbiausia problema, kaip iš esmės kultūra ir tauta santykiauja ir kaip tautinė kultūra pasireiškia.

Jau žinome, kad kultūriniame veikime bendros, universalios idėjos pareiškiamos specifingomis lytimis. Lygiai kaip kalbėdami apie atskiro žmogaus kultūrinį veikimą, taip ir apie atskiros tautos kultūrą, turime skirti du dalykus: iš vienos pusės vedamąsias to kultūrinio veikimo, trumpiau sakant, kultūros idėjas, iš kitos pusės — to kultūrinio veikimo, tos kultūros lytis, arba formas. Kaip atskiro žmogaus, taip visos tautos kultūrinio veikimo idėjos iš esmės gali būti bendros. Mąstyti, kas teisinga, trokšti, kas gera, jausti, kas gražu, — ne tik senovės graikams buvo protingo gyvenimo tikslas ir idealas, bet ir visų laikų tautoms. Visai kas kita, kai pažiūrime į tautos kultūros lytį. Kaip aukščiau matėme, atskirų žmonių kultūrinio veikimo lytys yra skirtingos, tą patį galime pasakyti apie atskiras tautas. Įvairių tautų kilimas yra skirtingas, nors joms tos pačios tiesos, gėrio ir grožio vertybės niekad neduoda ramybės. Vadinas, atskirų tautų kultūrų skirtumus sudaro ne tiek idėjos, kiek tu idėjų pareiškimo lytys. Tautinės kultūros kilimas todėl gali būti trumpai taip nusakomas: ž m o n i j o s i d ė j o s r e a l i z u o j a m o s t a u t i n ė j e l y t y j e. Taigi tautinę kultūrą labiausiai charakterizuoja jos lytys, o ne turinys. Jei kalbame apie graikų meną, tai turime galvoj ne tai, kad jis reiškia grožio idėją, keliančią visą žmoniją, bet jo lytį, kuri skiria jį nuo kitų tautų meno. Mokslas kaip mokslas visoms tautoms, rodos, yra bendras, bet kartais tenka nugirsti kalbant apie vokiečių mokslą, kurs pasižymi geležine logika ir sistemingumu, sausumu, ir apie prancūzų mokslą, kuriame daugiau gyvumo ir judrumo. Tad ir čia

matyti tam tikro lyties skirtingumo. Dar daugiau to lyties skirtingumo matytume žvilgtelėję į tautų visuomeninį gyvenimą, papročius, tradicijas ir t.t. Net ir tautos kalba, kuri reiškia visiems žmonėms bendras sąvokas, yra tam tikra tautinės kultūros lytis ir skiria vieną tautą nuo kitos.

Kitą vertus, negalima neigti, kad kultūros idėjos vienoms tautoms vienos, kitoms kitos yra artimesnės. Tautos dvasia, etninės ypatybės, paveldėjimas, istorinis likimas, gyvenimo sąlygos ir kiti tautos gyvenimo veiksniai kelia tai vienus tai kitus tikslus. Vienos tautos susirūpinusios labiau savo ekonomijos kėlimu, kitos daugiau savo fiziniu sveikatingumu, trečias traukia daugiau tam tikros dvasinės kultūros sritys. Vis dėlto tai nesudaro esminio vienos tautos skirtumo nuo kitos, nes čia idėjos, kaip jau nekartą minėta, gali būti prieinamos ir visoms tautoms. Be to, tikslingai suprantama kultūra telkia savyje visas kultūrines vertybes, todėl apie šališką vienos kurios kultūrinio veikimo idėjos kėlimą negali būti kalbos.

Iš to kas kalbėta aiškėja, kad tautybė negali būti dedama pačioje pasaulėžiūros viršūnėje. Ji yra tik tam tikra forma, kuria žmonės siekia galutinių savo tikslų. Tačiau jos vertė dėl to nė kiek nemažėja: įvairios tautos vis skirtingomis savo kultūros lytimis, nelyginant kokiomis margaspalvėmis gėlėmis puošia pasaulio judrų veidą ir eina į bendrąsias tiesos, gėrio ir grožio idėjas, Aukščiausiojo rankoje tobuliausiai harmonizuojamas.

Kadangi tautinėje kultūroje susiduria universalus turinys su individualia lytimi, tai jos kilimui turi didelį vaidmenį ir šviesuomenė, inteligentai, ir liaudis. Šviesuomenė tautinei kultūrai patiekia idėjų, o gi liaudis — toms idėjoms realizuoti lyčių. Tik tautos šviesuomenės ir liaudies glaudus bendradarbiavimas kuria tautinę kultūrą. Jei šviesuomenė atitolsta nuo liaudies ir ima gyventi iš kitur susigaudytomis idėjomis ir pasisavina svetimas kultūros lytis apie tautinę kultūrą negali būti kalbos, ir pačiai tautai ima grėsti žūties pavojai, nes tai iš esmės yra ne kas kita kaip nutautinimas. Juk mūsų tauta ne dėl ko kita, o dėl savo šviesuomenės nutautinimo, turėjo keletą amžių tik savo etninius savumus saugoti, apie kultūrą negalvoti ir kitiems vergauti. Iš kitos pusės, įsikibimas vien į tautinę lytį tautinės kultūros irgi negali sukurti, nes lytis be turinio, be idėjų, negali pasireikšti. Viskas čia turi eiti naturaliai. Pažiūrėkime tik į pakelyj pasvirusį seną lietuvišką kryžių ir ten paaiškės mums visa tautinės kultūros problema: universali ir didžioji krikščionybės idėja tenai aiškiai, nors ir paprasta mūsų kaimiečio ranka, realizuojama lietuviškoje lytyje.

Taigi tas, ką esame ligi šiol suminėję rodo, jog tautinės kultūros esmė yra ta, kad universalios idėjos yra įvelkamos į tautines lytis.

Žinoma, tautinės lyties problema yra taip pat aktuali. Kokios kultūrinio gyvenimo formos, arba lytys, yra lietuviškos, o kokios nelietuviškos galėtų būt studijų ar diskusijų objektu, juo labiau, kad tai nėra duotas ir pastovus dalykas. Kultūros gyvenimas yra dinamiškas.

Kultūrinio gyvenimo lytys atsiranda, išsiplėtoja ir galų gale žūva, kad jų vietoj atsirastų naujos tobulesnės. Bet visos tos lytys, kiek daug jos bekistų ir būtų skirtingos viena nuo kitos, vis dėlto turi vieną pagrindą, kuriuo jos remiasi, kuris daro jas tautinėmis ir tam tikrai tautai savomis. Tautos kultūros lytys susidaro atsiremdamos tautos etninių savybių ir tradicijos, veikiant įvairioms istorinėms, visuomeninėms, politinėms ir kitokioms apystovoms. Tat visos kultūros lytys, kurios turi šį pagrindą, nežiūrint savo išviršinių skirtumų yra tautinės.

Iš to, kas kalbėta, mes galime tinkamai nusistatyti dėl tautinių kultūros lyčių dviem atžvilgiais: 1) kad tautinė kultūros lytis, nors nėra duotas ir pastovus dalykas, kultūros gyvenimo dinamikos savo laiku susprogdinama ir pakeičiama nauja, bet vis dėlto palieka tautiška, nes turi tą patį pagrindą ir 2) kad su intensyvia tautinės kultūros kūryba nesuderinama konservatyvus prisirišimas prie senų tautinių kultūros lyčių. Pažangus nusiteikimas yra būtinas kultūros kūrėjų pažymys. Žinoma, tas pažangus nusiteikimas neturi tapt senųjų kultūros lyčių negerbimu ar panieka. Iš esmės jos nėra nė kiek blogesnės už naująsias, tik jos, kaip surištos su laiku, jau priklauso praeičiai ir naujiems laikams tėra negyva relikvija, kuri vis dėlto ne kartą yra labai brangintina, nes jose glūdi daigai naujų formų ir tautos dvasia ne kartą ryškiau pasireiškia negu naujose, kurios būdamos vyksmo būklėj tautinių žvilgsniu galima įvertinti tik palyginus su senesnėmis.

Štai bendrais bruožais tautinės kultūros ir tautinių kultūros lyčių tautiškumo pagrindas.

Dvasinė kultūra gali vis daryti pažangą, gamtos mokslai gali vis platyn ir gilyn augti ir žmogaus dvasia plėstis kaip ji tik nori, krikščionybės aukštumo ir dorinės kultūros, tokios, kokia ji žėri ir šviečia Evangelijoje, ji nepražengs.

Goethe

Goethe

Novelė

Ankstų rytą tirštas rudens rūkas gaubė erdvų kunigaikščio pilies kiemą. Pro besisklaidantį rūko šydą tai aiškiau tai menkiau matėsi bebruzdąs raitų ir pėsčių medžiotojų būrys. Buvo galima pastebėti skubus artimesniųjų pasiruošimas. Ilgino ar trumpino kilpas, padavinėjo vienas kitam šautuvus ir šovinynus, taisėsi medžioklinius krepšius, o nekantraudami šunes juos laikantįjį tampė paskui save. Karštos prigimties varomi, ar jojėjų pentinais spūstelėti nerimo žirgai. Medžiotojai laukė kunigaikščio, kuris su savo jauna žmona skirdamasis per ilgai truko.

Dar tik nesenai susituokę, jie jautė sutariančių sielų laimę. Abu buvo gyvo, veiklaus charakterio. Suprato vienas kito palinkimus ir siekius.

Jau senasis kunigaikštis rūpinosi, kad visi savo laiką leistų vienodu stiprumu, lygiu veiklumu ir darbštumu, nors kiekvienas skirtingu būdu, kad pirma laimėtų, o paskum tik džiaugtųs. Ar tai tikrai buvo pavykę pasiekt, galima buvo tuo metu spręst, nes tada buvo laikas didžiosios mūgės. Kunigaikštis vakar apvedžiojo ant žirgo tarp prekių krūvų daugybės ir žmonių knibždyno savo žmoną ir aiškino jai, kad čia laimingai vyksta mainai tarp kalnų ir lygumų gyventojų. Jis mokėjo kiekvienoj vietoj nurodyt skirtingą krašto verslą.

Taip paskutinėmis dienomis kunigaikštis su savaisiais beveik vien mūgės reikalais tesikalbėjo ir su finansų ministeriu atsidėjęs dirbo, bet ir krašto medžioklės viršininkas laimėjo savo. Jo smegenys neįstengė priešintis pagundai tokiomis puikiomis rudens dienomis pamedžiot, sau ir skaitlingiems svečiams savotišką ir retą pramogą suteikti.

Kunigaikštienė nenoromis liko namie: buvo, mat, sumanę tolimus kalnus pasiekt ir ramius miškų gyventojus nelauktu žygiu išgąsdinti.

Skirdamasis kunigaikštis žmonai pasiūlė jo dėdės, kunigaikščio Fridricho, lydimai pajodinėt.

— Be to, — tarė jis, — aš palieku jums Honorijų žirgų ir dvaro prižiūrėtoju, kurs visa kuo pasirūpins.

Tuos žodžius taręs dar šį tą įsakė jaunam tarnui ir su svečiais ir palydovais išjojo iš pilies.

Kunigaikštienė, pamosavusi nosine, kol kunigaikštis iš pilies kiemo pranyko, nubėgo į užpakalinius kambarinius, iš kurių matės puikus kalnų vaizdas, ypač kad ir pati pilis stovėjo ant aukštumos. Ji atrado žiūroną, kurį jie vakar buvo palikę, besišnekučiuodami ir bežiūrėdami į virš krūmų, kalnų ir miško medžių viršūnių bedunksančios senos tėvų pilies griuvėsius, kurie besileidžiančios saulės šviesoj raiškiai kilo aukštyn, šviesos

masės apliejo juos, kitoj pusėj tamsų šešėlį mesdamos ir teikė neišdildomą vaizdą to šaunaus amžių paminklo. Šiandien per žiūroną krito į akis rudeninės spalvos, ilgus metus niekeno nekliudomai tarp mūrų besistiebiančių įvairiausių medžių. Kunigaikštienė pakreipė žiūroną tuščion, akmenuoton lygumon, kuria medžiotojai turėjo joti. Ji kantriai laukė to momento ir neapsivylė: žiūrono pagalba aiškiai pažino jos žibančios akys kunigaikštį ir vyriausią žirgininką. Ji nenusilaikė nepamojavus nosine, kai jai pasirodė, jog jie vienam akimirksniui susilaikė ir pažvelgė atgal.

Tada įžengė dėdė kunigaikštis Fridrichas vesdamasis dailininką, kurs po pažasčiu nešės didelį portfelį.

— Mieloji kuzina, — tarė senas, bet tvirtas kunigaikštis, — štai atnešėm Jums senos tėvų pilies vaizdus, norėdami iš visų pusių parodyti, kaip ši galinga tvirtovė amžiais saugojusi, gynusi ir visokiems laikams ir orams priešinusis, šen bei ten pradėjo krypti, o kitur ir niuriais griuvėsiais virto. Mes šį tą padarėm, kad ši vieta būtų prieinamesnė, nes nieko daugiau nereikia kiekvienam keleiviui ir lankytojui nustebinti ir pradžiuginti.

Beaiškindamas atskirus paveikslus, kalbėjo jis toliau.

— Čia štai, belipdami giliu daubos keliu kraštutiniais pilies mūrais, prieinam pačią tikrąją pilį. Čia ant tvirčiausios viso kalnyno uolos stovi išmūrytas bokštas. Tačiau vargu bau kas galėtų pasakyti, kur baigiasi gamtos ir prasideda žmogaus rankų darbas. Toliau matom iš šalių sienas pristatytas ir kalėjimą terasomis žemyn leidžiantis. Ten yra miškas, kurs šią seną viršukalnę supa. Nuo 150 metų joks kirvis jo nepalietė ir visur priaugo storiausių medžių. Kur tik prilįsi prie sienos, tuoj prieš tave pasirodys ar glotnus klevas, ar grubliuotas šiurkštus ąžuolas, ar liekna pušelė. Tarp šių tenka vinguriuotis ir sumaniai takų ieškot. Žiūrėkite tik, kaip puikiai mokėjo mūsų dailininkas visa charakteringai piešiny išreikšt. Kaip įstabiai įvairiausi liemens ir šaknys tarp mūrų įsipynę, o stipriausios šakos pro plyšius vidun įsispraudę. Tai vieta, kokios kitos niekur nerasi, kur pėdsakai senai pranykusio žmogaus jėgų su amžiais gyva, amžinai kuriančia gamta kovoje reiškiasi.

Kitą lapą ištiesdamas kunigaikštis toliau kalbėjo.

— Ką pasakysite apie pilies kiemą, į kurį įėjimą begriūdamas vartų bokštas užvertė ir į kurį nuo seniausių laikų niekas nebuvo įžengęs? Norėdami į jį patekt, šoninius mūrus pralaužėm skliautus susprogdinom ir tokiu būdu slaptą, patogų įėjimą pasidarėm. Viduj nieko nereikėjo kraustyt; ten yra lygi uolos viršūnė, gamtos nudailinta. Bet ir čia mokėjo stiprūs medžiai kur-ne-kur įsišaknyti. Jie palengva, bet atspariai auga. Dabar išsikėtoję jų šakos net galerijosna lenda, kur senovėj riteris iš vieno galo kitan vaikščiodavo. Jos lenda dar toliau pro duris, pro langus į sales skliautų lubom, iš kur mes jų ne-

varysim. Jie ten jau įsiviešpatavo, tad tegu ir pasilieka. Storus lapų sluoksnius nuvalę radom nuostabiai išlygintą aikštelę, kuriai lygios pasauly, gal būt, visai nėra.

Prie to visa dar verta pastebėti ir vietoj apžiūrėt, kaip ant laiptų, didijin bokštan vedančių, klevas įsišaknijo ir tokiu didžiu medžiu užaugo, jog vos su dideliu vargu begalima pro jį praląsti, norint kuoran įlipt ir puikaus reginio iš jo pasižiūrėt. Bet ir čia jo šešėly gera pasilikt, nes šis medis nuostabiai aukščiau visų iškyla.

Belieka padėkoti gabiajam dailininkui, kurs savo paveikslais mus tiek paveikia ir įtikina, lyg mes patys ten būtum ir visa matytumėm. Kiek puikiausių dienos valandų įvairiais metų laikais jis tam pašventė, kiek savaičių tenai praleido. Šioj kertėj įtaisydinom jam ir jo sargui, kurį jam paskyrėm, mažą, jaukų kampelį. Netikėsite, kaip jis mokėjo įsitaisyt, kokie puikūs vaizdai žiūrint iš ten į laukus, į pilies kiemą ir senus mūrus. Dabar, kai charakteringais bruožais visa aiškiai apmesta, jis čia žemai patogiai pabaigs. Tais paveikslais papuošiu sodo salę ir nebus akių, kurios besigėrėdamos taisyklingais kliombais, arkadomis ir ūksnėtais takais nepanorėtų ten aukštai tikrumoje pasidžiaugti ta nesuardoma, sustingusia, naujovei besipriešinančia senove ir šviežia, gaivia, trapia naujove.

Įėjęs Honorijus pranešė, kad jau paruošti arkliai. Atsigręžus į dėdę tarė kunigaikštienė:

— Jokim aukštyn; aš noriu tikrovėj pamatyt, ką čia paveiksluose man rodėt! Nuo to laiko, kai aš čia esu, girdžiu vis apie tai, bet tik dabar jaučiu troškimą akimis pamatyt, kas man pasakojime neįtikima rodės, o paveiksle negalimu išrodo.

— Dar ne viskas, mano mieloji! — atsakė kunigaikštis: — tai, ką Jūs čia matėte, rodo kas gali būti ir bus; dar daug kas tik pradėta. Kūrinys turi būti baigtas, jei jis nenori prieš gamtą gėdytis.

— Jokim tad aukštyn, nors ten ir nebūt jau taip gražu. Aš noriu plačiai pasauly pasižvalgyt.

— Visas Jūsų valiai! — atsakė kunigaikštis.

— Bet jokim per miestą — tęsė kunigaikštienė toliau — per didįjį turgų, kur nesuskaitoma daugybė būdų ir būdelių lyg mažas miestelis ar karo stovykla atrodo. Čia reiškias, kaip ant delno, viso krašto gamyba ir tai, ko žmonėms truksta. Akylus stebėtojas mato čia visa, ką žmogus išdirba, kuo jis verčiasi ir ko jam stinga. Atrodo, kad pinigai visai nereikalingi: viskas gali būt mainais atlikta — ir taip iš tikrųjų yra. Kai vakar kunigaikštis man davė progos tai suprast, man malonu manyti, kaip čia, kur kalnai su lygumoms susitinka, abu taip aiškiai pareiškia, ko jie reikalingi, ko jie geidžia. Kaip kalnietis savo miškų medį šimtais formų moka išdirbt, geležį kiekvienam reikalui pritaikyt, taip ateina ir anie įvairiausioms gėrybėms nešini, kurių tikslą vos begalima suprast.

— Aš žinau, — atsakė kunigaikštis — kad mano brolvaikis daugiausia dėmesio čia kreipia, nes kaip tik šiuo metu visų ypač rūpinamasi daugiau gaut, o mažiau atiduot. Tai pasiekt ir yra tiek viso valstybės ūkio, tiek ir menkiausio ūkininko tikslas. Bet dovanokite man, Geroji, aš niekados nenoriu joti per didelį turgų ar mūgę: kiekvienam žingsny tave sukliudys ir sulaikys, o tada vėl suliepsnoja mano vaizduotėj didžioji nelaimė, kuri lyg įsisvilino mano akyse, kai aš mačiau krūvas visokių gėrybių ir prekių ugnyje žūvant. Vos tik aš...

—Negaišinkim puikių valandų! — nutraukė kunigaikštienė, kadangi garbusis kunigaikštis ne kartą jau plačiai nelaimę apsakydamas ją gąsdino. Apsakinėdavo jis, kaip kartą didžioj kelionėj išvargęs geriausioj smuklėj prie turgaus didžiausios mūgės metu ramiai sau atsigulęs ir naktį šauksmų ir liepsnų, kurios veržėsi į tuos namus, šiurpiai buvo pabudintas.

Kunigaikštienė skubinos sėsti ant savo mylimo žirgo ir išjojo vieton užpakalinių vartų į kalnus pro pryšakinius vartus žemyn. Ją sekė jos palydovai. Ir kas nejotų mielai prie jos šalies, kas jos su džiaugsmu nelydėtų! Todėl ir Honorijus noriai likos nuo savo mėgstamiausios medžioklės — jai vienai tetarnaut.

Kaip iš anksto buvo galima spėti, tegalėjo jie tik lėtu žingsniu per turgų joti. Bet skaisti ir meili kunigaikštienė kiekvienoj vietoj pradžiugindavo sąmojingu pastebėjimu.

— Aš kartoju — sakė ji — savo vakarykščią pamoką, kadangi mūsų kantrybė bandoma. — Ir tikrai smelkėsi prie jojančių žmonių masės ir jie iš lengvo tegalėjo savo kelionę tęst. Džiūgaudami žiūrėjo žmonės į jauną kunigaikštienę ir daugybėj besišypsančių veidų matės pasitenkinimas, matant jog pirmoji krašto moteris buvo ir skaisčiausioji.

Čia stovėjo susimaišę vieni su kitais kalniečiai, kurie tarp uolų ir pušų ramias sodybas įsitaisę sau gyvena, lygumų gyventojai, atėję iš laukų, kalnų ir pievų, mažų miestelių amatininkai ir visi kiti. Ramiai peržvelgus visus, pastebėjo kunigaikštienė savo palydovui, kad visi, vistiek iš kur jie bebūtų, daugiau medžiagos naudoja savo rūbams, negu reikalinga, daugiau ima milo ir drobės, daugiau kaspinų ir papuošalų.

— Leiskime jiems tai, — atsakė kunigaikštis. — Visados žmogus džiaugiasi, jei turi pertekliaus ir jį išleidžia, kur jam patinka, bet labiausia, jei jis pasipuošia.

Kunigaikštienė pritarė.

Palengva pasiekė jie laisvą vietą, nuo kurios nebetoli buvo priemiestis, kur gale ilgos eilės būdelių ir krautuvėlių krito į akis didokas lentų trobesys, iš kurio, vos jiems pažvelgus, pasigirdo ausis veriantis staugimas. Jau buvo atėjus tenai parodai atgabentų žvėrių šėrimo valanda. Liūtas skardino orą savo laukiniu dykumų balsu. Arkliai virpėjo. Šiurpu buvo klausyt ramiam kultūros žmonių gyvenime dykumų karaliaus balso.

Prisiartinę pamatė kolosališkus ryškių spalvų paveikslus, rodančius įvairiuose judesiuose tuos laukinius, nematytus žvėris, kuriuos pamatyt taip traukė ramų gyventoją. Įniršęs didžiulis tigras šoko ant mauro, norėdamas jį sudraskyt; liūtas stovėjo majestotiškai, lyg nematytų jis jokios savęs vertos aukos. Kiti margi, keisti sutvėrimėliai maža tetraukė dėmesio šalia šių didžiųjų.

— Grįždami — tarė kunigaikštienė — nulipsim nuo žirgų ir šiuos retus svečius iš arti apžiūrėsim.

— Keista, — kalbėjo kunigaikštis — kad žmogus vis nori būt baisių dalykų sujaudintas. Ten viduj guli sau ramiai tigras narve, o čia turi jis įnirtęs šokt ant mauro, kad tikėtum ir viduj tai pamatyt. Geri žmonės nori būt išgąsdinti, kad paskum tikrai jaustų, kaip puiku ir gera laisvai kvėpuot.

Nors ir baugu kiek buvo pasidarę nuo tų baisių paveikslų, visa bematant pranyko išjojus pro vartus žavingon apylinkėn. Pirmiausia kelias ėjo pagal upę, neplatų, tik lengvas valteles tekeliantį, vandenį, kuris tačiau nuo senų laikų didžiausios krašto upės vardą turėjo ir tolimus kraštus gaivino. Paskum jis kilo per rūpestingai apžiūrimus vaisių ir pasilinksminimo sodus palengva aukštyn. Prieš keleivių akis vis labiau atsiverdavo gausiai apgyventas kraštas. Juos priėmė į save krūmai, o toliau ir miškelis, duodami pasigėrėt jų akims gražiomis vietomis. Jie keliavo aukštyn kylančiu, dar tik ką antrą kartą piautu, ištisai matomu slėniu. Jį drėkino smarkiai besiveržianti versmė. Taip traukė jie dar aukštesnėn, laisvesnėn vieton, kurią ir pasiekė iš miško išėję. Tada jie dar pamatė tolokai virš uolų ir medžių viršūnių išsikišusią senąją pilį, jų kelionės tikslą. Užpakaly kairėj — nes niekados čia nėjo neapsižvalgydami aplink — matė jie pro retkarčiais pasitaikiusius medžių tarpus ryto saulės nušviestą kunigaikščio pilį ir aukštesniąją, gražesniąją miesto dalį, lengvų dūmų debesėlių pridengtą, o tuoj dešinėj žemąjį miestą, kelius upės vingius su savo lankomis, malūnais ir plačius derlingus laukus.

Prisisotinę reginiu, arba, teisingiau sakant, kaip paprastai besižvalgant ir besigėrint tokiose aukštybėse atsitinka, geisdami dar platesnio reginio, jojo akmenuotu plačiu šlaitu aukštyn, kur galingi griūvėsiai, lyg žaluma apvainikuotas iškišulys, dunksojo, jų papėdėj keli dideli seni medžiai. Juos prajoję rados ties stačiausiu, neprieinamiausiu šonu. Nuo amžių stovėjo galingos uolos, tvirtos, niekieno nepaliestos, stipriai atsirėmę priešaky. Ir taip viena ant kitos užsikorusios kilo aukštyn. Nugriuvę gabalai gulėjo aptrupėję, netaisyklingai ant kits kito susimėtę ir rodės kiekvieną drąsiausiojo mėginimą niekais paversiančios. Bet statumas ir aukštumas vilioja jaunystę. Tai išdrįst, audringai įsiveržt ir laimėt tik džiaugsmo teteikia jauniems jų sąnariams. Kunigaikštienė buvo linkusi pabandyt, Honorijus buvo pasiruošęs, o senasis kunigaikštis irgi panorėjo.

Be to, jis nenorėjo silpnas pasirodyti. Arkliai turėjo papėdėj tarp medžių pastovėti. Jie norėjo pasiekt išsikišusioj galingoj uoloj lygią aikštę, iš kurios matės, kiek paukščio akis aprėpti gali.

Saulė buvo pačiam aukštume ir viską apšvietė aiškiausiai. Puikiai atrodė kunigaikščio pilis su visomis savo dalimis, didžiausiais trobesiais, fligeliais, bokštais ir kuorais. Matės ir aukštutinis miestas visoj platumoj, taip pat ir į žemąjį galima buvo įžvelgti, o per žiūroną galima buvo net būdeles turguje atskirt. Honorijus buvo pripratęs taip daug gelbstantį įrankį keliaudamas pasigriebt. Žvalgės jie dabar upės vaga aukštyn, žiūrėjo žemyn. Čia kalnuotas terasomis pertrauktas, ten palenga išsilyginantis, mažomis kalvomis paįvairintas derlingas kraštas, nesuskaitomos vietovės. Seniai buvo pratę ginčytis, kiek jų iš čia mato. Visoj tolumoj viešpatavo rimtis, kaip paprastai būna vidurdieniais, kada, kaip senųjų sakoma, Panas miega ir visa gamta laiko kvapą, bijodama jį pažadint.

— Nepirmas kartas — sakė kunigaištienė, — kad aš tokioj aukštumoj, taip toli leidžiančioj regėti, žvalgaus. Kaip tačiau skaidri gamta, kaip tyra ir rami atrodo ji, lyg sakydama, jog nieko šlykštaus pasauly nėra. Bet tik sugrįžk į savo namus, tebūna jie aukšti ar žemi, ar erdvūs ar ankšti — bus barnių ir ginčų, bus ko taikyti ir taisyti.

Honorijus, kurs tuo laiku pažvelgė per žiūroną į miestą, sušuko:

— Žiūrėkit! Žiūrėkit! Turguje pradeda degt! — Jie sužiūro tenai ir pastebėjo mažą dūmų kamuolėlį, liepsną slėpė diena. — Ugnis vis toliau plečias! — sušuko bežiūrįs pro stiklus. Savo geromis, nors ir neginkluotomis akimis matė kunigaikštienė nelaimę plečiantis. Laikas nuo laiko švysteldavo raudonos liepsnos; dūmai kilo aukštyn.

— Grįžkim! — sakė kunigaikštis. — Tai blogas ženklas. Aš vis bijau tą pačią nelaimę antrą kartą pergyventi.

Nusileidus pas arklius tarė kunigaikštienė senajam kunigaikščiui:

— Jokite skubiai su tarnu. Man palikite Honorijų. Mes skubėsime tuoj paskui. — Kunigaikštis suprato tų žodžių išmintį, suprato, jog tai būtina, ir skubinos dyku, akmenuotu šlaitu.

— Jūsų Skaistybe, užsisėdus žirgą, — tarė Honorijus, — prašau joti palengva. Tiek mieste, tiek pily ugnegesiai geriausioj tvarkoj. Jie neiškriks staigios nelaimės užklupti. O čia skubai joti pavojinga: nelygus paviršius akmenėliais nusėtas ir trumpa žolė. Be to, kol mes nuvyksim, ugnis sumažės.

Bet kunigaištienė netikėjo: matė dūmus besiplečiančius, tikėjo mačiusi švystelėjusį žaibą ir girdėjusi trenksmą. Dabar atgijo jos vaizduotėj visi tie baisūs vaizdai, kurie iš garbaus kunigaikščio dažno pasakojimo apie pergyventą mūgės gaisrą per giliai buvo įsmegę.

Tikrai baisus tai buvo atsitikimas, netikėtai užklupęs ir

įsmegęs giliai, palikdamas ligi gyvos galvos šiurpų nujautimą ir vaizdą pasikartojančios nelaimės, kai nakties metu didžiam, daugybės būdų ir būdelių nustatytam turguj staigus gaisras krautuvę po krautuvės apimdavo, dar nespėjus nubusti miegantiems jose ir šalia jų žmonėms. Pats kunigaikštis, kaip nuvargęs tik ką užmigęs atkeliavėlis, pro langą šoko ir išvydo viską baisios šviesos apšviestą. Iš kairės ir dešinės liepsnos per liepsnas šokinėdamos ilgais liežuviais prie jo artinos. Namai, nuo atspindžių paraudę, atrodė jau degą, grąsino kiekvieną akimirksnį užsidegt ir liepsnomis pavirsti. Žemai siuto nesuvaldomas gaivalas: lentos piškėjo, ramsčiai lūžo, drobulės lėkė į aukštą, o jų tamsūs, galuose liepsnoją gabalai sukinėjos aukštai, lyg piktosios dvasios pakeitę savo pavidalą, išdykusiai šokdamos nyko, šen bei ten vėl iškildamos. Klykiančiu balsu gelbėjo kiekvienas, ką nutvėrdamas. Tarnai ir ponai triūsė liepsnų apimtus ryšulius bevilkdami į šalį, griebė ką nutverdami iš degančių būdelių ir krovė į dėžes, nors ir šias galų gale beskubančios liepsnos pasigrobė. Nevienas troško, kad ugnis nors akimirksniui susilaikytų, ir jis galėtų susivokti, ir jau buvo su visomis savo gėrybėms pražuvęs. Viena pusė degė, liepsnojo, o kita buvo tamsi, kaip naktis. Kieto sprando, geležinės valios žmonės priešinos narsiai įsiutusiam priešui ir šį tą išgelbėdavo, netekdami plaukų ar antakių. Deja, atsinaujino dabar skaisčiose kunigaikštienės akyse klaikusis sąmyšis. Buvęs skaidrus akiratis lyg apsitraukė rūkais, jos akys aptemo, miškai ir pienos turėjo baugią išvaizdą.

Įjoję ramiajan slėnin, nežiūrėdami jo gaivinančio vėsumo, vos spėjo nusileisdami atsitolint keletą žingsnių nuo gausiai trykštančios arti tekančiojo upelio versmės, kai pamatė kunigaikštienė visai žemai lankos krūmuos kaž ką nepaprastą ir tuoj pažino tigrą. Šuoliais šokdamas, kaip ji jį neseniai paveiksle buvo mačius, artinosi jis. Šis vaizdas kartu su anais baisiais vaizdais, kurie buvo pripildę jos vaizduotę, padarė jai smarkiausį įspūdį.

— Bėkit, Maloningoji Ponia! — sušuko Honorijus, — bėkit!

Ji apgręžė tuojau žirgą atgal į statųjį kalną, nuo kurio buvo benusileidžią. Honorijus išsitraukė revolverį ir, manydamas pakankamai arti esąs, šovė į žvėrį, bet, deja, nepataikė. Tigras šoko į šalį, žirgas baidėsi. Įniršęs žvėris puolė tiesiog aukštyn, vydamasis kunigaikštienę. Ji lėkė, kiek žirgo pajėgos leido, stačiu akmenuotu šlaitu, beveik nesibijodama, kad trapus gyvulėlis, nepratęs prie tokio visų jėgų įtempimo, galėtų neišlaikyti. Išgąsdintos kunigaikštienės paspaustas suskato jis, kniubtelėjo ant mažo šlaito riedulio kartą, kitą ir išsitiesė pagaliau po smarkaus įsirėžimo bejėgis žemėje. Gražioji kunigaikštienė, būdama drąsi ir vikri, spėjo tiesiai ant kojų atsistoti. Žirgas taip pat atsistojo. Bet tigras jau artinos visai, nors ir

nedideliu greičiu: nelygus paviršius, aštrūs akmens kliudė jam. Tas tik žadino jo jėgas, kad Honorijus, vydamasis, beveik šalia jo jojo. Abu beskubėdami pasiekė kartu tą vietą, kur kunigaikštienė prie žirgo stovėjo.

Honorijus pasilenkė ir šovė antru revolveriu, pataikydamas baisybę galvon. Žvėris nugriuvo ir išsitiesęs visu savo ilgiu parodė visą savo galią ir baisumą. Honorijus nušokęs nuo žirgo klaupės prie žvėries, užgniaužd amas jo paskutinius krustelėjimus, o rankoj laikė išsitraukęs briedkriaunį. Gražus buvo jaunikaitis. Jis buvo prišokęs, kaip dažnai jį matydavo kunigaikštienė žaidimuos. Taip lygiai pataikydavo jis smarkiai įsibėgėjusiu žirgu jodamas ratu pro šalį turko galvon ant stulpo kaip tik po turbanu į kaktą, taip pat mitriai prilėkęs paimdavo mauro galvą nuo žemės kardu. Visose tose gudrybėse jis buvo mitrus ir sekėsi jam. Čia visa padėjo.

— Pribaikite jį! — sakė kunigaikštienė. — Aš bijau, kad jis jūsų nagais neapdraskytų.

— Atleiskit! — atsakė jaunikaitis. — Jis jau nebegyvas, ir aš nenoriu jo kailio gadinti, kurs žiemą ant Jūsų rogių žvilgės.

— O nekalbėkit apie tai, — sakė kunigaikštienė. — Tokiais momentais sujaudinta, nuolanki širds pakyla ir reiškias visa, kas jos gelmėse glūdi.

— Ir aš niekada nebuvau nuolankesnės, labiau pakilusios širdies. Todėl ir mąstau apie džiaugsmingiausia: tik žiūriu į šitą puikų kailį, kaip jis Jus į džiaugsmo vietą lydė.

— Tai vis primins man tą siaubią valandėlę, — atsiliepė kunigaikštienė.

— Bet tai tėra juk, — atsiliepė jaunikaitis degančiais skruostais, — daug nekaltesnis triumfo ženklas, negu nešami nukautų priešų ginklai prieš nugalėtojus.

— Aš prisiminsiu tada Jūsų narsumą ir vikrumą. Nebereikia sakyt, jog visą amžių paliksiu jums dėkinga, o kunigaikštis teiks visados malonių. Bet stokitės! Žvėris tikrai jau nebegyvas. Pagalvokim, ką toliau daryt! Bet dėl Dievo meilės atsistokit!

— Kadangi dabar aš klūpau — atsakė jaunikaitis — ir tai man tik šiuo atsitikimu nėra uždrausta, tad leiskit Jūsų paprašyt, kad užtikrintumėt man šiuo momentu savo palankumą ir malonę, kurią Jūs man rodote. Tiesa jau kartą prašiau Jo Didenybę Kunigaikštį atleist mane nuo pareigų ir išleist didžion kelionėn. Kas turi laimės prie Jūsų stalo sėdėt, kam Jūs suteikiat garbės visą draugiją linksminti, tas turi būti pasaulį matęs. Keliauninkai plaukia iš visų šalių, ir kai apie kokį miestą ar įdomią kokios nors šalies vietą kalbama, visados kreipiamasi į Jūsiškius, ar jie ten buvę. Nes tik tam tetiki, kurs visa pats matęs. Vien dėl kitų reiktų su visa kuo susipažinti.

— Atsistokit! — pakartojo kunigaikštienė. — Nenorėčiau prašyt savo vyro ko nors priešinga jo įsitikinimams. Bet, jei

aš neklystu, priežastis, dėl kurios jis Jūsų lig šiol neatleido, atpuls. Jo noras Jus matyt subrendusį bajorą, kurs sau ir jam garbės viešumoj darytų, kaip ligšiol dvare. Bet šis Jūsų darbas ar ne puikiausias kelionės liudijimas, kokį tik jaunas žmogus, į pasaulį eidamas, pasiimti gali?

Vietoj jaunatvės džiaugsmo liūdesio šešelis perbėgo jo veidą. Jis paslėpė savo jausmus ir kunigaikštienė nespėjo jų pamatyt, nes skubiai prie jų priėjo moteriškė su vaiku ant rankos. Vos spėjo atsikvošėjęs Honorijus atsistot, kai ji klykdama ir šaukdama sukniubo ant žvėries. Iš to ir iš margaspalvių keistų, nors švarutėlių ir pritinkančių, rūbų buvo galima suprast ją esant šio nukauto, išsitiesusio žvėries savininkę. Juodakis berniukas tamsiais garbanotais plaukais laikydamas rankoje fleitą verkė irgi iš giliai sujaudintos širdies šalia jos atsiklaupęs.

Gaivalingais skausmo išsiveržimais sekė, tiesa tarpais pertraukiama, žodžių srovė, lyg upelis kalnuos nuo uolos ant uolos puldamas kad virsta. Natūrali kalba, trumpa ir nutrūkstanti siekė giliai širdin ir graudino. Tuščias darbas būtų ją išverst mėgint, bet apytikriai galiu nusakyti. — Vargšas gyvulėli! Jie tave nužudė. Taip lengvai nužudė! Tu buvai prijaukintas ir tavo nagai nebeturėjo jėgos! Nebuvo karštos saulės jų sustiprint! Tu buvai puikiausias visų tau lygių! Kas matė kada karališką tigrą taip puikiai išsitiesus bemiegant, kaip tu dabar kad guli — negyvas ir niekados daugiau nebeatsikelsi! Kai tu rytą pabudęs pirmai aušrelei auštant, atvėręs nasrus iškišdavai raudoną liežuvį — tu rodeis mums besišypsąs ir, nors urzgei, ėmei lyg žaisdamas savo maistą iš moteriškės rankų, nuo pirštų mažo vaikelio! Kiek kelio lydėjom mes tave bekeliaujantį! Kaip naudinga ir reikalinga mums buvo tavo draugystė. Mes gaudavom maistą iš plėšriųjų žvėrių, paramą iš stipriųjų! Toliau taip nebebus! O vargas, vargas!

Nebaigus jai dar savo raudos, pasirodė per vidurį viršukalnės pro pilies šoną žemyn raiteliai belekią. Tuoj pažino medžiotojus ir patį kunigaikštį priešaky. Jie pamatė toli kalnuos bemedžiodami gaisro dūmų debesis bekylant ir pasileido tiesiai per slėnius ir daubas, lyg kokį žvėrį nežmoniškai besigindami, ton liūdnon vieton. Akmenuota šlaito plynia belėkdami lyg pastiro iš nustebimo, pamatę keistą vaizdą, kurs tuščioj vietoj dar labiau krito į akis. Po pirmo žvilgsnio visi nebylūs tapo. Kiek atsipeikėję iš nustebimo keliais žodžiais pasiaiškino, ko nebuvo galima savaime suprast. Stovėjo nustebęs kunigaikštis, žiūrėdamas į nepaprastą, negirdėtą atsitikimą, o aplink jį ratas raitelių ir beskubančių pėsčių. Nestovėjo rankas nuleidę, nežinodami ką turi daryti: kunigaikštis tvarkė, įsakinėjo, kai ratan įsispraudė didžio stuomens vyras, keistai margai apsitaisęs, taip pat kaip moteriškė ir vaikas. Visa šeima kartu liejo skausmą dėl netikėtos nelaimės. Bet vyras tuoj susivaldė ir atsistojęs nuolankioj pozoj prieš kunigaikštį tarė:

— Dabar ne laikas raudot! Mano Valdove ir didis Medžiotojau, ir liūtas yra ištrukęs. Jis taip pat į kalnus čia pabėgo. Bet išgelbėkit jį! Pasigailėkit! neleiskit jam pražūt, kaip žuvo šis geras gyvulėlis!

— Ir liūtas? — nustebęs klausė kunigaikštis. — Ar radai jo pėdsakus?

— Taip, valdove! Tenai žemai vienas kaimietis, kurs lengvai buvo medy išsigelbėjęs, nurodė man ranka čia toliau į kairę aukštyn. Bet aš, pamatęs čia didelį būrį žmonių su žirgais, pagalbos ieškodamas atbėgau.

— Tada, — įsakė kunigaikštis, — medžioklė turi prasidėti toj pusėj. Užsitaisykit šautuvus ir tyliai prie darbo! Nieko bloga, jei jį nuvysite į miškų gilumas. Bet sakykit, gerasis žmogau, ar aš negalėčiau Jūsų žvėries išgelbėti? Kodėl buvote tokie neatsargūs ir leidot jam pabėgt?

— Ugniai išsiveržus, — atsakė tas — mes laikėmės ramiai susikaupę. Ji plėtės greitai, bet toli nuo mūs. Mes turėjom užtenkamai vandens apsisaugot. Bet sprogo parakas ir sviedė liepsnas aukštyn ir atmetė lig mūsų ir dar už mūsų. Mes pasiskubinom ir esam dabar nelaimingi žmonės.

Dar tebedavinėjo kunigaikštis nurodymus, kai pamatė nuo senosios pilies skubiai šuoliais atbėgantį žmogų. Tuoj pažino, kad tai buvo pastatytasis sargas, kurs saugojo dailininko dirbtuvėlę, pats ten apsigyvenęs, ir prižiūrėjo darbininkus. Vienam akimirksniui visi nutilo. Nors be dvasios prilėkęs, tuoj keliais žodžiais pranešė liūtą už aukštesniųjų pilies mūrų saulės atokaitoj prie šimtamečio skroblo kamieno atsigulus ir besilaikantį visai ramiai.

— Ach, — apmaudingai baigė vyras, — kam aš nunešiau vakar savo šautuvą į miestą išvalyt! Daugiau jis tikrai nebebūt atsikėlęs! Kailis būtų man palikęs ir aš juk visą gyvenimą būčiau galėjęs juo didžiuotis.

Kunigaikščiui daug padėjo jo žinios karo dalykuos, kadangi ne kartą jam buvo tekę būti iš kelių pusių neišvengiamų pavojų apsuptam. Jis tarė:

— Kuo laiduojat, kad liūtas, jei mes jį saugosim ir nenušausim, nepridarys mano žmonėms žalos?

— Štai moteriškė su vaiku pasižada jį nuramdyt ir ramybėj išlaikyt, kol aš atgabensiu apkaustytą narvą ir jį sveiką ir nieko blogo nebegalintį padaryti susigrąžinsiu.

Vaikutis mėgino savo fleitą, tą švelnių meilių garsų instrumentą. Ji buvo trumpa lyg švilpynė. Bet kas mokėjo ja groti, galėjo išvylioti švelniausius tonus. Tuo tarpu paklausė kunigaikštis sargą, kokiu būdu liūtas ant kalno atsidūręs. Šis atsakė:

— Daubos kelias, iš abiejų pusių apmūrytas, nuo seno tebuvo vienintelis priėjimas, vienintelis ir paliks. Du takelius, kurie taip pat pilin vedė, mes užvertėm, kad niekas negalėtų pro kitur,

kaip tik anuo siauru keliu patekt burtų pilin, kokia paverst ją kunigaikštis Fridrichas nori.

Kunigaikštis, kiek pamąstęs ir pasižiūrėjęs į vaiką, kurs vis dar švelniai tebeliurlino, atsisukęs į Honorijų tarė:

— Daug Tu šiandien padarei! Vainikuok savo darbą! Užimk siaurąjį kelią. Užsitaisykite šautuvus, bet nešaukite, nebent jokiais kitais būdais nebegalėtumėt jo atgal pabaidyt. Geriausia, gal, užkurkite ugnį, kurios jis bijosis, jei ir norėtų žemyn bėgti. Visa kita tepasirūpina vyras su moterim.

Honorijus skubinos išpildyt įsakymus.

Vaikutis traukė toliau savo meliodiją-ne-meliodiją: nebuvo ten jokių taisyklių, sekė tonai viens kitą be jokių dėsnių, bet gal tik dėl to taip giliai į širdį smigo. Aplink stovėjusieji buvo lyg apžavėti šios panašios į dainą meliodijos garsų, o tėvas džiaugsmu užsidegęs pradėjo kalbėti:

— Viešpats suteikė kunigaikščiui išminties, kad suprastų, jog visi Jo kūriniai pilni išminties, kiekvienas kitu būdu. Pažvelk į uolą, kaip galingai ji nepajudinama stovi, kaip priešinas audroms ir saulei! Seni medžiai vainikuoja jos viršūnę, ir taip papuošta dairos ji aplink. Jei nugrius jos dalis — ji nepasiliks, kas buvo: ji sutrupa į gabalėlius, šie rieda žemyn ir apdengia šlaitą. Bet ir tenai jie nesilaiko: išdykę rieda šokinėdami dar žemiau. Upelis juos pasiima, į upę neša. Nesipriešina, nešoka jie priešais. Lygūs, slidūs, apskritai nusitrynę dar greičiau keliauja jie savo keliu iš upės į upę ir taip pasiekia vandenyną, kur milžinai būriais vaikšto, o gelmėj nykštukai knibžda.

Kas išsakys Viešpaties garbę, kurį žvaigždės amžių amžiais šlovina! Ko skrieja jūsų akys tolybėse? Žiūrėkite į bitelę! Ir vėlybą rudenį teberankioja ji stropiai medų ir taisyklingai sau statos namus, lyg koksai meistras. Žvilgterėkit tenai į skruzdėlę! Ji pažįsta savo kelią ir jo nepameta, ji statos sau namus iš žolės stiebelių ir pušų spyglių. Ji sukrauna juos aukštus ir suskliaučia, bet visas jos darbas veltui: užeina arklys, sutrempia ir iššarsto visa. Žiūrėkite tenai! Jis sutriuškina sienojus ir sugriauna sienas ir prunkščia nekantriai, ir negali ramiai nustovėt! Nes Viešpats padarė žirgą vėjo draugu, vėtros palydovu, kad neštų jis vyrą, kur šis nori, o moterį, kur ji geidžia! Palmių miške pasirodė liūtas, didingu žingsniu perėjo jis dykumą ir viešpatauja ten jisai visai gyvijai, ir niekas jam nesipriešina. Bet žmogus moka jį suvaldyt ir numalšinti ir žiauriausias tvarinys jaučia pagarbos Dievo paveikslui, pagal kurį ir angelai sutverti, kur tarnauja Viešpačiui ir Jo tarnams. Nesibijojo Danielius liūtų duobėje: jis buvo tvirtas ramus, ir laukinis staugimas nepertraukė jo pamaldžios giesmės.

Šią tėvo natūraliu entuziazmu pasakytą kalbą palydėjo vaikas, švelniais meliodingais tonais pritardamas. Tėvui pabaigus, pragydo jis grynu, aiškiu balsu ir darniais garsiais. Tėvas paėmė fleitą ir jos garsais harmoningai pritarė. Vaikas giedojo:

Čia duobėje tarp daubų
pranašo giesmę girdžiu.
Skrend' angelai jo gaivint,
ko tad gerajam baimintis?
Liūtas glaudosi su liūte
prie jo meiliai atsigulę:
švelni, pamaldi giesmelė
paveikė juos taip giliai.

Tėvas pritarė ir toliau fleita, o vietomis ir motina prisidėjo antruoju balsu.

Pagaunančiai veikė, kai vaikas sukeitė žodžius ir eilutes ir tuo būdu jei prasmės ir nepakeitė, tai bent pagilino jausmus:

Skrieja, leidžias angelai
tonais mūs' širdžių gaivint:
kokie dangiški garsai!
Čia duobėje tarp daubų
argi vaikui būt baugu?
Švelnios, pamaldžios giesmelės
neprileidžia nelaimės.
Angelėliai kyla, leidžias
ir jau visa pabaigta.

Čia pradėjo visi trys galingai pakelta dvasia:

Amžinasis valdo žemę,
jūres jojo žvilgsnis maldo:
liūtui ėriuku virst lemia
ir atgal grąžin bangas.
Smūgy stingsta nuogas kardas,
pildos viltis ir tikėjims;
stebuklingas meilės vardas,
kur maldoje skleidžiasi!

Visi nutilo; visa aplinka klausės pagauta. Tik tonams praskambėjus buvo galima pastebėti padarytas įspūdis. Visi buvo lyg nuramdyti, savotiškai sujudinti. Kunigaikštis, lyg jau nebematytų jiems ką tik grėsusios nelaimės, žvilgterėjo į savo žmoną, kuri, jo peties atsirėmus, nesusilaikė išsiuvinėtos skepetaitės neišsitraukus ir akių neužsidengus. Jai buvo gera palengvint jauną krūtinę nuo sunkumų, kurie ją prieš kelias minutes prislėgę buvo. Didi tyla užvaldė visus; visi rodės pavojus užmiršę: tiek gaisrą apačioj, tiek viršuj besilsintį baisingą liūtą.

Duodamas ženklą žirgus arčiau privest, kunigaikštis kiek išjudino grupę. Atsisukęs į moteriške pasakė jai:

— Jūs tikitės pasprukusį liūtą atradę savo giesme ir vaikelio giedojimu fleitos švelniems garsams padedant nuramdyt ir sveiką narvan uždaryt ir susigrąžint?

Jie patvirtino tai.

Pilies prižiūrėtojui liepė jiems kelią rodyti. Skubiai atsi-

tolino kunigaikštis su keletu žmonių, kunigaikštienė palengva su likusiais sekė. Motina su vaiku, šautuvu ginkluoto sargo vedami, lipo į statųjį kalną. Prieš įėjimą į daubos kelią, kuriuo buvo einama į pilį, rado medžiotojus, užsiėmusius vilkimu sausų šakų į krūvą, kad kiekvienu momentu galėtų didelę ugnį sukurt.

Be reikalo, — sakė moteriškė, — visa gerumu bus pasiekta.

Toliau pamatė jie ant aptrupėjusio mūro gabalo besėdintį Honorijų, dvivamzdį šautuvą ant kelių pasidėjusį, lyg sargybinį visa kam pasirengusį. Bet jis atrodė vos tepastebįs besiartinančiuosius: jis sėdėjo giliai mintyse paskendęs ir dairėsi aplink klaidžiojančiom akim.

Moteris kreipėsi į jį prašydama ugnies neleisti degt, bet jis atrodė maža tekreipiąs dėmesio į jos kalbą. Ji tęsė savo gyvą kalbą ir sušuko:

— Gražusis jaunikaiti! Tu nukovei mano tigrą, bet aš tave nekeikiu. Gelbėk mano liūtą, gerasis jaunikaiti! Aš laiminu tave!

Honorijus žiūrėjo į tolį tiesiai prieš save, kur saulė savo kely pradėjo jau leistis žemyn.

— Tu žiūri vakaruosna — sušuko ji. — Gerai darai! Ten yra daug darbo. Skubėk tik, negaišk! Tu nugalėsi. Bet pirma nugalėk pats save!

Po tų žodžių jis nusišypsojo. Moteris lipo aukštyn, bet negalėjo susilaikyt dar kartą nepažvelgus į pasiliekantįjį. Paraudę saulės spinduliai nušvietė jo veidą. Jai rodės, kad gražesnio jaunikaičio niekados ji nemačius.

— Jei vaikutis — tarė sargas — giedodamas ir grodamas fleita, kaip Jūs esat įsitikinę, liūtą nuramdys, tai mes lengvai jį apvaldysim, kadangi baisusis žvėrys visai arti pralaužtų skliautų atsigulęs, kur mes, kadangi didieji vartai užgriuvę, įėjimą pasidarėm. Jei vaikutis jį vidun įvilios, tai aš lengvai galėsiu kiaurymę uždaryt, o vaikutis, jei jam bus reikalinga, galės mažais suktiniais laiptais, kuriuos kampe jis mato, nuo žvėries pasprukt. Mes pasislėpsim, bet aš taip atsistosiu, kad mano kulka kiekvienu momentu galėtų vaikui į pagalbą ateit.

— Visa tai nereikalinga. Dievas ir išmintis, nekaltybė ir laimė visa atliks.

— Tebūnie! — atsake sargas. — Bet aš žinau savo pareigas. Pirmiausia teks jums vargingai palypėt ant mūrų aukštyn ties pačiu įėjimu, apie kurį jau minėjau. Vaikas tegu nulips į vidų ir atvilios tenai nuramdytą žvėrį.

Taip ir buvo. Sargas su motina žiūrėjo pasislėpę iš aukšto žemyn, kaip vaikas suktais laiptais žemyn leidos ir pasirodęs šviesiam pilies kieme pranyko juodoj skylėj. Tuoj pasigirdo fleitos garsai, kurie palengva tilo ir tilo ir pagaliau visai nebesigirdėjo. Valandėlė įtempto laukimo! Seną su pavojais apsipratusį medžiotoją gąsdino nepaprastas atsitikimas. Geriau jis bū-

B.

Goethės pasaulėžiūros bruožai*)

Apie Goethės pažiūras kalbėti yra įdomu, bet ir suku. Tik kiek su juo susipažinus, tuoj mums kyla tas klausimas: ką manė apie pasaulį ir ką tikėjo ta, šiaip ar taip kalbėsime, didelė naujųjų laikų asmenybė. Goethę mes žinome pirmausia kaip didelį menininką, kaip meninės formos sugebėjimų genijų. Bet nemažiau svarbu ir tai, kad jis drauge buvo ir plačiausias baseinas idėjų, sutraukęs į save gausingas žmogaus dvasios sroves. Jis buvo „turtingiausia dvasia ant dviejų šimtmečių slenksčio", kurioj

J. W. Goethe, kurio šimtmetines mirties sukaktuves šįmet mini visas pasaulis.

kažin kaip sutilpo visa, kas žmonijos galvota per kelis šimtmečius. Goethės raštus skaitydami, mes juose rasime visą gyvenimo išmintį, atsakymus į visokius gyvenimo klausimus, tiesa, gyvenimo be Dievo, bet gyvenimo tokio, kuris žmogui leidžia iškilti iki žmogiškumo viršūnių. Apie *Faustą,* pav., tam tikra prasme ne visai be pagrindo galima sakyti, kaip sakoma, kad

*) Šiam numery dedame straipsnius apie Goethės asmenį, o apie kūrybą įdėsime vėliau.

jis yra naujojo žmogaus Evangelija. Taip tat jame įdomus pirmiausia retas idėjų daugumas.

Bet užtat sunku suprasti, kokiu būdu Goethės asmenybėj galėjo vienytis dažnai nesuderinamai viena kitai prieštaraujančios mintys. Tos asmenybės vienas ryškus bruožas, kad visa įvairi mintis su ja ir joje kažin kokiu būdu organiškai nesijungė, lyg pasilikdama tik paviršiuj. Ta mintis, rodos, turėjo su asmenybe tik tokius santykius, kaip vanduo su savo indu, bet ne kaip kraujas su savo organizmu. Ta mintis kažin kaip negili, ji tarnavo tik kaip priemonė poezijai, bet ne kaip pamatas, ant kurio turi būti kuriamas pats gyvenimas. Toks palyginimas Goethės su laisva apimtim, gali paaiškinti, pav., kaip Goethe galėjo būti drauge aršus krikščionybės priešas ir drauge kartais toks, kas visai duoda pamato jį laikyti krikščioniu. Tikrai, Goethę turime vertinti kaip atstovavusį naująjį žmogų savo dvasia, visais savais linkimais ir norais, ir galų gale savo apkartimu nuo apsirubežiavimo tik žemės gyvenimu. Pačios didžiosios mintys Goethei nepadėjo sukurti didžios asmenybės — bent krikščioniškuoju supratimu — jos liko nuošaliai, lyg kokia nebūtinų daiktų kolekcija. Goethe tik sukoncentravo idėjas, Dievo duotu genijum iš visur surinktoms davė meninę formą. Tuo tarpu neaišku nė tai, kokias pažiūras jis pats užstojo, kaip žmogus ir kaip menininkas. Jo paties prieštaravimai to klausimo neleidžia lengvai išspręsti. Tuo reikalu ir mokslo srity nėra sutarimo.

Idėjinį Goethės augimą yra kiek sunkiau išskirti iš visos jo gyvenimo eigos. Jo pažiūrų formavimąsi paveikė ne gilios filosofinės studijos, ne užsidegęs bandymas spręsti pasaulio ir žmogaus būties klausimus, ne asmeninis perkartojimas ir persvarstymas visų proto laimėjimų, arba įnirtęs beldimasis į nežinomybės sieną ,kaip tikro tiesos ieškotojo, mėginant išspręsti tai, kas lig šiol dar nesuprasta. Goethe nieku būdu nebuvo kovojanti dvasia, dėl to ir filosofiniais bei religiniais klausmais grynai dėl pačios tiesos jis perdaug nesivargino. Goethės idėjinis augimas atrodo lyg paviršutiniškas įgijimas visa to, kas jame vadinama didžiomis ir kilniomis pažiūromis, lyg priaugimas iš šalies, o ne statymasis pamatų savo asmenybei, kokiais paprastai būna žmogaus pažiūros, lyg tai ne medžio šaknys, maitiną jį ir palaiką jo gyvybę, bet tik žievė, duodanti jam vienokią ar kitokią spalvą.

Pirmiausia, per savo menką religinį auklėjimą Goethe paveldėjo tik tam tikrą neaiškų foną, kokį galėjo duoti liberališkas ir bejėgis protestantizmas, o paskui tame fone atsispaudė tai vienoki, tai kitoki, bet tik pripuolami, filosofinių pažiūrų bruožai. Šitaip Goethės idėjinis brendimas, arba, tikrai sakant, jo pažiūrų kitimas ir šioks toks pilnėjimas vyko ne tiek išvidiniu procesu, ne tiek aktyvumu, pav., giliomis studijomis, kiek daugiau pasyviu pritarimu vienai ar kitai pažiūrai. O galima

lengvai suprasti, kaip nepakeičiamai nulemia žmogaus dvasios plėtotę religinis auklėjimas.

Goethe augo religinėj aplinkumoj, kokią galėjo sudaryti nublukęs, jau ne ortodoksinis protestantizmas. Religinis jo auklėjimas, kaip minėta, buvo menkas. Už visa silpniau jis susipažino su krikščionybės turiniu, o Bibliją dar vaikas būdamas priprato laikyti tik gražių pasakų rinkiniu. Labai dar anksti stoka dorinio rimtumo išdžiovino paskutines krikščioniškosios religijos šaknis ir jis jos visai išsižadėjo. Paprastai minimas charakteringas atsitikimas, parodąs, kaip jis suprato ir kiek vertino religiją apskritai, buvo tas, kad rašydamas savo disertaciją *(de Legislatoribus)* jis pripažino, jog valdantieji nustato vieną ar kitą konfesiją, o kiti turi jos laikytis.

Per visą tolimesnį gyvenimą jis ignoravo visai, kas krikščioniška, pav., mene, o krikščioniškai aplinkumai rodė tik gudrios tolerancijos. Jo gyvenimo idealas pasidarė humaniškumas, kuris ir išstūmė visa, kas tradicijų būdu jame buvo užsilikę iš krikščionybės apskritai ir iš vėlesniaisiais metais pažinto pietizmo. Dar labai anksti per klasikinį meną jis suartėjo su antikiniu gyvenimu, o ypač vėliau savo kelionėj į Italiją. Tai visa turėjo įtakos ir jo pažiūroms į gyvenimą. Iš tikro, meną jis sudievino ir šitą žmogaus kūrybinį reiškimąsi pastatė į religijos vietą. Šituo jam pasisekė savaip atbaigti žmogaus gyvenimą, padaryti jį pilnutinį ir be religijos. Tai ir buvo jo pagoniškumo idealas, vedąs ji prie tobuliausio savo prigimtų galių išugdymo, daraąs jį sau pačiam tikslu ir sau pačiam galingu, nereikalaujančiu jokio atgamtinio papildymo.

Filosofijoj Goethe pirmiausia susipažino su Giordano Bruno ir ypač su Spinoza, kuris jį pastūmėjo į aiškesnį panteizmą. Giliai Spinozos studijuoti jam irgi neteko — ištisą aiškią sistemą susidaryti jis nė nesistengė, pasitenkindamas tik fragmentais. Vis dėlto ryškiai panteistiškas jo minčių fonas žymia dalimi susidarė Spinozos dėka. Apsipažino jis ir su prancūzų enciklopedistais, skaitė Pierre Bayle raštus, kurie jį ypač atkreipė prieš krikščionybę. Ir šiaip jo raštuose galima rasti skeptiškojo amžiaus pėdsakų. Iš filosofų nemažesnės įtakos už Spinozą jam turėjo Kantas. Tiesiog jį studijuoti jam irgi neteko — būdamas linkęs prie konkretumų jis nemėgo daug į jį gilintis. Pažino jis jį daugiausia per Schillerį. Apskritai, filosofinis jo išsilavinimas buvo menkas — niekada jis rimtai to nestudijavo. Užtat iš jo minčių jokios pilnos sistemos sudaryti irgi negalima. Kaip filosofas, ar bendriau, kaip mokslininkas, Goethe tikriausiai nėra vertas tų didelių tomų, kurie apie jį rašomi.

Neliečiant Goethės estetinių, etinių, kultūrinių idėjų, reikėtų kiek apibrėžti jo pažiūras į pasaulį, pradedant nuo jo gamtos supratimo, baigiant jo Dievo idėja ir santykiais su krikščionybe.

Pačioj jo prigimty glūdėjo linkimas į konkretumą ir formą,

kuri yra individuali ir konkreti. Užtat jam buvo svetimesnis sugebėjimas bendrinti ir įžiūrėti idėjas ir turinį. Dėlto jis buvo pamėgęs gamtą ir ją tyrinėdavo. Jis gilinosi į botaniką, zoologiją, geologiją, optiką. Iš optikos jis parašė net veikalą *Die Farbenlehre*. Bet vargiai ar tie jo gamtos mokslų darbai iš tikrųjų daugiau verti už paprastus mėgėjo bandymus, ir nieku būdu jie nėra galimi pavadinti rimtomis mokslo studijomis, o jį nieku būdu negalima iškelti iki didelio gamtos mokslininko, kaip tai daroma jo garbintojų. Goethės kultas yra panašus į žiūrinėjimą mikroskopu, kad tik pasisektų įžiūrėti bent dulkelę, pridedančią jam nors trupinėlį garbės. Ar bent kiek pastūmėjo Goethe gamtos mokslą? Tam jam prmiausia truko griežto galvojimo būdo, o paskui — rimto pasirengimo studijomis.

Reikia tačiau pasakyti, kad gamtos srity Goethe turėjo kiek ir originalių idėjų. Pavyzdžiui, gal būt nepriklausomai nuo Darwino, jis turėjo nuovoką apie biologinę evoliuciją. Jo manymu, visas įvairus biologinis pasaulis esąs kilęs iš vieno pirminio augalo ir pirminio gyvulio, kurie ir glūdi biologinių formų įvairume. Tai, jo nuomone ir net tam tyčia darytais anatominiais tyrinėjimais, įrodo venas tas pats gyvių struktūros planas. Šiek tiek pažinęs Kanto filosofiją, Goethe iš jo ėmė medžiagos konstitucijos dinamistinį aiškinimą. Pagal Kanto dinamizmą, materialinį pasaulį sudaro dvi poliarinės jėgos: pritraukimo ir atstūmimo. Tuo poliariškumu Goethe sau norėjo išsiaiškinti gamtą, visur joj matydamas reiškinių priešingumą: gyvybė — mirtis, vienijimasis — sklaidymasis ir t.t. Tai, žinoma, su rimta moksline dinamizmo teorija neturi nieko bendra, tai tik paprastas reiškinių grupavimas, kuris nieko nepaaiškina.

Patys galutiniai gamtos poliai yra medžiaga ir dvasia, kuri drauge ir sudaro kosmosą, tuo tarpu kai viena medžiaga be formos būtų tik chaotiška.

Kanto įtaka Goethės gamtos supratime matyti dar tame, kad gamtoj jis nepripažįsta tikslingumo, ypač būtybių ordinacijos pagal tikslą, t. y., kad žemesnė jų tarnauja aukštesniosioms, šios — dar aukštesniosioms, ir galų gale visa gamta yra skirta protingai būtybei — žmogui, kaip gamtos viršūnei. Tai, žinoma, nesiderino su kai kuriomis Goethės pažiūromis. Jis, būtent, manė visas jas esant sudarytas vienu planu, visose jose esanti įdėta ta pati pirminė forma (plg. Goethės biologinę evoliuciją), o dėl to jos viena kitai tikslas negali būti.

Įdomu, kad Goethė kiek pasinaudojo ir Leibnico mokslu apie monadas — nedalomas dvasines būtybes, iš kurių esąs sudarytas dvasios ir materijos pasaulis. Dievas esanti pirminė monada, iš kurios emanavę visos kitos. Negyvi daiktai yra miegančios monados, o tik žmoguje jos tampa sąmoningos ir mąstančios. Monadų mokslu jis remia savo pažiūrą apie nemirtingumą. Čia būtų įdomu pažymėti, kaip tai galima spręsti iš vienos jo raštų vietos, kad iš neoplatonizmo jis buvo priėmęs net nuo-

monę ppie sielos preegzistenciją, t. y. buvimą dar anksčiau prieš savo gyvenimą pasauly.

Centrinė mintis, į kurią lyg sueina viso jo filosofinio galvojimo rezultatai, yra Dievo idėja.

Daug ką paaiškina toks Goethės pasisakymas, kad kaip gamtininkas jis esąs panteistas, o kaip poetas — politeistas. Šitame pasisakyme ir bus aiškiausiai suformuluotas jo asmenybės nevieningumas, jo sunkiai suprantamas pačių pagrindinių pažiūrų prieštaringumas. Kiekvienas tikras nuosaikus apsisprendimas verčia tam tikru būdu tvarkyti savo gyvenimą. O Goethe gyvenime buvo tik artistas, lošęs viena po kitos, ar beveik drauge, įvairias roles, tarp kurių ir krikščionies, ir griežto nekrikščionies.

Vėlesniame laikotarpy Goethės mintyse vyravo panteizmas, susidarytas daugiausia Spinozos įtakoj. Iš vienos pusės jo palinkimas į gamtą ir į ją gilinamasis, iš kitos pusės menkas supratimas apie asmeninį Dievą — jį lyg savaime atvedė į panteizmą. Juk visai tiesa, kad Goethe buvo religinga prigimtis, kokia būna kiekviena. Spinozos įtakoj Dievas yra jam tapatingas su gamta, jos palaikytojas ir jos pradžia.

Kas būtų Dievas, kurs tik iš lauko stumtų,
Ratu visatą apie pirštą suktų!
Viduj jam dera pasaulį judinti,
Savyje gamtą, gamtoje save slėpti.

Spinozos panteizme Dievas ir gamta sudaro viena. Dvasios pasaulis ir gamta yra tik du tos pačios dieviškos substancijos reiškimosi būdai. Taip tarp Dievo ir gamtos nėra jokio esminio skirtumo. Begalinė visata aplink mus ir gamtos jėgos mumyse yra tas pats vienas Dievas. Štai kaip demonstruoja Goethe tą savo mintį vienoj vietoj savo *Fausto,* į kurią dažniausiai ir atsišaukiama, kalbant apie Goethės panteizmą ir panteistinį jo Dievo supratimą.

Kas drįs jį pavadint
Ir kas drįs išpažint:
Aš tikiu į jį?
Kas jaus
Ir pasakyt išdrįs:
Aš netikiu į jį?
Ar neapima
Ar nelaiko jis visa?
Ar neapima, ar nelaiko jis
Tavęs[1]), manęs, savęs paties?
Ar aukštybės' tenai nesiskliaučia dangus?
Ar tvirtai čia žemai nesitiesia žemė?

[1]) Faustas tai sako Margaritai (Gretchen).

Ar nekyla aukštai
Meiliai žvelgdamos amžinos žvaigždės?
Ar aš tau nežiūriu akis į akį,
Ir ar nesiveržia viskas
Į galvą, širdį tau?
Ir ar nesipina amžinoj paslapty
Regimai — neregimai šalia prie tavęs?
Pripildyk tuo tu savo širdį, kokia ji didelė bebūt,
Ir kai būsi visai laminga tame jausme,
Vadink tada tai, kaip tu nori,
Vadink tai laime! širdim! meile! Dievu!
Aš neturiu tam jokio vardo!
Jausmas yra visa;
Vardas tik tuščias skambesys, tik dūmai,
Migloms apdengią dangiškas liepsnas.

Iš tikro, čia yra daugiau negu tik gilus visuotinumo jausmas, jau dėlto, kad tas visur dvelkiąs *Visa* liepiamas Dievu vadinti.

Be to, čia žymu, kad toj dvejybėj — Dievas-Gamta — Goethei yra svarbesnis antras (žinoma, to paties dalyko) atžvilgis, būtent gamta. Ir iš anksčiau minėtos *Fausto* vietos matyti, kad visa aiškinti jis mėgina ne tiek Dievu, kiek gamta. Savo straipsny *Die Natur,* pasirodžiusiam *Tiefurter Journal,* apie tą gamtą jis taip sako: „...Ji yra *visa.... Visa* yra joje". Tą *„visa"* jis pirmiausia pažįsta ne kaip Dievą, bet kaip gamtą, kuri, žinoma, kaip vienintelė „visa", drauge turi būti ir Dievas. Jo panteizmą tat geriau tiktų pavadinti kad ir panfizeizmu, nes vienintelis *Visa* ir pirmiausia žmogaus pažįstama yra gamta, o Dievu jis liepia vadinti tik subjektyvų pagarbos ir didingumo jausmą visatai (pl. Goethės pasakymą, kad

Žmogus, geriausia ką jis žino,
Dievu, net savo Dievu pavadina).

Žmogus yra irgi gamtos dalelė, jame tobuliau negu kur kitur reiškiasi Gamta — Dievas. Kaip toks, jis klauso tų pačių įstatymų, kuriais visose būtybėse tas Dievas — Gamta reiškiasi: „Pagal amžinus geležinius didelius įstatymus mes turime baigti savo būties ratus". Ta mintis iš tikrųjų veda prie atmetimo žmogaus moralinės laisvės (panteizme kitaip ir negali būti). Ir pats Goethė, rodos, ta prasme savo anksčiau minėtoj *Die Natur* apie tai sako: „Visa yra jos kaltė, visa yra jos (gamtos) nuopelnas".

Neaišku, iki kokių išvadų savo panteistinėj pasaulėžiūroj Goethė priėjo, bet pilnos sistemos jis irgi nesusidarė. Ir jo įsitikinimai, kaip minėta, nebuvo toki, kad jie giliai persunktų visą asmenybę ir duotų gyvenimui tam tikrą aiškią kryptį, bet tai daugiau jausminės nuotaikos. Užtat negalima užginčyti ir Goethės tikėjimo į asmeninį Dievą. Tą Dievą Kanto įtakoj jis suprato racionalistiškai, kaip esamą, bet nepažįstamą ir neprieinamą, tolimą nuo pasaulio (deizmas):

O drauge, žmogus yra tik kvailas,
Kai Dievą jis vaizduoja į save panašų.

Dar kitur Dievas jam yra amžina meilė, vadinasi, veikia kaip Apvaizda katalikų religijos supratimu[1].

Vienur jį pilnai patenkina žemės gyvenimas, kitur jaučiamas amžinybės ilgesys:

Visa kas laikina
Yra tik simbolis[2]).

Fausto pabaigoj Goethe neatsilaiko prieš katalikų religijos grožį ir jam pasiduoda, neatmesdamas net išganymo idėjos, suprantamos tik vienam krikščioniui. Vienoj savo raštų vietoj jis taip garbina Kryžių:

Ženklą jis mato didžiai iškeltą,
Kur visam pasauliui yra viltis ir suraminimas,
Kuriam sielų tūkstančiai liko skolingi,
Kurio širdžių tūkstančiai karštai maldavo,
Kurs sunaikino skaudžios mirties galybę,
Kuris plesdena daugely pergalės vėliavų:
Versmė gaivinanti apsemia ilstančius sąnarius,
Jis mato Kryžių ir nuleidžia akis.
Iš naujo jaučia jis, išganymas koks iš ten kilo.

Bet tasai tariamas krikščionis nešiojasi su savim ne mažesnę krikščionybės neapykantą ir nesuprantamą panieką tam pačiam Kryžiui:

Daug galiu aš pakęsti. Dalykų daug slėgiančių
Nešu aš ramiu drąsumu, kaip Dievas paliepia.
Bet keli man netinka kaip nuodai ir gyvatė;
Jų keturi: tabako dūmai, blakės, česnakas ir †

Vėl, jo religija yra menas, jis meldžiasi grožiui, tik grožiui, kuris yra nemažesnis už Dievą, o jo idealas yra grynas humanizmas. Žmogus turi tobuliausiai išplėtoti savo prigimtas galias, tuo pasiekdamas, be jokios Dievo pagalbos, savo paskutinį tikslą. Koks svetimas šitoks supratimas krikščionybei, kuri tik viena leidžia suvokti, ką reiškia „mirti ir gyventi“, t. y. atsižadėti visa, kad būtų galima atgyti Dievo malonėj per išganymą. Dabar aišku, iš kur tokia jo Kryžiaus neapykanta.

Yra didelių minčių Goethės kūryboj iš etikos ir kultūros filosofijos. Taip, pav., kad ir Fausto nusivylimas mokslu ir atsidavimas magijai vaizduoja visos žmonijos klaidžiojimus, kol ji supranta, kad bandymas apsieiti tik su mokslu, be religijos, yra tuščias. Fausto pirmasis prisikėlimas Velykų rytą turi irgi

---

[1]) Plg. *Dante, Paradiso XXXIII, 114:*
... Vienodai sukas ratas, Meilė,
Kuri judina saulę ir kitas žvaigždes.

[2]) Mistiškojo choro žodžiai, kuriais užbaigiamas „Faustas“.

Goethe

Girių karalius

Kas joja ten vėjuotą naktį keliu?
Tai tėvas su savo mažu sūneliu;
Jis rankose tūri vaikelį tvirtai,
Jį spaudžia savin, laiko jįjį karštai.

„Sūneli, kam veidą bailiai tu slepi?“
„Šit girių karalius, tėveli, regi?
Su apsiaustu ilgu ir su vainiku.“
„Sūneli, taip rodos tau rūkas miškų.“

„Ei, mielas vaikeli, eikš, eikš su manim!
Aš žaisiu gražius žaidimus su tavim;
Daug žydi margųjų gėlyčių krantuos,
Tau aukso rūbus mano motina duos.“

„Tėveli, tėveli, nenugirdai,
Ką girių karalius man žada slaptai?“
„Sūneli, tiktai būk ramus, būk ramus!
Tai virpina vėjas sausuosius lapus.“

„Gražusis berneli, eik šen pas mane.
Gražiai pasitiks mano dukros tave;
Dainuoja ir šoka jos šokiuos linksmuos,
Tave jos pasups, pašokdins, tau dainuos.“

„Tėveli, tėveli, ir dar nematai
Baisiojoje vietoj jo dukrų tenai?“
„Sūneli, sūneli, matau aš gerai;
Švytruoja ten gluosniai senieji pilkai.“

„Aš myliu tave, man tinki gražumu;
Jei neisi geruoju, jėga tad imu.“
„Tėveli, tėveli, jis griebia mane!
Tai sužeidė girių karalius mane!“

Ir joja tad tėvas smarkiau, jam baugu,
Su verkiančiu rankose savo vaiku,
Prijoja vargais negalais ir namus;
Jo rankose kūdikis šaltas, ramus.

Vertė *A. Tyruolis*

---

giliausią prasmę ir išsprendžia daug klausimų. Panašiu gausumu savo idėjų pasižymi dar kiti Goethės veikalai, pav., *Wilhelm Meister*. Šitos jo gyvenimo pažiūros yra mažiausia įdomios.

Jo pasaulėžiūroj orientuotis galės padėti tos pora čia pastatytų gairių — Spinoza, Kantas. Goethė buvo didelis menininkas. O jo, kaip žmogaus, net labai garbinamo žmogaus, vertę gerai galės padėti pažinti ta mintis, kuri glūdėjo ne jo poetinės kūrybos motyvuose, bet jo paties asmenybės pamatuose.

Ant. Paplauskas

Menas - gyvenimo stilizacija

Panta rhei. Viskas teka. Niekas nestovi vietoje. Taip sakydavo jau senovės graikai. Laikas, kaip motoro diržas, suka grandijozišką gyvenimo mašineriją, ir kiekviena mūsų buities sekundė plaka jau naujais gyvybės tvaksėjimais.

Ir visas gyvenimas, tartum didžiulis kino filmas, tartum jūra plaukia pro mūsų akis, supdamas mus, lyg vilnis, savo bangavimais ir uždegdamas mumyse skaistesnio Rytojaus ir žavingesnių Amžių ilgesį.

Ir visa pasaulio ir žmonjos istorija — tai nuolatinis dinamizmas. Kinematografiška reiškinių ir procesų tekmė! Nuolatinė korupcija ir generacija.

Senų formų subyrėjimas, senos stagnacinės gyvenimo struktūros susprogdinimas ir naujos gyvenimo stilistikos komponavimas.

Gyvenimas — amžina, vezuvijiška ekspansija pasiekti Idealą ir sukurti žemėj grožio ir laimės Utopiją. Užtat ir visa pasaulio ir žmonijos istorija — tai absoliutinio ir amžino Idealo žemėj įkūnijimo klausimas.

Kiekviena istorinė epocha ar šimtmetis turi savo struktūrą — tam tikrų psichinių nusiteikmų, godų, siekimų, ilgesių, kurie palieka ryškių reljefų visose kultūrinio gyvenimo srityse — filosofijoj, gamtos moksluose, politiniam, ekonominam gyvenime, tačiau gyvą, plasnojančią žmogaus sielą, psichinę žmonijos būseną *pajustiniais pavidalais* išreiškia ir grožinėmis lytimis objektyvuoja vien *menas*. Jis kvapniais ir žavinčiais grožio žiedais tartum pražydina ir atskleidžia tuos pasiilgimų, lūkesių, džiaugsmo ar liūdesio pumpurus, kurie paslaptingai kraunasi kiekvieno žmogaus sieloj. Jis šimtaspalvėmis varsomis maino gyvenimą ir neša žemei naujus gyvybės pavasarius: „Menas žino gėlių, kokių nėra miškuose, paukščių, kokių nėra nė vienam šile. Jis sukuria ir sunaikina milijardus pasaulių ir raudonu siūlu gali nutraukti mėnulį nuo dangaus... Jo vaizdai realesni už gyvus žmones... Jam priklauso didieji daiktų pirmovaizdžiai... daiktai yra tik jų nepabaigtos kopijos... Jam reikia liepti ir obelys pražys žiemą, o brėstą rugiai apsidengs sniegu. Jam tik reikia tarti žodį ir šaltis uždės sidabro pirštus ant kaitrių birželio lūpų... —

... Menas realybė, o gyvenimas pasaka".

Taip kalba apie meną garsus estetas Oscar Wilde.

Ir iš tikrųjų: menas pro žavinčias, grožines kūrinių lytis — vaizdus, garsus, spalvas, melodijas, linijas ar grakščius kūno judesius — įstengia išreikšti ne vien gyvą žmogų ar pojūtinę gy-

venimo apčiuopiamybę, bet ir fantastiškas svajų ir idėjų karalijas.

Ir spindi, žydi ir atsimuša skaidrus ir vaivorinis mūsų sielos grožis pro matomus ar girdimus meno kūrinių pavidalus kaip tyras ir mėlynas dangus giliuose vandenyse.

Užtat ir sakoma vokiškai: „In der Harmonie der Töne findet die Seele sich selbst wieder...“*)

Įsigyvendami į gilų ir gražų meno kūrinį — vaizdžiai parašytą romaną, geniališkai tapytą paveikslą, žavinčią simfoniją... — mes tartum paskęstam į menininko sukurtus minčių, vaizdų ar nuotaikos pasaulius, lyg į tą gėlėtą marių dugną, nejusdami kartais net aplink supančio mus kasdieninio gyvenimo bildesio bei triukšmo.

Menas, — išreikšdamas bei objektyvuodamas grožiniais, pojūčiams prieinamais pavidalais visas žmogaus mintis ilgesius, lūkesius ir idealus, stipriai, elektriškai veikia, hipnotizuoja atskirus žmones, tautas ir net visą žmoniją, kvėpdamas jai naujos gyvybės, nuotaikos ir energijos būsimiems amžiams. Pavyzdžiui Bethovenas. Jis, lyg galingas amžių Ruporas, savo simfonijomis, savo jausmo griausmingumu ir balso grūmojimu prabilo prieš šimtą su viršum metų į žmoniją. Jis galingai užtrimitavo preliudiją į naują karų ir neramumų epochą; pranašavo demokratišką visuomeninių masių laisvę, iš anksto skelbdamas kažkokią visuomeninę ekspliozіją, kuri vėliau vulkaniškai sprogo Didžiojo Karo pavidalu.

Bethoveno simfonijų, it griaustinio dundėjimų, klausėsi ne vien Europos valdovai susirinkę 181 metais į Vieną. Savo kūryba jis veikė ir elektrizavo ir plačiąsias mases ir metė bombą į banguojančią ano meto Europos socialinę atmosferą, nes pats sakosi: „Menas turį blokšti žmoniją į dievišką dvasios pasiutimą!..“

Poetas Ad. Mickevičius, kaip pranašas, numatė Lietuvos ateitį, sakydamas: „Lietuvių tauta yra viena iš tų, kurios laukia...“

Taigi menas turi didelės visuomeninės reikšmės. Jis formuoja ir viena kuria linkme organizuoja kolektyvinę atskirų visuomeninių sluoksnių, tautos ar valstybės psichiką. Atsiminkim A. Mickevičiaus skelbiamo mesijanizmo įtaką Lenkijai, Ničės pompastišką „übermensch'ą“, vokiečių tautos Didžiojo Karo taktiką, jų „Drang nach Osten“ ir t.t.

Menas, kaip minėta, pajustiniais pavidalais moko žmoniją idealą pažinti ir jį pamilti. Užtat ir garsiausias rusų filosofas Vl. Solovjovas pasakė: „Grožis išganys pasaulį“.

Viso kultūros proceso, kūrybiškos ekspansijos, visų žmonijos veiksmų ir troškimų variklis — perpetuum mobile — yra dvasia. Žmoguje telkiasi visi gyvybės laipsniai: augališkumas,

*) Tonų harmonijoj siela atranda save pačią...

gyvuliškumas ir protingumas. Žmogus pakabintas tarp žemės ir dangaus:

Zwei Seelen wohnen — ach! — in meiner Brust,
Die eine will sich von der andern trennen!..

(Gėtės Faustas)

Žmoguje liepsnoja aukštesnės buities sąmonė; jos dėka mes iššifruojame pasaulio daiktuose ir reiškiniuose aukštesnį, idealinį pradą. Mes vagiam iš gamtos paslaptis, iš kurių kaupiam

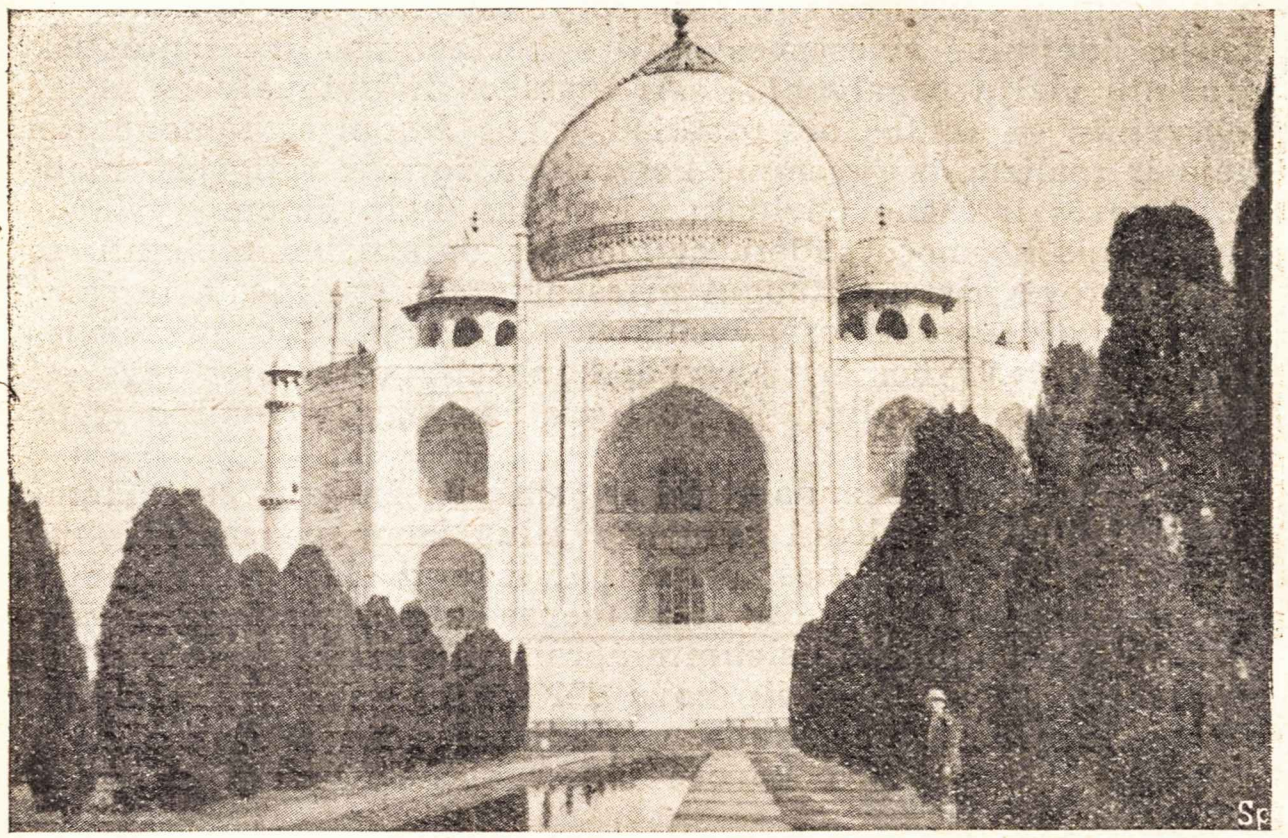

Tadž Mahalas (Rūmų Vainikas) — grožio stebuklas, pastatytas imperatoriaus Džehano savo žmonos (Tadž Mahalos) atminimui Indijoj.

ir kraunam savy naujus subjektyvinius pasaulius ir grožio pumpurus. Teisingai Goethe sako:

Waere nicht das Auge sonnenhaft,
Die Sonne koennte es nie erblicken.
Laege nicht in uns des Gottes eigne Kraft
Wie koennte uns Goettliches entzuecken?!..

Zahme Xenien. III. 36.

Vadinas: jei mūsų akis nebūtų saulinga, saulės niekados neišvystų ir jei mumyse nebūtų paslėpta dieviškoji galia, mus nežavėtų dieviški dalykai.

Žmogaus sąmonė darbuojas panašiai kaip fokusas: daiktuose bei reiškiniuose sugaudo tiesos ir grožio atspindžius ir sugauba visa tai į spalvotą sąvokų bei vaidinių spektrą. Taip bręsta, plečias ir komponuojasi subjektyvinis krikšpolinių minčių, svajonių, vaizdų bei idealų pasaulis, kurs yra labai subtylus savo pergyvenimų atspindžiuose, nesugaunamas minties skrieji-

me; stovis aukščiau trapių tikrovės lyčių. „Mūsų siela turi perdirbinėti biaurus daiktus į gražiausius, turi rūpintis, kad visa, kas mums atsitinka begyvenant, pavirstų žiedu, pilnu kvapo ir meilumo“, — sako skaidrios sielos mūsų menininkė Marija Pečkauskaitė.

Amžiais nerimstanti ir faustiška žmonijos dvasia, tvenkdama savy kaskart didesnius gyvybės potvynius ir tekindama savy deimantinius grožio rūmus, ir yra tas didysis Propeleris stumiąs visą kosminį kultūros procesą, kūrybinę žmogaus vaidentuvę į naujus idėjinius šviesesnės buities horizontus ir fantastišką grožinių vizijų begalybę!.. Ar atskiros individualybės ar kolektyvinės — tautos ar, pagaliau, visos žmonijos sąmonė išsilieja ir realizuoja gyvenime ketveriopa forma: religijos, mokslo, dorovės ir meno pavidalu. Mokslas, kaip žinom, tyrinėdamas painią kosmoso sudėtį, atskleidžia daiktų bei reiškinių esmę. Dorovė pastato žmogui prieš akis skaistų idealą ir skatina jį vykdyti praktikos gyvenime. O menas, kaip aukščiausia ir tyriausia kūrybos sritis, grožį konkretizuoja. Šios trys sritys susitinka jau religijoje, kuri yra žmogaus gyvenimo ir pasireiškimo viršūnė.

Meno tikslas — sudaiktinti ir įamžinti žmogų: žavinčiomis grožio lytimis atskleisti subjektyvinius žmogaus sąmonės pasaulius ir dvasios gelmes; pagauti ir išvogti slapčiausias būties akimirkas ir jas užfiksuoti. Tad menas savo sritimi apima *žmogų* visoj jo fizinių bei psichinių apraiškų pilnumoj ir platų mūsų *planetos* gyvenimą, kaip kovų dėl būvio lauką bei šviesesnės būties kelių ieškojimo areną. „Kilniausias žemiško grožio objektas yra žmogus savo kovose ir pergalėse, gyvas jo charakterio atvaizdavimas“.

Taigi, menas — gyva medžiaginė išraiška, grožinė objektyvacija žmonijos idealų, kosminės būties tvaksėjimų ir gyvybės niuansų. Menininkas tartum įkvėpia, įlieja liepsnojančią dvasią į masyvišką medžiagą. Dvasia sueina į kontaktą su materija. Dangus susilieja su žeme. Garsai virsta švelniu meliodijų tekėjimu ir siūbuojančiu tonų bangavimu, nešančiu mus sielą į mėlynų ilgesių pasaulius ar žvaigždėtų sapnų utopiją. Šaltas marmuras prakalba: plastiškai grožinėm formom, stilizuotų, elegantiškų linijų muzika, veido bruožų žaidimu — jis išreiškia gyvo žmogaus dvasios būklę: gilų liūdesį, sunkų ilgesį, juodą nusiminimą... Grubią masę, grubių akmenų krūvas menas paverčia muzikališkom trobesių stilistikom, į padangę kylančiais bokštais, ilgesingom, kaip pasaka, gotikom.

Vadinas menas — gyvenimo bei tikrovės stilizacija ir prasmingesnės būties pasaulių komponavimas. Ypač labai svarbus yra mums santykis: *menas ir gyvenimas*. Nes menas nėra nei skrupulantiška gamtos, pasaulio kopija nei nuogos ideologijos išraiška. Šia proga labai reikšmingi yra prancūzų kritiko A. Vermeylen žodžiai: „Menas yra ne sekimas, o — visados nepri-

klausoma kūryba turinti savą, kitos rūšies negu gamta, pasaulį... Menas visados yra dvasios kūryba, ne natūralinių vaizdų reprodukcija, o psichinių vaidinių (ar emocijų) išraiška... Menas daro pastangų kurti, ne daiktų, o pastovių estetiškų emocijų ekvivalentą". Meną galėtume definuoti, kad yra tai pats gyvenimas atsispindėjęs kūrybiškai užsiliepsnojusioj menininko sąmonėj, yra pats pasaulis bei tikrovė, prasilaužusi pro daugiaspalvę kūrėjo pergyvenimų bei nuotaikų prizmę.

Menas — realus gyvenimas plus grožinė iliuzija. Menininkas tartum nuvarsina kasdienybę subjektyvinių pergyvenimų aspektais, jį suprasmina, pakelia į aukštesnės būties plotmę ir vaivorinėm grožio atošvaistom ataudžia. Šia prasme gali būti suprantamas ir pateisinamas Oscar Wilde aforizmas: „Tik menas sielą turi, gyvenimas jos neturi".

Meno ribos griežtai prasideda ten, kur realus gyvenimas, psichinio ar medžiaginio pasaulio tikrovė kūrybiškai transformuojama: liepsnojančiam sąmonės žaizdre kūrėjo pergyvenama, muzikališkai banguojančių emocijų sūkuriu užliejama, ritmiška gaisriniu menininko sielos potvyniškumu įliepsnojama — ir visa tai sukondensuota ir nustilizuota patiekiama pajautiniais pavidalais: poezijoj — žodžiu, muzikoj — melodijom, tapyboj — linijom, varsom...

Už tat nei žavintis gamtos peizažas, nei kilnių ir saulėtų idėjų gaisras, nei dinaminė ir titaniška dvasios jėgos ekspresija, nei šėlstančių jausmų, aistrų ir pasiryžimų audros, nei verdančių troškulių, ilgesių bei emocijų antplūdžiai, nei, pagaliau, gilūs liūdesio bei nevilties atoslūgiai — visa tai savaime dar nėra kūryba, o tik gyvenimo daviniai ir žalia medžiaga, žalias substratas kūrybos veiksmui.

Šia proga vienas žymiausių ir populiariausių dabarties poetų bei kritikų Paul Claudel akcentuoja: „Menas bei poezija yra tikrasis, vaizdus ir prasmingas gyvenimas, tuo tarpu mūsų gyvenimas — kasdienybė yra tik grubi, žalia bei neapdirbta tikrovė, dažnai net karikatūra. Dažnai kaip dogma teigiama, kad menas turi pamėgdžioti gyvenimą. Meno tikslas — realizuoti (išreikšti, objektyvuoti, A. P.) tai, ką gyvenimas duoda *tik bendrais bruožais, tik fragmentais.* Gyvenimas tai albumas, kurį vartydamas pasirenki, ką nori; tai temų kolekcija (menininko) įkvėpimui. Pirminė medžiaga, bet ne modelis."

Iš viso to, kas aukščiau pasakyta, aišku, kad tarp meno ir gyvenimo — glaudus kontaktas. Ne veltui vienas kritikas yra pasakęs: „Menas tai gyvenimo santrauka". Ši formulė turi daug tiesos. Nes menas, daugiau ar mažiau, visados yra savos epochos grožinė išraiška. Socialinės kurio nors laiko audros, liguista visuomeninė nuotaika, visuomeninės depresijos bei tendencijos visados atsispindi ir mene.

Menas labai jautriai pagauna kiekvieno istoriško momento kliedesį, plakantį gyvenimo pulsą ir iš socialinio bei psichinio

gyvenamojo laiko pradų komponuoja savo amžiną giesmę. Tam tikra kurio nors laiko socialinė bei psichinė gyvenimo struktūra, gyvenimo architektonika gimdo ir atitinkamą stilių meno srity. Pavyzdys. —

Tylūs, religinėj ekstazėj paskendę, gilios kontempliacijos pagauti ir misticizmu apsigaubę buvo viduramžiai. Gamtos grožy bei pasaulio reiškiniuose žmogus matė dievybės atospindžius, aukštesnės buities simbolius, tartum vaivorykštinio Platono idėjų pasaulio atošvaistas. Kosmosas bei visas reiškinių pasaulis buvo viduramžių žmogui skaisčios Idėjos — Logoso puošni dekoracija, šešėlinga dieviškai skaidrių pirmovaizdžių išraiška. Gyvenimas buvo tartum didžiulė ir gili į metafizinę plotmę nukelta alegorija, didžiulė, paslaptinga schema, kurios centre buvo Dievas. Ši idėjinė schema ir socijaliniam gyvenime buvo stengiamasi realizuoti: „civitas Dei" pavidalu.

Buvo sukurta skaidri, teocentriška visatos ir visų pasaulio reiškinių koncepcija, gražiausia pražydusi šv. Tomo Akviniečio „philosophia perennis" pavidalu. Ši skaidri ir harmoninga viduramžių dvasios architektonika, darni psichinio ir socijalinio gyvenimo stilistika, liepsnojanti ir ilgesinga dvasios ekstazė, kažkoks pasakiškas būties simbolizmas gražiausiai ir tyriausiai pražydo ir meno srity! — Didžiausias viduramžių poetas Dantė savo „Dieviškoj komedijoj", — kur atsiveria mums prieš akis labirintiškai komplikuota kosmogonija, sudėtinga būties mašineriją, — gražiausiai atskleidė viduramžių gyvenimo sielą, visą gyvenimo kompleksą.

O deganti viduramžių ekstazė, krikšpolinis sielos skaidrumas ir gilus dangaus ilgesys kaip kilniai, tyrai ir didingai pražydo „liepsnojančių", mėlynų dangaus skliautų besiilgstančių, gotikų pavidalu! Gotikos bažnyčios pasiliks gražiausias žmonijos dvasios žiedas, kaip tyro dangaus ilgesio įkūnijimas žemėje.

Toliau keitėsi socijalinio ir psichinio gyvenimo konstitucija, keitėsi ir stiliai meno srity. Gyvenimas, dinamiška ir kuriančioji žmonijos dvasia bei sąmonė, gyvybinė žmonijos potencija išsilieja vis naujais ir naujais pavidalais ir išraiškom. Šiais laikais viešpatauja chaosas ir anarchija gyvenime, visa tai atsispindi ir mene. Tokios literatūros srovės kaip žverblojantis, nelogiškas ir beprasmiškas dadaizmas ar imažinizmas kaip tik ir yra šių dienų sutrupintos, ištižusios žmogaus individualybės ir paraližuotos sąmonės išraiška.

Dabarties žmogų apsvaigino įsisiūbavęs verdančio, mašinistinio gyvenimo ritmas. Gyvenimo, tartum didžiulės mašinerijos, laukiniais sirenų balsais kaukiančio ekscentrinės jėgos brutališkai atplėšė žmogų nuo dangaus, panardino ir uždarė jį vien fiziškų bei materijališkų reiškinių skrituly, užgesino jame šventą dangaus ilgesį!.. Sudrumstė sielos skaidrumą, suardė harmoningą dvasios stilistiką ir žmogaus individualybę sudaužė į gabalus!.. Visokiausių „krizių" ir „izmų" gangrena serga

socijalinis ir psichinis gyvenimas. Bet gal neilgai. Nes besiblaškanti ir iškamuota šių dienų žmonijos siela vėl nemažiau yra pasiilgusi dangaus, kaip prieš 2000 m., kada maldavo: „Rasokite dangūs iš aukštybių...“

Tai patvirtina naujoji prancūzų, vokiečių... kūryba. Štai pavyzdys, kokiais žodžiais meldžiasi kai kurie vokiečių poetai modernistai, neužgesinamo dangaus ilgesio ir troškulio įliepsnoti, norėdami pabėgti iš gyvenimo triukšmo ir per mirtį susilieti ir pasiskandinti dievybėje:

1. Wir empfangen dich, du Fluss,
Mit unsrer offnen Brust,
Wir schwimmen armbreit in dir liebem Guss,
Goldstrom der Lust,
Worin wir müssen sein
Und in deinem Tod werden
Ertrinken als in Wein...
... Meerwelle, drinnen meine Seele badend ruht!
Freundliches Wesen! König! Gott!
Du Bad der Seele!..
E. Reinacher, „Todes Tanz“.

2. Nur im Tode, Meister, darf ich sehen,
Nur im Tod wird mir das All,
Will ich deine Wege gehen,
Welt ein Widerhall...
Reinhard Johannes Sorge „Zertrümmerung“.

---

1. Mes priimam tave, tu tekėjime,
Su atvira krūtine!
Mes plaukiam, rankas ištiesę, tavyje, malonus liejimesi,
Auksine džiaugsmo srove,
Kur mes privalom būti!
Ir nuskęsti tavo mirty
Kaip į vyną...
... Marių vilnie, kurioj mano siela plaukiodama ilsis!
Maloni būtie! Karaliau! Dieve!
Tu — sielos maudyklė!..
2. Tik mirty, Viešpatie, aš pamatysiu,
Tik mirty man — viskas,
Aš noriu eiti tavais keliais,
Pasaulis — tik atskambis...

Juozas Lingis

Goethės jaunystė

Paskutinėmis dienomis Goethe labai mažai valgė ir gėrė.

— Ar jūs man tik neperdaug vyno pripylėte į stiklą? Tada jis pašaukė savo raštininką, jo padedamas atsistojo ir paklausė tarno:

— Kelinta šiandiena?

— 22*), Ekscelencija.

— Taigi jau pavasaris prasidėjo, galėsime geriau pasilsėti.

Išmušė 9 valanda. Atsisėdo vėl fotelyje prie savo lovos ir lengvai užsnudo sapnuodamas.

...„Ar matote ten gražią moteriškės galvą... juodomis garbanomis, tokiame žibančiame kolorite ten juodoj tolumoje...“

Tada vėl sakė... „Atidarykite langines, kad daugiau šviesos įeitų...“ Paskui vėl: „Fridrichai, paduok man žemėlapį su piešiniais... ne knygą, o žemėlapį“. Ir kai jis nerado ... „Taip tai buvo tikra baidyklė...“

10 val. paprašė dar truputį vyno. Vėl prakalbėjo. Dar kartą pažvelgė į Ottiliją ir ištarė paskutiniuosius žodžius: „Eik šen, mano dukrele, duok šen savo rankytę“...

Dar kvėpavo, pusiau užmigęs savo dešinės rankos didžiuoju pirštu rašė ore, kol ranka nulinko. Spėjama, kad tai buvo pradžia „W“. Patogiau atsirėmė kėdėje ir išnyko iš šios žemės lygiai tą pat valandą kada ir gimė — prieš dvyliktą.

Taip šiemet sukanka lygiai 100 metų, kai Weimaro kapinynas susilaukė vieno naujo kapo, didžio savo kūrybine dvasia ir galia ir mažo savo gyvenimu ir poelgiais vokiečių poeto Johanno Wolfgango Goethės. Nekalbėti apie tokį didelį žmogų — neįmanoma, bet ne visad Goethe vienodas, ne visur jis stovi vienoj blizgančioj viršūnėj. Niekas neužginčys, kad Goethe buvo didžio masto kūrėjas, kad jos vokiečių literatūrai daug davė, kad sunku rasti jam lygus lyrikas. Mes dabar tų nuopelnų negalime tiek suprasti, bet jei būtume gyvenę anais laikais, jei įsigilintume į anų laikų literatūros dvasią, jau iš širdies pasakytume, kad Goethe neišgriaunamas literatūros šulas, didis ir neįkainuojamas žmogus, žibąs visų laikų ir visų tautų genijus. Juk Goethe surado anais laikais užslopintą literatūros dvasią. Jis ją prikėlė, augino. Jis vėl literatūroje parodė tikrus žmones, gyvus žmones, o ne stabus, ne manikenus. Bet, kad savo gyvenimu jis būtų mums idealus pavyzdys religiško vado, paveikslas vokiečių ištikimybės ir krikščioniškos doros, skelbėjas išminties ir tikro gyvenimo meno — niekas negali sakyti. Jo sukaktuvių proga mes neprivalome kalbėt nei už nei prieš Goethe, bet tik apie Goethę, atiduodami pirmenybę tiesai.

---

*) Kovo 22 d.

Didžių žmonių gyvenimas yra pamokinantis tiek savo žygiais tiek puolimais. Ypač mums, jauniesiems, įdomų pažint jų jaunystę. Tat ir Goethės sukaktuvių proga duodame jo audringos jaunystės bent trumpus bruožus.

POETO VAIKYSTĖ IR PIRMIEJI ŽYGIAI

Tėvai

Vom Vater hab ich die Statur
Des Lebens ernstes Führen.
Vom Mütterchen die Frohnatur
Und Lust zu fabulieren.

Poeto tėvas gimė 1710 m. Kilęs iš amatininkų. Protėvis buvo kalvis, senelis siuvėjas. Pirmutinį išsilavinimą įgijo Koburgo gimnazijoje. Vienus metus buvo įmatrikuliuotas Giessено universitete, kaipo teisių studentas. Paskui klausė paskaitų Leipcige ir Strassburge. Praktikavosi Wetzlare ir 1738 m. Giessene įgijo teisių doktoratą. Pagal to laiko papročius, didesnį išsilavinimą ir platesnį akiratį įgyti leidosi į kelionę. Apkeliavo Romą, Veneciją, Neapolį, Milaną, Genują, Paryžių. Neišdildomo įspūdžio jam padarė amžinoji Roma. Jis ir sūnui davė pirmą supratimą apie tą Amžinąjį Miestą. Sugrįžęs iš kelionės norėjo visai be rinkimų įsiskverbti tarnauti miesto savivaldybėje, bet tai prieštaravo įstatymams, ir jo visa viltis žuvo. Baisiai supyko ir nutarė daugiau tarnybos neieškoti. 1742 m. išsirūpino imperatoriaus patarėjo titulą. Taip tituluotas dr. Goethe manė ir galvojo, kaip patekti į pirmąsias patricijų eiles, nors jo senelis ir tėvas nepriklausė jokiai filisterijai. Tai sugalvojo pasiekti vedybomis. Tas jau pasisekė — 1748 m. rugpiūčio mėn. vedė 17 metų jaunutę Johanno Wolfgango Tekstoriaus (Weber) Frankfurto prie Maino burmistro dukterį Katariną Elizabetą.

Šiaip dr. Goethe buvo rimtas žmogus. Vaikams ir žmonelei buvo meilus. Žmonai stengdavosi kuo daugiausiai malonumų suteikti. Leido mokytis itališkai, dainuoti, pianinu skambinti.

Katharina Elisabetha Weber buvo vos 17 metų, kai ją vedė jau apie 40 metų dr. Johannas Kasper Goethe.

Buvo linksma, jaunumo kupina, švelni, juoko ir jumoro jai netruko, plepi, gyva, be didesnio mokslo, bet šiaip prasitrynusi. Turėjo poetiškų gabumų, ypač gera buvo pasakų sekėja. Taip pat buvo pavyzdinga, praktiška namų šeimininkė, viską stengdavos pati dirbti, be arogancijos ir labai suvaldydavo liežuvį. Tvarka ir ramybė buvo pagrindiniai jos charakterio bruožai. Senstant vyrui, paguodos ir nuraminimo ieškodavo teatre. Būdama laisva nuo visokių rūpesčių ir vargų, religija ir Liutherio mokslu visai nesirūpino. Pasikalbėjimai iš šv. Rašto ir šventadienio maldos, ką ji laikė religija, neduodavo jai širdies nuraminimo.

PATS POETAS

Gimė 1749 m. rugpiūčio 12 d. Gerąjį jo senelį prisiminti, dėl kurio ir jo tėvai gerokai iškilo, pakrikštijo ji Johannu Wolfgangu. Buvo pirmasis kūdikis. Gimus buvo daug rūpesčių, nes vaikas gimė labai silpnutis, bet pavojai buvo greitai pašalinti. Prasidėjo vėl linksmas gyvenimas. Vaikutis augo linksmas, pilnas energijos. Jo norus patenkinti, motina ir senutė vis naujų pasakų turėdavo išgalvoti. Motinai nenubosdavo jas sekti, jei tik sūnelis klausydavo, o jis klausydavo ausis ištempęs ir įsmeigęs savo dideles juodas akis į motinos veidą. Kartais jo kaktoje buvo galima pastebėti, kaip iš pykčio bėgioja kraujas gyslose, ir dažnai jis dantis sukandęs vos sulaikydavo ašaras. Pritrūkęs kantrybės pertraukdavo: „Netiesa, mamyt, princesė neištekėjo už prakeikto siuvėjo, nors jis ir nužudė milžiną“. Taip, prisiklausęs visokių pasakų, kurdavo pats ir džiugindavo susižavėjusią aristokratišką publiką.

Ponia Bettinienė rašo, kad jis labai mėgdavęs žiūrėti į žvaigždes. Pats greit apskaičiavo, kad jo valdytojais ir jo saugotojais yra Jupiteris ir Venera. Jokie žaislai jo taip nedomino ir nedžiugino, kaip tėvo skaičiavimo lenta, kurioje jis monetomis žvaigždžių vietas nustatydavo. Motinai dažnai sakydavo: „Žvaigždės manęs neužmirš, duos man tai, ką jos man lopšelyje prižadėjo“.

Namuose nieko netrūko, tėvas pripirkdavo visokių žaisliukų, paveiksluotų knygų. Tėvai daugiausia rūpinosi Wolfgangu ir metais už jį jaunesnė jo sesutė Kornelija. Nuo 1752 m. iki 1765 m. juos mokė aštuoni mokytojai ir 2 mokytojos. Trejus metus Wolfgangas praleido dvaro muzikos mokykloje, paskui nuo 1755 m. balandžio mėn. iki 1756 m. sausio m. lankė elementarinę mokyklą. Susirgęs raupais iki rudens nesimokė. Ilgiausiai mokėsi pas kaligrafą Thymą, kuris mokė rašyti, skaičiuoti, geografijos ir istorijos. Labai jam sekėsi paišyba, paišeliu lengvai reikšdavo charakteringesnių asmenų bruožus. Muzika nepatiko ir nesisekė, nors tėvo verčiamas šiek teik pramoko. Visiškam aristokratui išauklėti mokė taip pat jodinėti, šokti, fektuotis.

Namuose daugiausia buvo skaitomi Gelbertas, Halleris, Hagedornas ir kiti baroko ir rokoko dvasios poetai. Godžiai buvo gaudoma „Eulenspiegelis“, „Gražioji Magelona“, „Fortunatas“, „Imperatorius Oktavianas“. Vaikų vaizduotę žadino „Robinzonas Kruzas“, Fenelono „Telemachas“ ir Ovidijaus „Metamorfozės“.

Kokia buvo motina toks buvo ir pirmutinis vaiko auklėjimas — linksmas su žaisliukais, ne visai ir be religijos, bet be tikro jos gilumo. Ką jauna motina žinojo iš šv. Rašto istorijų, tą papasakodavo ir Wolfgangui, bet be gyvo, aiškaus tikėjimo. Daugiausia pasakodavo idiliškas patriarchų istorijas iš Senojo

Testamento, bet apie Dievo Sūnaus gyvenimą, mokslą, mirtį — nieko. Užtat jau nuo pat mažų dienų jaunutis mūsų juodakis Wolfgangas pradeda garbinti gamtą, kuri kaip ir Dievas su žmonėmis ir kitais dalykais tampriai susijusi.

Daugiausia gal dėl jo religijos mokymo buvo kaltas gimnazijos direktorius Albrechtas, kuris jį mokė tikėjimo tiesų. Albrechtas buvo pats neišauklėtas žmogus, nevisai patikimas — vagilius (sako, gimnazijos malkas vogdavęs). Aukščiau sauso moralizavimo nepakilo. Tas netiko jaunai poetiškai ir kritiškai Wolfgango dvasiai. Nuolat jauną vaikutį kankindavo visokios abejonės, į kurias „kapelionas“ ne tik, kad neatsakydavo, bet pasijuokdavo, parodydavo knygas ir liepdavo ten ieškoti. Ko negaudavo iš kapeliono, stengdavosi įkvėpti nuolat namuose besisukaliojąs sentimentalūs pietistai ir kitokie sektantai. Iš to viso susidarė jam nuomonė, kad apie tikrąjį Dievą nieko negalima pasakyti.

Visą ramią idiliją sudrumstė kilęs septynerių metų karas. Tėvas baisiai nesutiko su senuku: vienas ėjo už prūsus, kitas už austrus. Pyktis pasiekė apogėjų, kada, greičiausia su senuko žinia, įsibrovė į Frankfurtą prancūzai. Goethės namuose apsigyveno prancūzų karaliaus teismo vietininkas grafas Thoranc, su kuriuo jaunasis Goethe gerai sugyveno. Prasilavino tat prancūziškai. Išlandė visus prancūzų teatro užkulisius, nes iš Thoranc buvo gavęs nuolatinį bilietą.

Jau mažatvėje rungėsi dvikovoj su savo draugu ir flirtavo su jo seserimi.

Po prancūzų išėjimo gyvenimas nedaug kuo pasikeitė. Goethe susidraugavo su miesto žulikėliais. Ta kompanija darė visokias šunybes ir be naudos leido uždirbtus pinigus. Wolfgangas buvo uolus tos šaikelės narys, net savo eilėse juos apdainavo. Susidraugavo su smuklės tarnaitė Gretchen, kurios vardas jo raštuose figūruoja. Ta draugystė padarė jam neišdildomo įspūdžio. Policiją sugavo tų specų gaują parašus perdirbinėjant. Goethe buvo kartu, bet užkulisinė šeimos intervencija išgelbėjo. Mat jo senelis buvo Frankfurto miesto galva. Staiga netekęs Gretchen, Wolfgangas surado kitą dulcinėją Charita Meixner, bet be jos širdy tilpo jų ir daugiau.

Artinosi konfirmacijos diena. Šalta išpažintis ir komunija protestantiškomis apeigomis visiškai sudrumstė jo sąžinę ir jis kuo greičiausiai stengėsi atsipalaiduoti nuo bažnyčios, o turėjo tik 15 metų. Tuoj atsisveikina su liuteronizmu ir paskęsta į skepticizmą. Griebiasi filosofijos, bet toks paviršutiniškas studijavimas dar labiau jį įklampina, ir jis priėjo išvados, kad filosofija, religija, poezija sutampa ir yra vienas ir tas pats. Sokratą lygino jis net su Kristumi.

Tokiame sumišime ir poezija nieko nedavė. Užsimodavo daug, bet iki galo neištesėdavo. Religinės temos maišėsi su pasaulinėmis. Stengdavosi sudramatizuoti šv. Rašto temas: I z a-

belę, Rutą, Seliną, Belzacerį. Kūrė ir lengvų dalykėlių. Apie Kristų parašė tik prašomas vieno žmogaus. Tai buvo 1765 m. kūrinėlis: *Poetische Gedanken über die Höllenfahrt Jesu Christi.*

Reikėjo pagaliau susirūpinti ir vaiko ateitimi. Reikėjo parinkti profesiją. Tėvas, žinoma, sūnui parinko savąją. Išsiuntė į Leipcigą teisių studijuoti. Wolfgangas gerokai raukėsi, nes norėjo ruoštis profesūrai. Sutiko, manydamas, kad studijos nebus žalingos jo planams ir plėstis talentui iš vidaus.

STUDENTAS LEIPCIGE
(1765—1768)

Kelias prastas, prilytas. Pašto ratai palengva rieda, veža Wolfgangą pilna širdimi ir galva visokių planų į Saksoniją — į Leipcigą, kuris buvo mokslo ir prekybos centras, elegantiškiausias tų laikų miestas Vokietijoje. Maišėsi ten visokio plauko žmonių: įvairių avantiuristų, nuotykių ištroškusių studentų. 1765 m. jaunutis 16 metų studentėlis patenka į tą sūkurį. Įstojo į teisių fakultetą, bet kuo greičiausiai manė mesti studijas, nes galvoje vis buvo literatūra. Studijavo blogai, be rimtumo ir atsidėjimo. Logika jam atrodė visai nenaudinga. Apie Dievą tiek nusimanė, kiek jo mokytojas Böhme. Jam maloniau buvo flirtuoti su profesoriaus žmona ir lošti su ja kortomis, negu klausyti paskaitų. Apie teisę jis namuose daugiau girdėjo, negu dabar iš profesorių.

Winklerio paskaitos apie fiziką visai jo nedomino — svajojo vien tik apie literatūrą. Susižavėjęs buvo Gellertu, bet ir tas jam atgrįso, nes atkalbinėdavo nuo poezijos ir liepė rašyti proza. Bet ir prozos jo raštai nepatiko Gellertui — jis juos visada raudonu rašalu išbraukydavo. Wolfgangas puolė į desperaciją ir sudegino savo raštus. Kas beliko daryti? Geriausia rodės šalintis universiteto ir pasinerti į gyvenimą. Tą buvo jau pradėjęs bekortuodamas su ponia Böhmiene. Saloniškam gyvenimui trukdė jo ne tos mados drabužiai ir netiko Frankfurto tarmė. Tą viską tuoj prašalino, pasidarė frantas.

Jau griūvantį jauną studentą sulaikė tapybos akademijos profesorius Oeseris. Šio malonaus ir tikro menininko dirbtuvėje susipietė nemažas jaunų menininkų būrelis, į kurį pateko ir Goethe. Šis profesorius daug ko davė jauniems menininkams.

Daugiausia Goethe vyliojo Drezdeno galerijos. Iškilmingiausia diena buvo, kai jis ten atsilankydavo. Kaip didingas ir patenkintas jis iš ten išeidavo. Galeriją lankydavo visomis leidžiamomis valandomis. Bet kaip reikiant to klasikinio meno Goethe nesuprato, jį labiau patenkindavo olandų tapyba. Toks domėjimasis menu ir tobulėjanti praktika sužadino jo poetinį talentą. Skirtumą tarp įvairių menų pažino dėka Leosingo „Leokono“. Literatūrinių draugijų nevengdavo. Tada Leipcige gy-

veno daug žymių žmonių, kaip Gotschedas, kuris prieš save sukėlė žinomus literatus Bodmerį, Breitingerį ir Lessingą. Toj kovoj Goethe galėjo išeiti laimėtoju, bet buvo dar per jaunas ir labiau linkęs flirtuoti, negu graužti plunksnakotį. Gražiąją lytį mokėjo pavergti — buvo gražus, geros šeimos ir turėjo pinigų. Aistringai jis įsimylėjo į Aennchen Schönkopf. Ji, kaip ir Gretchen, buvo žemesnės už jį kilmės — smuklininko duktė. Goethe nežiūrėjo luomo skirtumo. Aennchen buvo graži, o Goethe turėjo skonį. Linksmai praleistos naktys prie alaus bokalo greit juos suartino; jis jai ir eilėraščių prirašydavo. Bet jau pagadinta jaunystė nenurimo vietoje — ieškojo naujų nuotykių. Tai paskatino jo draugas Behrich. Pasidarė neištikimas Annetei, kurią net vesti žadėjo, bet jeigu kas prie jos lįsdavo, baisiai tam pavyduliavo ir net dėl to kildavo nesusipratimų. Įvairūs santykiai su moterimis sužadino jo tuolaikinę kūrybą. Pašė „das Leipziger Liederbuch“ „Büchlein Annete“ ir dvi trumpas dramas „Die Laune des Verliebten“ ir „Die Mitschuldigen“.

Knygutė „Annete“ skirta Kätchen. Dramos vaizduoja santykius su mylimosiomis. Jos lengvutės, bet Goethe visur iškyla virš savęs ir čia matyti sugebėjimas traktuoti objektyviai. Vaizduodamas savo frivoliškumus, Goethe manė save suraminti, bet nesuramino, o labiau prislėgė. Susirgo. Kūno ir dvasios kančios jį kankino. „Kasdien aš vis leidžiuos žemyn, dar trys mėnesiai ir bus po visam“, rašo jis draugui Behrichui. Kitaip ir būti negalėjo, juk daužymasis su visokiomis tarnaitėmis ir smuklininkėmis negalėjo geriau baigtis. Dienomis kartais gyvenimas kovoja su mirtimi. Baisiai nusimena, apima jį baimė. Pradeda kalbėti religiškomis temomis, bet tas nieko negelbsti, — į Dievą sugrįžti Goethe neįstengė, — tiek purvais buvo apaugęs. Gydytojas liepė važiuoti namo. 1768 pradžioj rugsėjo sustoja ratai prie tėvelių namų. Visi nuliūdę sutinka ligos supančiotą jaunąjį Wolfgangą.

VĖL FRANKFURTE

Tėvas laukė sūnaus grįžtant gerokai apsitrynusio, pasiruošusio karjerai, bet nusivylė. Ambicingas tėvas nori kuo greičiausiai matyti sūnų aukštai iškilusį. Todėl stropiai gydomas ir, nors ne be sunkumų, pasveiksta.

Motina tada dalyvavo visokiuose pietistų būreliuose, tuo net suindomindama savo grįžusį sūnų. Į tokį mistišką pietizmą patraukė Goethę jo motinos draugė, taip pat mistikė protestantė, atsidavusi Dievui panelė Susanna von Klettenberg. Taip religiškai nusiteikęs, jaunas studentėlis pradėjo labai domėtis mistika, skaityti įvairius teosofų raštus, tuo labiau, kad panelė Susanna pati buvo išstudijavusi teosofo von Wellings „Opus — mago cabbalisticum“. Sekdamas panele ir jis tėvų namuose

A. Valašinas

Atmintis ir jos lavinimas

Atmintis yra mūsų sielos galia, kurios pagalba mes atnaujiname jutimus, susidariusius beveikiant stipriems paerzinimams. Pav., žiemos metu, sėdėdami kambaryje, mes girdime, kaip už langų siaučia sniego pūgos ir šiurpulingas vėjas klabena langines. Mumyse susidaro sniego pūgos ir vėjo užimo jutimas. Praėjus kelioms dienoms mes puikiai atsimename, kad mums besėdint kambaryje siautė didelė audra ir draskė namo langines. Tas prisiminimas liks ne tik kelioms dienoms, bet dar ir ilgiau.

Ne visada tuojau, staiga užklupti, mes prisimename turėtus jutimus. Kartais tenka gerokai palaukti, kol pergyventas jutimas ateina į mūsų sąmonę. Dažnai žmonės sako: „Aa, aš žinau, tik dabar tuojau negaliu prisiminti". Šis faktas turi savo psichologinį pagrindą. Iš tikrųjų atvaizdai gali būti laikomi, nors jų ir negalima tuojau panaujinti. Paklausus ko nors, kaip bus vokiškai „saulė", gali paklaustasis tuojau ir neatsakyti. Bet negalima sakyti, kad nėra jo sieloje šito žodžio atvaizdo. Pamatęs paklaustasis kur nors parašytą žodį „Sonne", tuojau pasakys, kad lietuviškai jis reiškia „saulė". Panašiai atsitinka ne tik su žodžių prisiminimais, bet ir su kitais pergyventais jutimais.

Atmintis yra gana svarbi mūsų sielos galia. Ji turi didelės reikšmės gyvenime ir moksle. Stipri bei gera atmintis daug mums gali padėti. Atmintis ne visų yra vienodo stiprumo. Net ir mokslo žmonės ne visi pasižymi vienodu atminties stiprumu. Dažniausiai geriausią atmintį turi istorikai.

---

kabalistiškiems eksperimentams buvo įsitaisęs cheminę laboratoriją. Šis žymu jo „Fausto" I dalyje.

Beskaitydamas tuo klausimu daugiau literatūros, Wolfangas gavo gilesnį supratimą apie gamtos dėsnius ir pasaulio struktūrą. Šį „mokslą" jis įgijo iš trijų jo slaugytojų — mamytės, sesers Kornelijos ir panelės v. Klettenberg.

Neužmiršo ir Leipcigo. Susirašinėjo su draugais ir prof. Oeseriu, nuoširdžiai dėkodamas už iš jo įgytas apie meną žinias. Neužgeso aistra ir Kätchen Schönkopf, kuriai taip pat rašinėjo laiškus.

Toj atmosferoj parašytus eilėraščius pavadino *„Lumpenlieder"*, *„Ewige Denkmäle meiner Jugend"*. Parašo komedijų *„Die Lustspiel im Leipzig"*, *„Die Mitschuldigen"*.

Sveikata pasitaisė. Tėvas, žūt būt, nori savo sūnų matyti pačioje mirtingųjų viršūnėje. Leipcigas sūnų apardė, apjuodino truputį. Tą senis suprato. Ta pati vieta netiko, reikėjo rasti mažesnį miestuką, kur būtų mažiau luksuso, mažiau linksmų kompanijų. Pasiuntė į Strassburgą, kur seniau ir pats mokėsi.

(Bus daugiau)

Ar galima atmintį išlavinti? Kai kas mano, kad atmintis galima dirbtinių priemonių pagalba, taip išmankštinti, jog viską būtų galima atsiminti. Toks manymas yra klaidingas. Galima tiktai nurodyti įvairias priemones, su kuriomis galima daug daugiau atsiminti. Bet tai nebus pačios įgimtos atminties perdirbimas. Atminties lavinimo nereikia suprasti, kaip raumenų lavinimo. Mes, pav., žinome, kad žmogus, turįs gerą atmintį vienoje mokslo srityje, gali ne taip gerai prisiminti kitus mokslo dalykus. Jeigu mes įgyjame žinių vienoje srityje, tai nemanykime, kad dėl to bus geresnė mūsų atmintis kitoje. Tačiau, naudojantis tam tikrais atsiminimo būdais, galima naujas žinias taip įgyti, jog jos ilgiau pasilieka mūsų sąmonėje ir atmintyje. Todėl ir atminties lavinimą nereikia taip suprasti, kad juo būtų galima visiškai pakeisti prigimtoji atmintis.

— Kokios yra priemonės atminčiai lavinti?

Pirmiausia čia reikia priskaityti *įdėmingas mokymasis*. Mes žinome gerai, kaip sunku yra ką nors atsiminti, jeigu mokomės mechaniškai. Tada reikia daug laiko norint ką nors išmokti ir paskui vėl greit užmirštame. Pradžios mokyklos vaikai daug turi vargo ir triūso, kol išmoksta atmintinai kokį nors eilėraštį, nes jie mokosi mechaniškai, t. y. visai nekreipdami dėmesio į tai, ką jie mokosi. Kas kita, kai kokį nors dalyką mokomės su dėmesio įtempimu, nes visa, ko mokomės su ypatingu dėmesio įtempimu, palieka mūsų sąmonėje gilių pėdsakų. Be to, mokantis ypatingu dėmesio įtempimu, geriau susidaro asociacijos ir dėl to mes išmoktą dalyką geriau atsimename. Ir kiekvienas darbas, kuris yra atliekamas susitelkus, ilgai neišnyksta iš atminties.

Dirbant ar mokantis atsidėjus ir įsigilinus mūsų atmintis įgyja galios daryti platesnių asociacijų ir tuo darosi platesnė, stipresnė ir pastovesnė t. y. joje ilgiau užsilieka įgauti įspūdžiai. Gera atmintis ne tik įgytus jutimus ilgai palaiko, bet ir tiksliai juos vėliau vėl atgamina. „Kaipo žymes geros atminties galima laikyti įgytų jutimų pastovumą ir tikslumą“ — sako Dr. H. Levy. Pasirodo, kad atminties pastovumą ir tikslumą galima sustiprinti sutelktu ir įdėmingu mokymu.

Svarbu pakartoti, ką esame išmokę ar sužinoję. Labai gerai veikia mūsų atmintį, jeigu kokio nors sužinoto ar išmokto dalyko pakartojimą *darome* tam tikrais laikotarpiais, pav., kas dieną. Sakysime, norime atmintinai išmokti eilėraštį. Galima išmokti nuolat kartojant tą eilėraštį. Bet galima, sakysime, kasdien jį perskaityti kokius tris kartus ir taip daryti keletą kartų. Pasirodo, kad paskutinis iš atminties mokymosi būdas yra geresnis, negu pirmutinis. Jeigu mes eilėraštį skaitysime po kele-

---

[1]) Ji jungia tai, ką esame gyvenę su tuo, ką dabar gyvename t. y. praeitį su dabartimi.

tą kartų į dieną, tada geriau jį atsiminsime ir be to, mažiau kartų tada tereikės skaityti. Reikia skaityti ir mokytis *palengva*. Viskas, ką greitai išmokstame ar perskaitę sužinome, neilgai lieka mūsų atmintyje.

Mums daug lengviau dalykas prisiminti, jeigu jį *suprantame*. Galima, sakysime greit perskaityti knygą, bet mažai kas mumyse tada liks, nes mums neteks susigyventi su reiškiamomis joje mintimis. Atsižvelgiant į tai, senovės lotynai sakydavo: non multa, sed multum, t. y. — ne daug, bet gerai. Nedaug perskaityti, bet gerai suprasti, kas yra parašyta. Kaip proto lavinimui patariama palengva skaityti ir mokytis, taip ir atminties gerinimui patartina pamažu, bet gerai įsigilinant, suprantant viską dirbti. Stengiantis ką naujo sužinoti, reikalinga laikytis laipsniavimo t. y. eiti nuo to, kas žinoma prie to, kas nežinoma. Tada lengviau susidaro asociacijos ir todėl naujos žinios geriau atsiminti. Kadangi žmogaus dėmesys pavargsta, tai nereikia skaityti ar mokytis pavargus, nes tada ir atmintis silpniau tarnaus.

Labai svarbu atminties stiprinimui *įdomumas*. Kas žmogui įdomu, tas jam geriau įkrinta į atmintį. „Kas nori sustiprinti savo atmintį ir išmoktą dalyką ilgiau atsiminti, tas tegu pirmiausia pakankamai susidomėja tuo dalyku, kurį nori išmokti, tegu prie jo sutelkią visą savo dėmesį ir valią, tegu mokomąjį dalyką gerai sutvarko ir tegu paskui jį pakartoja“ — sako L. Habrich. Kvintilian'as sako, kad geriausias būdas atminčiai lavinti yra lavinimasis ir įvairios pastangos atminčiai stiprinti. Anot jo, daug mokytis ir galvoti ir tai kasdien — labai gerai veikia atmintį. „Niekas taip ypatingu rūpestingumu nėra sustiprinama ir apsileidimu susilpninama, kaip atmintis“ — sako Kvintilian'as.

Iš tikrųjų atminčiai stiprinti geriausi būdai yra: lavinimasis, rašymo panaudojimas, apgalvojimas to, kas yra mokomasi. Ypač *rašinėjimas* turi didelės reikšmės. Pav., mokantis kokios nors kalbos žodžiai daug geriau bus atsiminti, jeigu juos perskaitę tvarkingai surašysime į atskirą sąsiuvinį. Šv. Tomas Akv. atminčiai stiprinti pataria mokomąjį dalyką tvarkingai pasisavinti. Nemaža padeda atminčiai stiprinti ir mokymasis iš atminties. Bet, žinoma, ne mechaniškas iš atminties mokymasis, o tvarkingas ir suprantamas. Pirmiausia reikia atkreipti akis į mokamojo dalyko turinį, jis suskirstyti į dalis, žiūrint nuoseklumo ir paskui mokytis. Geriausia pirma perskaityti ištisai visas mokomasis tekstas ir stengtis jį suprasti. Paskui įsidėmėti jo turinį, kad jį jau laisvai galėtum atpasakoti. Tam tikslui labai naudinga tas turinys raštu išdėstyti proza. Toks mokymasis padeda įsidėmėti geriau patį dalyką, tuo tarpu kai mechaniškasis iš atminties mokymasis padeda žodžius įsidėmėti. Toks iš atminties mokymasis, kaip buvo ką tik pažymėta, padeda

išsidirbti aiškesnį galvojimą, o ypač jis labai naudingas yra iškalbai. „Nesimokydamas iš atminties, niekas negali tapti geru kalbėtoju; kalbėtojas turi savo kalbą mokėti iš atminties“ — sako Hoppe. Dabar dar reikia pažymėti geros atminties žymes, kurių galima priskaityti penkias: 1) atminties lengvumas, 2) atminties ištikimumas, 3) atminties pastovumas, 4) atminties paslankumas ir 5) atminties platumas. Lengva yra atmintis, jeigu mokomąjį dalyką greit į save suima ir paskui, reikalui esant, be jokio vargo jį vėl perduoda. Ištikima, jeigu pasisavintą medžiagą palaiko ir paskui vėl tiksliai perduoda. Atmintis yra pastovi, jeigu pasisavinta medžiaga joje ilgai užsilaiko ir paskui vėl gali būti perduota. Paslanki, jeigu pasisavintą medžiagą kiekvienu laiku be jokio vargo vėl gali į sąmonę perkelti. Plati yra atmintis, kuri gali savyje užlaikyti kuo didesnį atvaizdų skaičių. Visos paminėtos geros atminties žymės retai kada pasitaiko kartu. Pav., lengva atmintis dažniausiai esti mažiau ištikima ir pastovi. Žinoma, reikia stengtis, kad atmintis pasižymėtų visomis minėtomis žymėmis. Baigiant apie atmintį ir jos lavinimą šias palaidas mintis, reikia dar paminėti atminties lavinimą kasdieniniame gyvenime. Kasdieniniame gyvenme dažnai pasitaiko visokių užsimiršimų. Yra net atskiras žodis tokiems žmonėms, kurie dažnai užsimiršta. Juos vadina užuomaršomis. Kasdieniniame gyvenime užsimiršta ne tik seni, bet ir jauni žmonės. Mokinys, pav., pamiršta knygas namuose, pamiršta sąsiuvinius, užsimiršta ką nors išmokti ir t.t. „Daugeliui žmonių užsimiršimas yra tapęs net taisykle; jie net nebekreipia į jį dėmesio. Nėra nė vienos tokios žmogaus sielos ydos, į kurią būtų žiūrimą, kaip į nepataisomą, kaip užsimiršimas“ — sako W. Fr. Förster. Ar galima užsimiršimu nusikratyti? Taip, galima. Tik reikia visados norėti nieko nepamiršti, kas yra reikalinga. Reikia pasiryžti bent savaitę ar kelias atmintį lavinti. Jeigu per tą laiką turėsime galvoje mintį, kad reikia nieko neužmiršti, tai iš tikrųjų užsimiršimas pranyks. Žinoma, nereikia čia atmintį apkrauti smulkiais dalykais. Daug svarbiau, jeigu stengsimės atsiminti savo pareigas, sumanymus. Ypač labai svarbu gulant prisiminti sekančios dienos darbus, pareigas, sumanymus. Rytą jau bus šie dalykai tvirtai į mūsų atmintį įstrigę. Dažniausiai užsimiršimas yra netvarkingumo kasdieniniame gyvenime išdava. Todėl labai svarbu savo kasdieninius reikalus tvarkingai vesti. Į kiekvieną darbą reikia žiūrėti, kaipo į progą išmokti sutelkti savo dėmesį. Tada užsimiršimas palengva bus nugalimas.

K. Š. P.

A. a. Ignas Balta

Lyg žaibas palietė pažįstamų ir draugų širdis liūdna žinia, kad 1932 m. vasario mėn. iš 22 į 23 d. naktį juodas mirties angelas aplankė namus jaunuolio, kurio širdis buvo pilna energijos, pasiryžimų ir plakė didžiam šūkiui „Omnia instaurare in Christo“. Vos tik pražydusį gyvenimo pavasaryje gražų žiedą pakando šalna. Neteko ateitininkai gabaus ir energingo darbuotojo, neteko tėvynė sūnaus, kurs savo galinga dvasia ir veiklu-

A. a. Ignas Balta

mu daug jos ateičiai žadėjo, neteko katalikų šeima uolaus veikėjo, kupino pasiryžimų ir skaidrių idealų.

Ignas gimė 1909 m. liepos 26 d. Nociūnų km., Pašvintinio v. Šiaulių apskr. ūkininkų šeimoje. Pirmąsias mokslo dienas pradėjo Rimdžiūnų km. pradžios mokykloj, kurioj baigęs du skyrius persikėlė Joniškio vidurinėn mokyklon, kur iš pat pradžių stoja į abstinentų ir ateitininkų eiles. 1925 m. rudenį atvažiuoja į Linkuvos gimnaz. V klasę.

Čia jau pasižymi, kaip veiklus atei-kas, eucharistininkas ir abstinencijos idėjos skleidėjas. Visą laiką, būdamas aktyvus

A. Gražulaitis

Pavasarinės mintys

Saulutė jau vis aukščiau pakyla ir linksmiau šviečia. Pavasaris. Dar diena kita ir prasidės visas pavasarinis sujudimas. Parlėks paukščiai, pabaliuose atgis varlių orkestrai, pradės atokaitoj musės ir visoki kitoki vabalai zirsti, pasirodys laukuose žaluma. Žodžiu gamta pradės naują įdomią programą, prasidės visur sujudimas, pradės visur gyvenimas virti. Miela pagalvoti, kas darysis! Nors imk Duonelaičio „Pavasarį" ir deklamuok.

Žinoma, kam jau kam, o moksleiviui pavasaris tai jau, anot žmonių, tikras raritas. Kad tai vienas malonumas — be diskusijų visais balsais priimtas dalykas.

Bet gerai — gamta savo programą jau pradeda, o mes savo pavasarinės programos dar kaip ir nenusistatę. Galvoj dar tik neaiškius jos bruožus turime. O programa tai ne koks liuksusas, bet būtinas gyvenimo reikalas. Be jos nedaug ką padarysi.

Tat kokia gi turėtų būt mūs pavasario programa? Man rodos, kad ji galėtų būt labai įvairi ir įdomi. Kartu, žinoma, ir labai naudinga. Norint ją smulkiai išdėstyt reikėtų tomus prirašyt, bet mes galime pasitenkint tuo tarpu bent jos schemą ar santrauką pasidarę. Ta mūsų pavasarinės programos schema, jei ir nepilna, tai bent pagrindiniais bruožais, taip turėtų išrodyt.

E i k i m e į g a m t ą. Tai pirmas, svarbiausias ir, turbūt, plačiausias mūsų pavasarinės programos punktas. Kiek pava-

---

narys, dalyvauja valdybose, užimdamas įvairias pareigas, o 1928-29 m. m. vadovauja visai kuopai. Beeidamas tas pareigas baigia 1929 m. gimnaziją; joje būdamas, labiausiai buvo pamėgęs literatūrą ir pasireiškė retoriškais gabumais. Iš dalies dėl lėšų stokos ir silpnos sveikatos pasilieka vienus metus pailsėti pas tėvelį.

1930 m. toja į V. D. Universitetą, bet silpnėjanti sveikata priverčia grįžti atgal į kaimą. Suprasdamas, kad mūsų kaimo jaunimui reikia dar daug paramos ir mokslo šviesos, pašvenčia visas savo fiziškai silpnas, bet dvasios milžiniškas jėgas tam darbui. Darbuodamasis Pašvintinio pavasarininkų tarpe visą laiką jiem vadovauja ir visokeriopai padeda, ruošdamas paskaitas, skiepydamas jaunimo dvasioje Dievo ir Tėvynės meilę ir stengdamasis atskleisti, kiek jėgos leidžia, mokslo šviesos knygą samanotų pastogių sūnums ir dukroms.

Tačiau ankstyva mirtis sutrukdė kilnų rimto, malonaus, visada nuoširdaus draugams, taktiško savo veiksmuose ir optimistiškai nusiteikusio jaunuolio darbą.

Ilsėkis, Ignai, Aukščiausiojo prieglobstyje, kurį taip pamėgęs buvai!

sario gamta graži, įdomi, turtinga ir įvairi, tiek daug galimybių plėst šį mūsų programos punktą.

Pirmiausia vis dėlto reikia pasiaiškint, ką tai reiškia e i t i į g a m t ą. Tai toli gražu ne tas pats ką išeiti į girią, paupį, lauką. Eiti į gamtą, tai reiškia eiti ir ausimis girdėti, akimis matyti, galvoti ir jausti. Eiti į gamtą, tai naudotis jos dovanomis — saule, oru, vandeniu, tai džiaugtis ir mokytis, tai judėti ir žaisti, tai stiprinti sveikatą, turtinti ir švelninti sielą. Posaky — eiti į gamtą, kaupiasi ir poezija ir džiaugsmas ir lavinimasis ir nauda. Tik reikia jį tiksliai suprast.

Miešč ioniškas „išėjimas į gamtą“ su puodais bliūdais, paklodėm, antklodėm ir bendrai visokiais patogumais, ten gerai prisivalgius gulint kur nors šešėlyje virškinimas sočių porcijų yra tik dalyko karikatūra. Lygios vertės karikatūra visoki romansai gamtoj, kur „beskendint“ kieno akyse susėdama ant skruzdyno... Mūsų ėjimas į gamtą turi būt iš esmės skirtingas tiek nuo sutingusių miešč ionių, tiek nuo visokių pasigailėjimo vertų dūsautojų. Gamta tai sveikata, gamta tai džiaugsmas, gyvybė, judėjimas, tai plačiai atskleista knyga, įdomesnė už visus romanus, turtingesnė už išminčių veikalus. Šitai tat ir turi mus vesti į gamtą.

Eiti į gamtą tai džiaugtis, gėrėtis. Bet taip pat kartu tai yra ir auklėjimosi dalykas ir mokymosi. Kas gali būt gražesnio, kaip linijų, spalvų, judėjimo ir garsų harmonijos grožis išėjęs iš vienintėlio tikro Kūrėjo rankų. Visa žmogaus kūryba yra tik blankus atspindys tos dieviškos, visumoj ir detalėse nuostabios Dievo kūrybos. Jei mes randam didelio pasigerėjimo žmonių kūryboj, tai kokia nuostaba turi mus pagauti žvelgiant į Dievo kūrybą. Kas nejaučia to grožio, yra invalidas, lygiai kaip aklas, kuris nemato paveikslo spalvų.

Auklėjimosi ir mokymosi žvilgsniu gamta gali duot tai, ko jokia mokykla neduos. Pirmoj eilėj čia gali lavinti ir stiprinti savo kūną plačiausia prasme. Sportas padeda išlavint tam tikrus muskulus. Tai dar maža. Gamtoj gali lavint visus savo organus, visus jutimus. O tai didelės reikšmės dalykas.

Viską sekdamas, stebėdamas, tirdamas įgyji naujo pažinimo. Pažindamas gamtą, įsijausdamas į ją ir pamildamas — ugdai savo charakterį. Kas moka pajaust ir pasigailėt smulkaus vabalėlio, kas moka pasidžiaugt gėle — tas nebus žmonėms vilkas. Nutolę nuo gamtos, dirbtinėse sąlygose gyvendami iškrypę, dažniausia pasireiškia blogu charakteriu. Kam gamta tik naudos objektas, kam gamtos tvariniai tik baisūs ir šlykštūs — tame beveik niekad negalima ieškot tauraus būdo ir kilnios dvasios. Tat eikime į gamtą ją tirkime, ja džiaukimės, pažinkime. O čia galime daug ko rasti tirtino, stebėtino ir pažintino.

Šiam darbe daug malonumo, įdomumo ir naudos duos sekimas paukščių ir gyvulių, rinkimas kolekcijų, ypač medžoklė... su foto aparatu. Tyras oras, saulė, vanduo judėjimas padarys

mus sveikus ir tvirtus. Gamtos laisvė, gyvybė ir grožis duos dvasios lygsvaros ir energijos. Mes tapsime linksmi ir besišypsą, malonūs ir gyvi. Tokia tai bus nauda iš gerai išpildyto pirmo mūsų pavasarinės programos punkto.

Antras mūsų programos punktas — s p o r t a s i r ž a i d i m a i. Tai taip pat reikšmingas dalykas. Sveikata ir energija

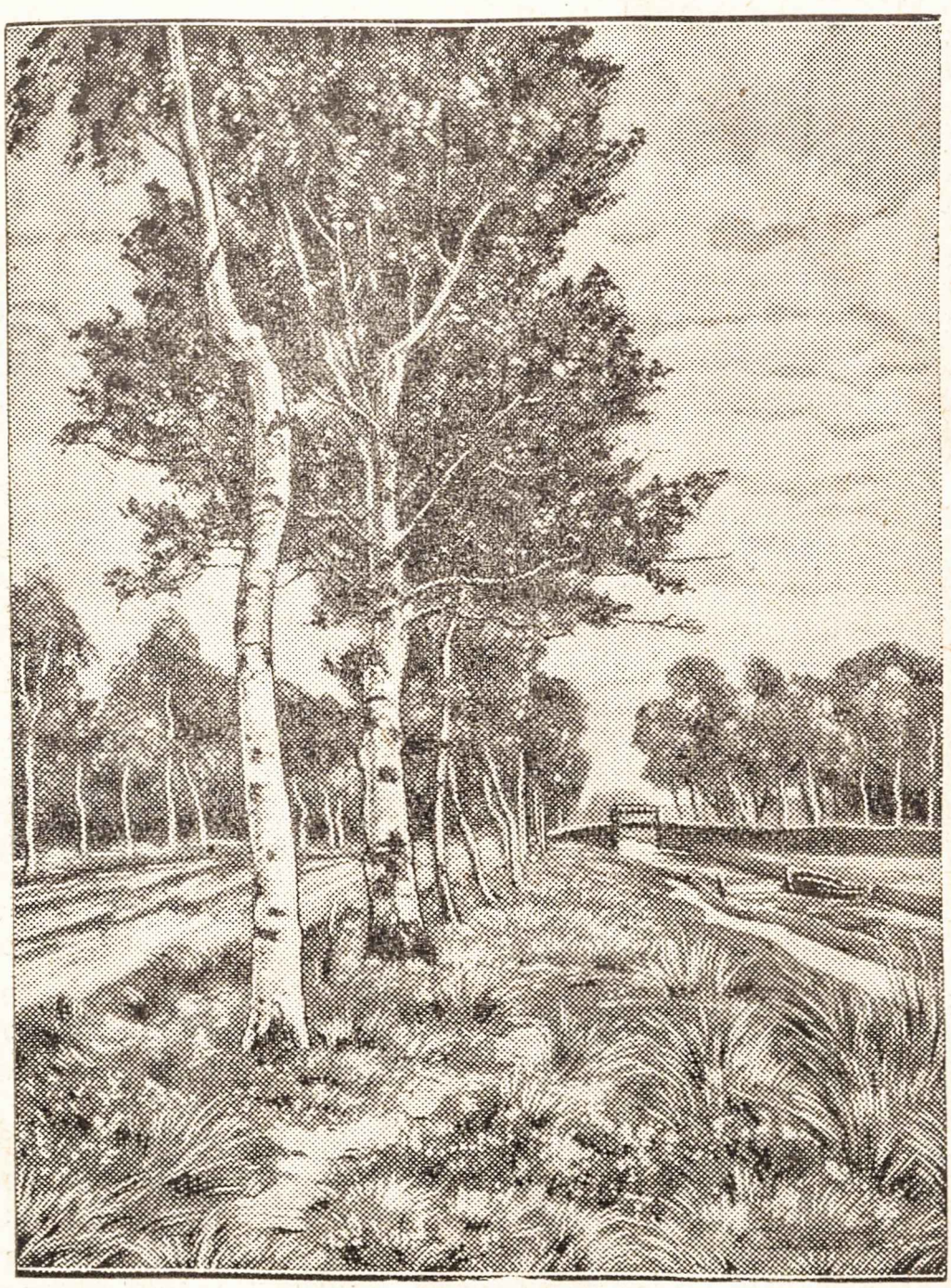

Pavasaris. Greit ir tokiais vaizdeliais galėsim pasigerėt.

tai turtas, kurio, deja, mes neperdaugiausia turime. O jei mes neturėsim sveikatos tai ir iš mūsų mokslo nei mums nei niekam nebus naudos. Jei mūsų galvoj būtų visa pasaulio išmintis, o neturėtume jėgų gyvenime veikdami tai realizuoti — viskas tuščias ir beprasmis dalykas.

Čia irgi plati dirva — žaidimai, lengvoji atletika, vandens sportas. Eikime į sporto ir žaidimų aikštes, mankštinkimės. Mokykimės plaukti, irstytis. Žaiskime.

Pas mus sporto sritis apleista ir net tiesiog prietarų kiti turi. Girdi, mūsų moksleivių dauguma ūkininkų vaikai, tai jiems sportas nereikalingas. Parvažiavę atostogų „prisisportuoja“ prie dalgės, žagrės...

Tai yra aiškus nesupratimas. Kaip sportas darbo, taip darbas sporto nepavaduos. Taip galvojant, kaip tie sporto neigėjai sako, išeitų, kad mūsų tauta turi būt ypatingai sveikatinga. O ar taip yra? Nieko panašaus. Darbas išsemia žmogaus jėgas. Sportas — atgaivina. Sportas tai pasiruošimas darbui vis tiek ar fiziniam ar protiniam. Negalima neigt geros darbo įtakos kaime atostogų metu, bet tai nepaneigia sporto svarbos.

Tinkamai organizuotas sportas ne tik sustiprina fizines jėgas, bet dar yra kartu ir asmenybės ugdymo ir charakterio lavinimo mokykla. Valia, pasiryžimas, pasitikėjimas savo jėgomis, tvarkos, atsakomybės, garbės ir sąžiningumo jausmas — idealaus sportininko savybės, ir jas išugdyt sportuojant labai daug progų.

Vienas įspėjimas — nepasiduokite pagundai leistis į neracionalų, azartinį sportą. Tai yra savo jėgų žudymas. Be to, sportas turi atitikti sportuojančio sveikatą, jėgas, išsivystimą ir pan. Todėl nesiimkit aklai bet kurio sporto. Pirmiausia žinokite, ko jūs galite su nauda ir be pavojaus imtis, todėl bus labai gera, jei pasitarsi su gydytoju ir sporto mokytoju ar kitu sporto žinovu.

Trečias mūsų pavasario programos punktas tai *iškilos*, *ekskursijos* ir *kelionės*. Šio punkto tikslas kiek kitas negu dviejų pirmųjų. Ten svarbiausia sveikata, džiaugsmas ir pasimokinimas. Šiame punkte nors tie patys elementai taip pat įeina, bet pati svarba jau kitur glūdi. Iškilos tai pamokos savystovaus gyvenimo, tai pamokos savo paties rankomis aprūpint savo reikalus, mokytis pasitenkint minimumu patogumų, bet kartu tą minimumą kuo geriausia sunaudot pasidarant visokių pritaikymų, „išradimų“, parodant sumanumo, iniciatyvos, praktiškumo.

Šios savybės gyvenime gana reikšmingos ir jų ugdymu reikia rimtai susidomėti. Mums reikia idealistų, bet ne svajotojų, praktikos, iniciatyvos, sumanumo žmonių. Negalima laukt didelių darbų iš to, kuris nesugeba mažų atlikt, negalima duot tvarkyt ir aprūpint kitus tam, kuris nemoka tvarkyt ir aprūpint savo paties reikalų, kuris neturi savystovumo, greitos orientacijos, sumanumo. Išėjus į laukinę gamtą su minimumu viso ko kaip tik ir esi tose sąlygose, kur tos savybės turi galimybės daugiausia pasireikšt ir plėtotis.

Ekskursijos ir kelionės — tai priemonė *pažinti savo kraštą*. Čia daug nekalbėsime apie to pažinimo svarbą. Apie

tai jau buvo pernai „Ateity“ (6 nr.) rašyta. Viena turime pasibrėžti, kad nepažinus gerai savo krašto negalima tapt geru jo darbuotoju. Turime pasisavint visus tėvynės rūpesčius, savo akimis pamatyt visus turtus ir trūkumus, išgirst iš pačių žmonių lūpų jų norus, troškimus ir viltis. Tuomet jie mums bus gyvi, su mūsų siela suaugę, tuomet mums bus aiškus mūsų uždavinys ir mūsų kelias. Visa tai bus neišvajota, bet gyva. O tik tai, kas gyva, realu, kas konkrečiai pajusta kaip gyvenimo būtenybė, stuma mus į darbą ir veikimą. Svajonės stumia į neveiklumą, nes pačios atsistoja veikimo vieton. Statymas visokių svajonių rūmų iš tiesų jau yra tam tikras veikimas, žinoma tik fikcijų srity, kuris nuo tikro veikimo atitraukia.

Štai trumpai suglaudus mūsų pavasario programa. Ji čia labai suglausta ir schematiška, bet, rodos, pakankamai praktiška, kad galėtume imtis ją realizuot.

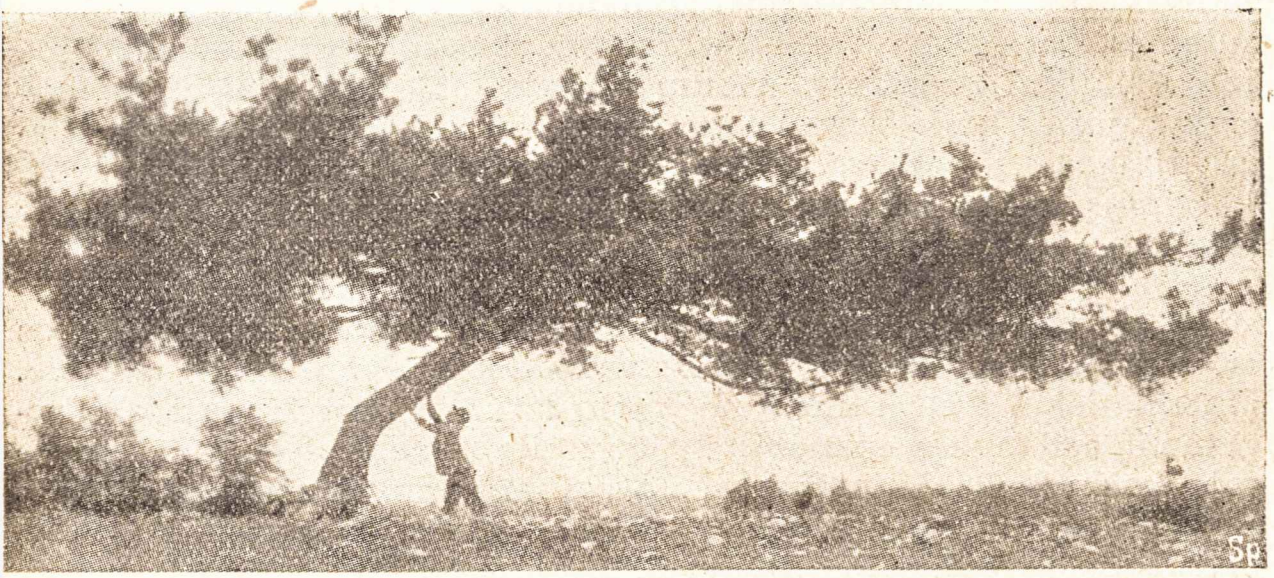

Pušis Varėnos apylinkėj.

Šią programą įvykinę mes padarysim didelį darbą. Šiaip ar taip kalbėsime, mokyklinis mokymas ir auklėjimas ligi šiol tebėra vienašališkas. Tat mokyklos knyginį darbą papildykime gyva patirtimi, vienašališką protinimą — valios, jausmų, charakterio ugdymu. Vietoj pasyvaus teikiamų žinių rinkimo ugdykim nuslopintą iniciatyvą, energiją, gaivinkim veiklią entuziastišką jaunatvės dvasią, stiprinkim dulkėtose klasėse pražudytas jėgas. Jei prie to, ką duoda mokykla, pridėsime visa šita, mes tikrai būsim jaunuomenė verta savo vardo ir uždavinių: sveiki kūnu ir siela, vispusiškai išsiauklėję, pilni gyvybės, jėgų, iniciatyvos, entuziazmo. Tai nieku nepamainomos savybės. Jose glūdi gyvenimo pasisekimas. Bet to neduos jokia mokykla. Jas išugdyti tegalime nuosavomis pastangomis.

Tat imkimės darbo. Pavasaris pats geriausias tam laikas.

M. Sidabrėlis

Nevaikščiokit į kanarėlių parodas

Rodos nieko mažiau pavojingo kaip kanarėlių paroda ir būti negali, o vis dėlto, mieli draugai, iš širdies jums sakau — nevaikščiokit į kanarėlių parodas. Ypač jei jus likimas persekioja. Tai bus ir jums geriau ir žmonėms ramiau. Tai sakau iš savo patyrimo. Čia aš nemanau jums kartoti mamytės išgalvotus baubus apie laumes ir žydus, kuriems jus kadais žliumbiančius žadėjo atiduoti. Noriu jus tik persergėt nuo komplikacijų, kurios gali susidaryt net kanarėlių parodoj, jei jūs tik esate likimo posūniai. Ir man jei anksčiau kas būtų sakęs, kad kanarėlė ar papuga gali ką nors nulemti žmogaus gyvenime, būčiau juokais nuleidęs, bet dabar... Galiu Magometo barzda prisiekt, kad jos gali suvaidint nemažesnį vaidmenį kaip, sakysim, lotynų kalbos mokytojas ar koks kitas Dievo per neapsižiūrėjimą pasaulin leistas gimnazistų smakas. Kad nemanytumėt, jog niekus plepu, štai jums faktai. Aiškumo dėliai išdėsiu jums viską iš eilės ir jūs kaip ant delno pamatysit, jog tiesą sakau.

Dalykas, matot, toks. Mūsų klasėj yra toks meilus ir su žymiais meilės gabumais sutvėrimėlis. Tikra, anot vokiečių kalbos mokytojo, „Pusulchen“. Net ir vardas ištisa simfonija — Liolė. Matematiškai išsitariant, nuo kurio laiko ji ėmė ir pasidarė argumentas iššaukęs mano širdy tam tikras funkcijas. Prasidėjo joje kažin koks knietėjimas, nelyginant ten skruzdės repliotų. Ramybės netekau, nekalbant jau apie žuvusį apetitą. Pajutau, kad mane prie Liolės traukia it kilbuką ant meškerės.

Gal būtų viskas gerai ir pasibaigę, jei nebūtų įsimaišęs tas, atsiprašant, nešventinto tvarto gyvulys Žioba. Jis ne tik liežuviu lyg kalvoratu nuolat suka, bet dar ir uždavinius visoms panaitėmis sprendžia. Nuo kurio laiko jis ėmė ir apniko Liolę. Tu nors trūk, o jis sprendžia ir sprendžia uždavinus. Užgulę abu ant sąsiuvinio lyg archimedai ant savo ratilų ir tiesiog viso pasaulio nemato. Rodos, jei tik prieisi artyn, tai taip ir sušuks — „noli tangere circulos meos!“

Šitokiems dalykams dedantis su argumentu, manau, nėra reikalo pasakot, kas pasidarė su mano širdies funkcijomis. Tik prakaitą burbulais į paviršių muša lyg aspirino priėmus ir tiek.

Tris dienas ir tris naktis galvojau kas daryti. Juk varlės kraujas ir tai užvirtų, kai koks nekadėjas ne tik išplėšia tau likimo žadinį, bet ir bendrai per nosį brauko. Įsiutimas galų gale mane apėmė. Palauk, manau, tu Ievos paderme! Atkeršysiu aš tau, o mano kerštas bus baisus... Juk visus didelius žmones moterys prigrįžo. Štai Mickevičių Marilė, Dantę rodos Dulcineja iš Tobozo ar kokia ten Beatričė, dabar jau gerai nei neat-

menu, Hamletą, ar Šekspyrą rodos, kokia ten Ofelija bandė užnosies vadžiot, Petrarką Laura. O paskui kiekviena būtų rankas kojas bučiavusi už vieną žvilgsnį. Kitos tiesiog siuto. Antai Baironui viena įnirtusi net, rodos, koją išsuko. Bus vėlu kada nors ir Liolei!

Ateis laikas, kada nors gal kentėsiu kaip Verteris, bet iš manęs išgirsi tik šaltą sarkazmą:

— Eik su Žioba uždavinių spręsti!..

Ir net koją man išsukt gali nesitikėti. Aš ne Baironas, kuris, sako, menko stogo buvęs. Maišą bulvių ant pečių užsimetu!

Taip nusistatęs, savaitę laiko į Liolę nežvilgterėjau. Žvilgtersi, manau, tu pati, bet tik šaltą panieką sutiksi.

Bet veltui laukiau. Savaitė praėjo, o ji — nežvilgterėjo. Tuomet pradėjau savo taktikos tikslumu abejot. Gal būt, sakau, nevisai geras pozicijas užėmiau, jei tvirtovės paimt negaliu.

Naują taktiką man padiktavo vienas sieninio kalendoriaus aforizmas. Moterys, girdi, myli vyriškumą. Jų širdį galima tik vyriškumu laimėti. Tai paskaitęs pradėjau nagrinėt savo vyriškumą. Čia priėjau išvados, kad viskas būtų gerai, jei tik ūsus turėčiau. Aišku, vyras be ūsų tiek pat ką avinas be ragų.

Ūseliai man jau kalasi. Dėl viso ko kas savaitė juos nugramdau. Tiesa, apsieinu be skustuvo, užtenka pagalasto peilio, bet vis dėlto jau šis tas yra. Nutariau toliau nebeskusti.

Praėjo savaitė, pusantros ir mano ūsai per pusę centimetro išlindo. Tik visa bėda, kad dar nesubujoję — toki, kad žinotumet, šėmi pūkeliai nelyginant ančiuko. O blogiausia, kad kvėpuojant lenda į nosį ir reik čiaudėt. Atėjo anądien lotynų kalbos mokytojas ir šaukia mane atsakinėt.

— Drožk, — girdi — Šnervovai, antrą Enejidos giesmę.

Aš vos spėjau ištart „conticuer...“, kaip pajutau gyvą reikalą nusičiaudėt ir pylau lyg iš pištalieto. Lotynistas burbtelėjo „į sveikatą vaike“, ir liepė toliau skaityt. Aš vėl porą žodžių iš Eenejidos ir vėl pykšt, kad net sienos sudrebėjo. Lotynistas pašoko.

— Kas tau — sako — yra? Slogą turi?

Čia įsimaišė Žioba.

— Ne — sako. — Ūsai į nosį lenda.

— Kas? Ūsai? — išvertė akis lotynistas. Tai taręs išsitraukė iš kišenės akinius, pasižabojo nosį ir priėjęs ėmė mane apžiūrinėti.

Aš, žinoma, stoviu lyg į klaną įmynęs, o lotynistui pradeda ragai dygti.

— Tai ką — girdi — ūselius užsiauginai. Gal dar ir barzdelę užsiauginsi. Na jau tavo dainelė sudainuota... Tai sakyk, ko tu dar čia vaikščioji? Kas gi tu esi — donžuanas, donžuanų pirmininkas ar pirmininko padėjėjas?

Taip visą pamoką jis mane graudeno, o po pamokai tempia į mokytojų kambarį pas direktorių.

— Štai — sako, — pone direktoriau, Šnervovas užsiaugino ūselius ir pamokas trukdo. Tie lenda jam į nosį, o jis čiaudo, kad kitiems ir dantys gali iškristi. Sienos dreba.

Visa pedagogų taryba apstojo mane lyg kokį prieštvaninį driežą, o direktorius kaip smakas ant manęs puolė. Išdėjo mane visais šonais ir dar sargą pašaukė.

— Nuskusk — sako, — tėvai, šitam sutvėrimui tuos pūkus iš panosės, kad daugiau neardytų ramybės, kultūros darbo netrukdytų.

Aš tik galvą nuleidau. Kur čia, manau, pasauly teisybė. Išdygo kam ūsai, tai, žiūrėk, išranda, kad tai kultūros darbo trukdymas.

Seniui du kart nereikėjo kartoti. Išsivedęs pasisodino mane koridoriuj ant taburetės, galvą ant langinės atlošė ir pradėjo operaciją. Kiek jis mane prikankino, tebūna jau man danguje įskaityta. Ne gana, kad muilindamas nuolat makolu per lūpas tepė, bet ir nosį privarė muilo. Čiaudulys ima labiau negu ūseliams kutenant. Vos išmuilavęs pasišovė skust, aš — pykšt. Senis net į šalį atšoko. Pradėjo taikytis antrą kart, aš vėl — pykšt. Trečią kart — pykšt. Pradėjau tikrą artilerijos šaudymą, o visa gimnazija apstojusi choru man linki „į sveikatą“. Senis galų gale netekęs kantrybės nutvėrė mane už nosies ir nežiūrėdamas, kad aš nuolat žiopčiojau čiaudėt, pradėjo negailestingai rauti vargšus mano ūselių daigus. Rodos skuto kaž kuo panašiu į skustuvą, bet galėčiau prisiekt, jog tai tikriausiai buvo stogams dengti skardos gabalas. Kiekvieną patraukimą tuo neva skustuvu lydėjo garsus „ai!“ „oi!“... ir visu eilė šauksmų, kurių nežino jokia gramatika. Į klasę grįžau lyg laumių joninių naktį gnaibytas. Gal dar ir blogiau. Juk visų, net ir Liolės akyse aš buvau į smulkius miltus sumaltas. Žioba triumfavo.

Vėl visą naktį nemigau. Rytojau dieną, sekmadienį, sunkių minčių užgultas išėjau į miestą. Gal, sakau, atsigausiu kiek. Eidamas gatve, matau didžiausį visom spalvom išmargintą skelbimą. Skelbiama, kad įvyksta kanarėlių, papugų ir kitų puslaukinių paukščių paroda. Vos perskaitęs skelbimą pasisukau eiti, matau gatve ateinant Liolę. Man staiga dingt į galvą mintis, kad čia gera proga atstatyt savo „renome“ Liolės akyse. Imsiu, sakau, ir nuvesiu aš ją į kanarėlių parodą. Juk kanarėlių paroda tai ne kokia sutrūkusi kino filma, į kurią kartais Žioba ją slapta nutempia. Čia moderniška ir kultūringai aristokratiška pramoga.

Taip nusprendęs ir imu susitikęs Liolę į parodą kviesti. Jai, žinoma, to tik ir reikia. Kur tokią kvailę rasi, kad už svetimus pinigus į parodą neitų. Taigi žodis, du ir nuėjom. Nuėjom ir gėrimės — vienas malonumas tokia paroda. Visoki čirškuonėliai tik laido gerklaites, tik pypsi.

Paėjėję ir sustojom prie didelės žalios papūgos narvo. Liolė tuoj ir susižavėjo.

Žinai moteriškas — tuoj vis su savo jausmingumu. Prikišo nosį prie narvo ir ulba. Papuga paklausė, kaž ką suburbuliavo ir kyštelėjus pro vielas iš narvo galvą kad griebs Liolę už nosies. Ta taip netikėtai įkliuvus sumišo ir nežino kas daryt, juo labiau, kad papuga ne juokas nutvėrusi laiko. Aš irgi susijaudinau — šoku iš vienos pusės, šoku iš antros.

O čia žiūriu — dar perspėjantis parašas pakabintas: „Nekaišiokit pirštų, kad nenukąstų".

Tai pamačius man lyg karšta vinis nuo gomurio į krūtinę nuslidavo — nukąs, biaurybė, Liolei nosį. Nieko tat nelaukęs ir tvėriau papugą už sprando. Ta tik sparnais sulapsteno ir nusikėburiavo į pat narvo dugną, o Liolė susiėmė sauja apibraižytą noselę ir pradeda scenas.

— Fui, — girdi, — man nereikia tokios parodos. Aš einu iš čia.

— Nebūk — sakau — maža. Aš pinigą sumokėjau...

Bet ji neklauso. Brūkšt ir išnėrė per duris. Akyvaizdoj tokio fakto aš stoviu nusiminęs ir be nuovokos krapštau greta stovinčio narvo vielas. Nuotaika lyg žuvų taukų išgėrus. Staiga kaž ką pirštu užkabinęs patraukiau, narvo durelės virst, o kanarėlės, sniegenos ir raudongurkliai — frrr... man pro pat nosį į palubes.

— Nekadėjau, — šoko ant manęs kaž kokia žmogysta. — Ką padarei?!

— Paukščiukus paleidau, — išsišokau iš greitumo.

— Ir kaip tu taip padarei? — karščiavosi matyt kanarėlių savininkas.

— Labai paprastai, — atsakiau ramiai. — Ot šitaip.

Tai taręs priėjau prie gretimo narvo ir norėjau pasiteisindamas parodyt, kaip tai įvyko ir kad aš čia nekaltas. Bet vos tik patraukiau kokį ten vielos galą — vėl durikės virst, o paukščiukai purpt į palubę.

Čia ant manęs šoko antras levas. Matau — blogai bus. Taigi nieko nelaukęs ir nėriau pro duris. Bet tie nekadėjai šoko mane vytis pagaut.

Kad greičiau pasprukt, užguliau laiptų barjerą ir čiuožtelėjau žemyn, bet čia kad jau pilsiu kokiam ten ant laiptų bežengiančiam piliečiui, tai tas atbulas net į sieną nusikerpurnėjo, o katiliukas nuo galvos netoli durų nusirito.

— O kas čia dabar? — sušuko žmogysta.

Aš kilst galvą — gimnazijos direktorius.

— Ar tave aitvarai nešioja?! — šoko mane pažinęs šaukt.

— Salės lubos griūva! — sušukau gelbėdamasis ir nieko nelaukdamas šokau per duris.

Gatvėj pabėgėjęs atsigrįžau pasižiūrėt ir pamačiau direktorių su keleta kitų piliečių galvas užrietusių bežiūrinčių, kur čia kas griūva.

Pirmadienį į gimnaziją ėjau apsidairydamas lyg grįždamas

iš svetimų žirnių. Mano širdis nujautė, kad audra manęs laukia. Pirmas smūgis man kliuvo iš Liolės. Atėjo į klasę ir pro mane pražingsniavo lyg mietą prarijusi. Nuėjus į vietą atsisėdo ir užrietė paputusią ir angliškų plasteriu aplipintą nosaitę — vadinasi, tavęs nematau. Pasiusk, manau, jei dar tik tiek, tai galima būtų gyvent. Bet kur tau tuo baigsis. Po pirmai pamokai atėjo klasės auklėtojas ir pasiūlė man vizitą pas direktorių. Po pusvalandžio išėjau iš direktoriaus kabineto kaip šilta vilna iškarštas.

Vos tik išėjau per duris į kiemą bent kiek atvėst, tuoj kažkoks tipas rodo mane pirštu.

— Šitas, — girdi.

Pasirodo papugos savininkė atėjusi manęs ieškot. Dar atsivedus ir liudininką kuris matęs, kaip aš jos papugai sprandą nusukęs.

Vos tik mane parodė, tuoj ta ponia prie manęs.

— Kaip tavo vardas? Kaip pavarde? Kur tavo tėvas gyvena? — pasipylė visa eilė klausimų.

— Atsiprašau, — sakau, — ponia, bet be reikalo teiraujiesi. Aš ne varduvininkas. O pavardės ir kur tėvas gyvena negaliu sakyt. Gana jau jam įgrįso policininkas už nerišamą šunį ir antstolis už Žemės Banką.

Tai taręs aš ir maunu į šalį. Bet ponia neatsileidžia.

— Sustok, — sako ir nutvėrė už skverno.

Matau, kad ne juokai. Pasimuisčiau, švarko sagos pabiro, pats švarkas liko ponios rankose, o aš dingau už kampo.

Ponia tuoj prie direktoriaus. Girdi taip ir taip. Jūsų mokinys vakar nusuko mano Koko sprandą. Vargšė paukštelė plakasi mirties agonijoj ir aš pati vos gyva vaikštau — širdis plyšta. Tai išdėjus susijaudino, pradėjo orą graibyt ir nualpus žnektelėjo į kedę.

Liudininkas susijaudinusiam direktoriui dar pridėjo, kad jie kaltininką buvę jau nutvėrę, bet jis palikęs rankose švarką pabėgęs. Prasidėjo gimnazijoj triukšmas. Patikrino visus mokinius, parodė jiems kaltininko švarką ir priėjo išvados, kad tas kaltininkas aš. Pradėjo tat manęs ieškot ir po valandos laiko aptiko malkų sandėly už rietuvės.

Kad ir kaip spardžiausi, vėl nugabeno pas direktorių. Prasidėjo tardymas. Ponia vėl pasakodama apie savo papugą susijaudino ir apalpo. Bet šį kartą įsikarščiavusiems teisėjams aš netikėtai pradėjau iš kitų natų giedoti ir griauti man metamus kaltinimus.

— Atsiprašau, — sakau, — pone direktoriau. Tiesa, kad tą biaurybę aš buvau nutvėręs už sprando, bet tik todėl, kad tas nekultūringas padaras vos nenukando mūsų klasės draugei nosį. Ir aš tai ponios paukštei grikštelėjau sprandą tik atlikdamas draugišką patarnavimą ir džentelmeno pareigą.

Po tokio pareiškimo nuotaika atslūgo. Net mano pusėn pradėjo krypti simpatijos. Visi, mat, suprato, kad aš ne nusikaltimą padariau, o ricieriaus pareigą atlikau. Ypač kai dar į tardymą pašaukta atėjo suputusia nosyte Liolė. Čia net ponios liudininkas tiesiai Liolei pasakė:

— Dėkok savo draugui. Kitaip būtų nosytė likus papugos snape.

Tuos žodžius išgirdęs aš iš savo pažeminimo susyk pakilau. Ypač kad net Liolė į mane maloniau žvilgterėjo.

Taip po ilgoko pašnekesio, laike kurio ponia vėl bandė alpti, tik pamačius kad kėdę kažin kas į šalį patraukė susilaikė, aš buvau beveik į herojus pakeltas, ne tik nepakaltintas, o ponios visos pretenzijos atmestos. Byla baigėsi ir aš lengvai atsiduses jau rengiaus pro duris eiti. Bet tuo tarpu vėl plačiai atsidarė durys ir įsigriovė pora piliečių.

— O štai ir jis pats čia yra, tas nekadėjas, — sušuko jie pamatę mane.

Aš vos kiaurai žemės neprasmegau — paleistų paukščiukų savininkai... Tie vėl puolė su skundais prie direktoriaus. Ir ne tik kaltina, bet dar ir stato reikalavimus, kad sugaudyčiau paleistus paukščiukus.

Aš, žinoma, stoviu ir tyliu. Ir šiaip galvoju ir taip — nerandu jokio argumento pasiteisinti.

Taip byla ir pakrypo mano nenaudai. Direktorius kaltintojams pažadėjo mano žvilgsniu padaryt išvadų ir pripažino jų pretenzijas, kad sugaudyčiau salėj paleistus paukščiukus. Dargi liepė nieko nelaukiant eit į darbą.

Nuėjau. Pora valandų lyg pamišęs po salę daužiaus, o paukščiukai kaip skraidė taip ir skraido. Kiti net ramiausia palubėj sutūpę sėdi. Matau nieko nebus. Parėjau namo ir puoliau šeimininkui į kojas.

— Gelbėkit, — sakau, — dėdule. Bėdon įkritau. Reik paukščiukai salėj sugaudyt. Paskolyk „čerpoką".

Šeimininkas žmogus geras. Dar pažadėjau parnešt pusbutelį ir paskolino. Nuėjęs į salę ir pradėjau „žvejot". Ligi sutemstant didesnę pusę sugaudžiau. Kad ir buvo katram kiek pasukta koja, katram sparnas, bet jau sėdėjo narve. Dar ligi 24 val. pasidarbavęs ir likusius sugraibiau.

Rytojaus diena atiduodamas savininkams sugaudytus paukščiukus dar išklausiau daugybę piktų žodžių — tai sužeisti paukščiukai, tai suvargę, tai plunksnos nupeštos. Žodžiu, norint gali rast visokių priekabių.

Likvidavęs visas lankymosi į kanarėlių parodą pasėkas aš nusišluosčiau nuo kaktos dvi dienas be perstojimo srovėmis plaukusį prakaitą ir daviau sau iškilmingą žodį vengt kanarėlių parodos ligi mane žemė šventa nešios. O mano skaudus patyrimas tebūna jums pamokinimas.

„Pavasario“ Sąjungos 20 metų jubiliejus

Šįmet sukanka 20 metų, kai įsikūrė šiandien taip išbujojusi ir galinga lietuvių katalikų jaunimo sąjunga „Pavasaris“. Pradžia buvo kukli. 1912 metais gegužės mėn. kan. P. Dogelio iniciatyva buvo išleistas 1 nr. „Pavasario“ ir tuo buvo duota pradžia šiai galingai organizacijai. Pradėjo kurtis slaptos pavasarininkų kuopelės. 1914 m. vasario mėn. įvyko pirmoji slapta „Pavasario“ sąjungos konferencija. Nuo to laiko nežiūrint rusų priespaudos, vokiečių okupacijos sunkumų ir kitų mūsų gyvenimo net ligi šiol tebesitęsiančių nenormalumų, sąjunga nesulaikomai augo, plėtojos ir šiandien jau turi sutelkusi 70.000 lietuvių katalikų jaunimo. Pasiėmusi sau obalsiu — *Dievui ir Tėvynei.* „Pavasario“ Sąjunga yra išvariusi gilią vagą mūsų tautos religiniam ir kultūriniam gyvenime.

Dr. J. Leimonas „Pavasario“ S-gos pirmininkas

20 metų sukaktuvėms paminėti š. m. liepos mėn. 9 — 10 dienomis šaukiamas Kaune didžiulis pavasarininkų kongresas, kuriame dalyvaus keliosdešimtys tūkstančių katalikų jaunimo.

Programa šiam kongresui numatyta labai plati ir įdomi: iškilmingos pamaldos, po kurių dalyviai padarys pasiaukojimą savo idealams, atskiri vyrų ir mergaičių posėdžiai, pagerbimas žuvusių už tautos laisvę, dainų šventė, sporto olimpiada, misterija, eisena, rankdarbių paroda ir daugelis kitų įdomių dalykų.

Kongrese dalyvaus Lietuvos (laisvosios ir okupuoto Vilniaus krašto) katalikų jaunimo organizacijų, mūsų išeivijos katalikų jaunimo ir užsienio katalikų jaunimo organizacijų atstovai.

Kongresą ruošti sudarytas garbės ir vykdomasis komi-

K. Berulis

Iš ko neatsirado pasakos

Bene pirmą kartą pasirodęs mūsų mokslinėje literatūroje p. Juozapas Kazakevičius, savo knygoje „Mūsų protėvių pėdomis“ (Panevėžys 1928 m. 24 pusl.), paskelbė neįrodytą ir neįtikinamą lietuvių kilmės teoriją. Nors autorius sakosi praskleidęs tamsą, kuri temdė lietuvių kilmę, tačiau jo teorija ir aiškinimai tiek nevykę, kad nieks ligi šiol apie tą knygelę, berods, nei žodžio spaudoje netarė.

Be kita ko, autorius toje knygelėje rašo, kaip atsiradę lietuvių pasakos. Pasakų kilmės teorija taip pat perdėm klaidinga ir bent kiek nusimanantį tautosakoje toki išvedžiojimai pykina. Štai jo teorija iš ko pasakos atsiradusios.

§ 31 *). Įvairūs atsitikimai ir įvykiai eidavo padavimais iš lūpų į lūpas (tėvai pasakodavo vaikams, tie savo vaikams ir t. t.) — tautos kronika, kurios nesuprasdami pasakomis laikome. Poetiškiausios kronikos, pasakos ir mūsų istorijai yra labai svarbios.

§ 32. Kronikos, pasakos, kuriose minimi suakmenėjusieji žmonės ir gyvuliai, auksu bei deimantais blizgantieji rūmai, reiškia mūsų senolių kelionėje iš Baktrijos lig Dunojaus (? K. B.) matytus persų viešpačių rūmus. (Kodėl būtent persų? K. B.) Darijaus laikuose tokių rūmų buvo visuose miestuose: jie yra neišsvajoti. Jų kaimynai tokių rūmų neturėję, nematę, jiems pasakoti negalėjo, o mūsų senoliams išgalvoti sunku būtų buvę. (Toki dalykai lengva išgalvoti K. B.). Pasakose, kuriose rūmai paskendę jūroje, reikia suprasti kad likę už jūros vandenyno Pont Euxinus (Juodoji jūra K B.). Tokio turinio pasakos yra seniausios kronikos.

Pasakos, kronikos, kuriose kalba apie kovą su žalčiais trimis, šešiomis, devyniomis ir net dvylika galvų, reikia suprasti mūsų prabočių kovas su skitų partizanais (o kodėl su skitų? K. B.). ir kitais jų priešais. Kur sakoma, kad didvyris pieme-

*) 16 ir 17 pusl.

---

tetas, kuris jau plačiu mastu varo kongreso paruošiamuosius darbus.

Mums, katalikams moksleiviams, labai malonu sulaukus tos gražios katalikų jaunimo organizacijos sukaktuvių. Kaip vienos Bažnyčios ir vienos tėvynės vaikai mes džiaugiamės jų laimėjimais ir džiaugsmais. Mes negalime kaip jie susitelkę dirbti pamiltai idėjai, bet mes kaip buvę esam katalikai ir katalikų kovos ir laimėjimai yra ir mūsų pačių kovos ir laimėjimai.

nukas žaltį arba burtininką nugalėjo, galvas nukirto arba užburtus akmenyse žmones atgaivindavo, reiškia, kad tas didvyris, priešą nugalėjęs išlaisvino savo šeimos vyrus, patekusius nelaisvėn.

Skaičius galvų, žalčio, priešo, kaskart didėjantis, reiškia, kad viena priešų iššudyta partija pasikeitė kita didesne, galingesne.

Pasakos apie paveržtąsias milžinų, burtininkų karalystes atsirado laike matriarchato. Tose pasakose broliai dėl moteries pešasi, viens kitą žudo, susigriebę moterį bėga, o jaunesnius silpnesnius brolius palieka vergovėje, požeminiuose urvuose. Jei broliai, vergovėje daug kentėję, atsidangina į savo kraštą, tai vyresniems smarkiai atkeršija ir šeimoje vėl vietą gauna. Minimi ir tokie atsitikimai, kur pavydulingesnė senesnė šeimos moteris liepia jaunesnes moteris, podukras į girią išdumti ir nužudyti. Minimi atsitikimai, kur pilys, skitų milžinkapiai, užverstos kaulais. Tose pasakose minimi burtininkai ir raganos, dažniausia seneliai iš namų išvyti, miškuose gyvenantieji, kurie už menką patarnavimą duodavo piemenims bei ritieriams patarimus (pagalbą), pašalindavo blogumus. Zaratustros tikyba nebuvo priešinga aukoms Arimano tarnams. Iš raganų (tamsos tarnų) gautos valgių staldengtės, reiškia žinojimą, kokie vaisiai ir kurioje girioje randami, kurios augalų šaknys nekenksmingos valgyti. Gauną iš raganų piemenukai, ritieriai, karalaičiai nematomas kepures reiškia patarimus, žinią, kaip nematomai pasislėpus, kad neapgautų; gaudavo ir ginklus, kuriais galėtų priešams atkeršyti.

Laike christianizmo į tas pasakas įsibrauna nemaža krikščioniškojo tikėjimo elementų: šventųjų vardų, morališkumo. Benagrinėjant ir gilinantis tuoj pasimato, kad tai yra vėlesniųjų laikų padarai, apskritai, senos pasakos veiksmas neatatinka krikščionių moralei.

Pasakos, kuriose karalius eina į karą, o sugrįžęs randa prasikaltusią žmoną ir ją nubaudžia mirtimi, yra kilę laike patriarchato, o gal ir poligamijos. Tuo metu kilo poligamija (daugpatystė), nes moteris buvo nebe retenybė ir nebe karalaitė. Ir karaliai veda ne kokias karalaites, tik ieško, kad būtų darbšti ir išmintinga, nors ir našlaitė. Dukterys išteka į svetimas karalytes. Jos buvo duokle priešams, jūros žalčiams, atiduodamos paskirtame laike. Karaliaus dukterys, paskirtos jūrų žalčiams, be abejojimo Skandinavų vykingams (Tai reikia įrodyti, o tik paskui tvirtinti K. B.), išvaduoja karalių sūnūs, bet matosi, kad savos tautos, nes tuoj su išvaduotomis susikalba, jas veda, kartais kraičiui ir visą karalystę įsigyja. Dabar jau aiškiai matosi, kad gyventojų tame krašte buvo perdaug.

Pasakose, kuriose minimi išėję kariauti broliai ir sesutės jų belaukiančios, yra kilusios laike egzogamijos ir endogamijos, kada tuokdavosi tos pačios šeimos nariai.

Kitų tautų spaudimo metu atsiranda vienpatystė (monogamija)“ (Kodėl nepasakyta, kada gi tai įvyko? K. B.).

Susipažinus su šia teorija ir autoriaus samprotavimais galime tvirtinti, kad ji nieko neįtikins. Juo labiau, kad ji neturi jokio realaus pagrindo, o pagaliau autorius tvirtinimų neparemia įrodymais. Jeigu tikėti autoriui, kad tautos kronikos nesuprasdami jas pasakomis laikome, tai stebėtis tektų mūsų tautos praeitimi. Juk pasakose veikiami asmens yra net angelai, velniai ir pats Dievas. Pasakų didvyriai sueina pragaran ir ten velnius daužo, eina dangun su Šv. Petru kalbasi ir t. t. ir t. t. Jei visa šita laikyti buvusia tikrove ir mūsų tautos kronika, o ne fantazijos gaminiu, tai kas gerbiamieji, belieka sakyti.

Minėti pasakų motyvai randami įvairių tautų pasakose. Tuo tarpu negalima tvirtinti, kad visos tautos taip jau ir keliavę Persijos kraštais.

Nėra įrodyta, kad ir lietuviai tais kraštais yra keliavę.

Jei ir būtų keliavę, jie nebūtų turėję progos matyti tų rūmų neužkariavę pirmiau tų šalių, o nėra jokio pagrindo tvirtinti, kad hidromis būtų buvę vaizduojami priešai. Iš pasakų tai greičiau išrodo nesuprantamų pirmykščiam žmogui jėgų įgyvinimas.

Nėra jokio pagrindo kalbėti apie vienokio ar kitokio šeimos sutvarkymo reikšmę karo pobūdžio pasakoms. Visai nėra reikalo sakyti, kad iš karo grįžtančių laukdavę sesers todėl, kad jos buvę dar ir žmonos. Naturalu juk, kad sesuo laukia brolio laimingai sugrįžtant iš karo.

Neturime pasakų, kurių pagrinde moralė būtų diametraliai priešinga krikščionybės moralei. Greičiau tą galima būtų sakyti religijos žvilgsniu, bet ir tai tik iš dalies.

Visa kas toje teorijoje įtikinama ir teisinga, tai tvirtinimas kad vėliau į pasakas įsibrovę krikščioniškojo elemento.

Žinoma, galima būtų ilga eilė aiškiausių autoriaus klaidų pabrėžti, bet turėjome tikslą bent trumpai jas iškelti, kad kartais, ypač moksleiviai, nekritiškai skaitydami nebūtų suklaidinti. Visi autoriaus tvirtinimai kaip tik rodo, iš ko neatsirado pasakos. Perskaičius tą knygelę pasidaro pikta ir gaila, kad žmogus imasi tokio sunkaus darbo ir tariasi jį taip lengvai nugalėjęs ir jo teorija „taps tuo pirmutiniu Lietuvos istorijos puslapiu, kurio jai dabar trūksta“.

Beje, autorius 17 pusl. sako, kad „įsižiūrėjus į mezgamų lietuviškų juostų motyvus, matosi, kad jie (motyvai, braižiniai) labai panašūs į sanskritų raides, mūsų senolių raštą“. Tačiau sulyginus sanskritų kalbos rašto ženklus, kurie yra pridėti atskirame lape, nematyti visiškai jokio panašumo su mūsų juostų raštais. Taip pat autorius neįrodė ir net nesistengė įrodinėti, o tvirtina, kad mūsų senolių raštas naudojęs sanskrito raides.

Laiko dvasia

Kristaus dievybė prieš Norvegų parlamentą.

Kaip charakteringas įrodymas, kaip išsigimsta viskas, kas atpuola nuo Katalikų Bažnyčios, gali patarnauti vienas įvykis iš dabartinės Norvegijos protestantizmo.

Tai įvyko prieš ketvertą metų. Tais metais protestantų teologijos fakulteto profesorius dr. Schlederupe kreipėsi į tikybos reikalų ministerį, prašydamas paskirti jį į dvi laisvas parapijas. Ministeris atsisakė jo prašymą patenkinti, nes minėtasis profesorius neseniai išleistam savo veikale „Kas yra Kristus?“, neigė Jo dievybę. Valstybinė Norvegijos Bažnyčia ir jos įstatymai tos tikėjimo tiesos išpažinimo reikalavo. Ministerio nepalankus atsakymas tam tikros visuomenės dalyje sukėlė tikrą audrą. 1928 m. kovo 15 d. liberalai padarė tuo reikalu interpeliaciją parlamente. Kalbėtojas dr. Thomesse savo prakalboje iškėlė daug skaudžių dalykų, iš kurių matosi kaip išsigimsta protestantizmas. Savo kalboje jis pagrindines krikščionybės tiesas vadino pasenusiomis, jis gynė dr. Schleiderupe sakydamas, kad panašiai mano ir vieno (iš dviejų teologijos fakultetų esančių krašte) teologijos fakulteto profesoriai, kad šios liberalinės krypties šalininkai yra 3/4 visų pastorių ir t. t. Kulto ministeris Hasund, nors jis asmeniai ir yra palankus šiai naujai krypčiai, tačiau pažymėjo, jog negali Bažnyčia egzistuoti be jokio Credo ir dogmų. Visas klausimas buvo pastatytas balsavimui, ir tik devynių balsų dauguma buvo pripažintas tikėjimo į Kristaus dievybę reikalas ir tuo būdu buvo „išgelbėta“ Kristaus dievybė.

Panašiai kaip religijos, išsigimsta ir visos kitos visuomenės kryptys, jei tik neminta Katalikų Bažnyčios visuomet pastoviai skelbiama tiesa.

„Kristaus Darbininko“ vienuolija.

Gyvenimas kurs stato įvairių reikalavimų, suranda vis naujų priemonių tiems reikalavimams atlikti. Paskutiniaisiais laikais kilo daug naujų, moderniškų vienuolijų ir tai socialinio pobūdžio. Tos vienuolijos skiriasi nuo senesniųjų vienuolijų tuo, kad mažiau susivaržydamos regula ir nenešiodamos uniformos, stengiasi arčiau prie liaudies prieiti ir visuomenės socialines žaizdas gydyti. Jų tikslas yra netik savo sielą gelbėti, bet ir eiti į skurstančią liaudį, kuriai del to skurdo yra taip sunku dvasiniai, krikščioniškai gyventi. Tų vienuolijų asmeny griūna mūro sienos, supančios vienuolynus ir izoliuojančios juos nuo liaudies, ir Bažnyčia su liaudim susitinka, gamindama naują ir skaidrų krikščionybės rytojų.

Tokia moderniška vienuolija, yra 1926 m. įsteigta Prancūzijoje „Kristaus Darbininko“ vienuolija. Josios šaknys gludi enciklikoje „Rerum Novarum“.

Naujos vienuolijos užduotis — aktyvus dalyvavimas visokeriopoje visuomeninio darbo dirvoje ir tuo būdu gelbėjimas žūstančios visuomenės. Vienuolijos nariai daugumoje yra darbininkai ir darbuojasi daugiausiai darbininkų tarpe. Vienuolija turi didelio pritarimo darbininkų ir katalikiškos visuomenės tarpe. Ir mums panašių vienuolijų reikėtų!

Visas keturias Evangelijas aš laikau ištisai tikras, nes jose veikia atspindulys didybės, kuri išėjo iš Kristaus asmens ir kuri buvo tokia dieviška, kokia iš viso žemėje yra pasireiškusi

Goethe

Apžvalga

Katalikų universiteto steigimui pritaria ir Vatikanas ir ne tik pritaria, bet giria ir skatina įvykdyt kilnų steigimo sumanymą, žadėdamas visokeriopą paramą. Ateinantį rudenį jau manoma atidaryti 1 ar 2 fakultetus.

Mirė Briandas, vienas žymiausių prancūzų ir pasaulio politikų ir taikos apaštalų (už taikos akciją gavęs Nobelio premiją). Stengėsi suartinti Prancūziją su Vokietija ir sudaryti Europos sąjungą. Buvo žymi figūra Tautų Sąjungoj ne tik ciceroniška iškalba, bet ir taikia politika. Gimęs 1862 m. Nante. Jaunas pradėjo dalyvauti politiniame gyvenime, bendradarbiavo kraštutiniuose (anarchistiniuose) laikraščiuose. Daug dirbo Bažnyčiai atskirti nuo valstybės. Daug kartų buvo švietimo, kulto ir užsienių reikalų ministeriu. Per 10 metų pasirašė 266 sutartis. Paskutiniaisiais veikimo metais veikė už santykių palaikymą tarp Vatikano ir Prancūzijos ir bendrai atsisakė nuo radikalaus nusistatymo prieš katalikus, o prieš mirtį buvo pasikvietęs pas save Bažnyčios atstovą. Palaidotas kaip katalikas. Jau ir seniau jis buvo pareiškęs nenoris būti civiliškai palaidotas.

Kova prieš germanizaciją Lietuvoje. Paskutiniai įvykiai Klaipėdos krašte ir byla su vokiečiais Tautų Sąjungoj, taip pat vokiečių pavartotas smurtas prieš lietuvius Vokietijoj ir grasinimai Lietuvai atkreipė mūsų visuomenės dėmesį į vokiečių ir germanizacijos pavojų Lietuvai. Vokiečiai niekad negali pamiršt, kad jie 600 metų laikėsi pasigrobę dalį Lietuvos plotų ir viską daro, kad vėl juos sau paglemžti. Samdyti vokietininkai ir apie pusketvirto tūkstančio Vokietijos piliečių, kurių pusė yra atvykusių net iš Vokietijos gilumos visu smarkumu varo vokietinimo darbą Klaipėdos krašte. Be to, Vokietijoj yra pristeigta eilė institutų, kurie tyrinėja visokias galimybes įsigalėt pabaltijo kraštuose, o pirmoj eilėj Lietuvoj. Kartu vokiečiai steigia Lietuvoj visokias savo firmas, gabena daugybę savo knygų, kuriomis nori hipnotizuot Lietuvos visuomenę tariamu savo kultūringumu, ir net kur gali pirkinėja žemes. Žodžiu, negalėdami Lietuvą jėga pagrobt ir kolonizuot, kaip buvo suprojektavę 1918 metais, stengiasi dabar pavergt ir įsigalėt kultūriškai ir ekonomiškai, o paskui jau būtų lengviau įsigalėt ir politiškai.

Iškilus konfliktams visuomenė pradėjo apsidairyt ir įvertint Lietuvai gresiančius iš vokiečių pusės pavojus. Dabar plačiai visi sujudo tą klausimą kelt, svarstyt ir užkirst pavojui kelią.

J. A. Herbačiausko 25 m. literatūrinio veikimo jubiliejus (1907 m. pasirodė jo pirmas literatūros kūrinys lietuvių kalba: „Lietuvos griuvėsių himnas“ „Gabijoj“).

Gimęs 1876 m. Vilkaviškio apskr. Motina — Basanavičiaus puseserė. Jau universitete Herbačiauskas pasižymėjo savo originalumu. Draugavo su žymiausiais lenkų literatais ir menininkais. Krokuvos universitete lektoriavo, dėstydamas lietuvių kalbą ligi 1923 m. Grįžęs į Lietuvą dėsto V. D. Universitete lenkų kalbą ir literatūrą; aktyviai dalyvauja spaudoj.

Neskaičius jo raštų, negirdėjus jo kalbos — neturėsi jo tikro vaizdo. Jo raštai neatpasakojami. Štai keletas jo išsitarimų:

„Aš iš tų, kurie gali gyventi be proto. Mano viskas yra širdis“. „Aš turėjau būti kompozitorius, bet aš pasidariau rašytojas. Kiekvienas mano kūrinys — simfonija. Mane tik muzikas gali suprasti“. (Sakosi, jog po 50 metų, kurie praeis kaip 5 minutės, jo kūrinius skaitydami rašys muzikos veikalus). „Aš ateinu, kaip audra, ateidamas visus gasdinu, bet

kada aš nueinu, visi manęs ilgisi. Jeigu toji audra ko stebuklingo ir nepadaro, tai nors šviežią orą palieka". „Aš žinau (apie dvasias), o jūs nežinote. Jūs neturit teisės kolioti žmogų, kurs žino".

„Tautos garbė yra svarbesnė už gyvybę". „Aš matau Lietuvoje baisių dalykų, kurių jūs nematote. Perspėju jus, — Lietuvos nepriklausomybei kyla laikai baisūs. Eina pavojus, baisus bandymas mūsų nepriklaiusomybei..."

Jis nepakenčia mizerno gyvenimo, nepakenčia literatūros šlamšto ir sakosi kovojąs už tikrąjį meną. Jis didelis lietuvis patriotas. Nori iškelti Lietuvą, dinastų tautą, į aukštybes.

Žymesni jo raštai lietuvių k.: „Erškėčių vainikas", „Dievo šypsenos" (kurių tik I t. teišėjo). Yra išleidęs keletą kūrinių ir lenkų kalba. Daug veikalų tebeguli rankraščiuose (tarp kitų ir „Dievo šypsenų II t.).

Bedievybė ir jos propaganda Rusijoj. Valstybinė leidimo įstaiga yra parengusi mokykloms bedievišką vadovėlį, nukreiptą prieš popiežių ir Vatikaną. Jį mano išleist vienu laiku visomis Europos kalbomis, pritaikinant specialiai kiekvieno krašto mokyklų jaunuomenei, ir paskleist šimtais tūkstančių egzempliorių visuos kraštuos. Yra išleistos bedieviškos kortos, kur biauriausiai išniekinama Bažnyčią. Per 5 m. (nuo 1918) sugriauta 890 vienuolynų, nuo 1927 — 1931 uždaryta 1400 bažnyčių. Ligi 1930 m. nužudyta 31 vyskupas, 1560 kunigų ir 7000 vienuolių ir žymiai daugiau pasodinta į kalėjimus. Yra 3 svarbiausios antireliginės organizacijos: vaikams „Pijonieriai", jaunuomenei „Komsomolcai" ir suaugusiems „Bedieviai". Tų organizacijų išlaidoms 1929 m. buvo paskirta $7^1/_2$ milijonų rublių, o 1930 m. jau 14 milijonų rublių.

Blaivybė Japonijoj. Dabar Japonijoj veikia 2600 abstinentų draugijų. Daugelyje vietų alkolinių gėrimų pardavinėjimas visai uždraustas. Tarp kitų Otokūbo provincija su 14.000 gyventojų yra nutarusi 5 met. uždrausti svaigalų pardavinėjimą, kad tuo būdu būtų užkirstas kelias ekonominiam kriziui. Priešalkolinio judejimo vadai pasiekė to, kad parlamentas išleido įstatymą, kuriuo visai uždraudžiama jaunuoliams ligi 25 met. pardavinėti svaigiuosius gėrimus. Ypatingas japonų (kinų ir kitų pietų šalių) gėrimas „sake" gaminamas iš ryžių — buvo labai išsiplatinęs, dabar daugelyje vietų jo vartojimas yra suvaržytas įstatymais, be to, pakelta kaina. „Sake" yra labai kenkksmingas — pakanka vienu metu išgerti 3 litrus to gėrimo, kad žmogus nusinuodytų. Einama prie to, kad šis žalingas gėrimas būtų visai uždraustas.

Lietuvos mokytojas buvo patrauktas teisman š. m. kovo m. 6 d. Kaltino ir gynė žymiausi pedagogai (prof. St. Šalkauskis, prof. Pr. Dovydaitis, prof. M. Biržiška, prof. Vabalas-Gudaitis, dr. R. Ruginis, Ig. Malinauskas...).

Konstatavo, kad mokytojas nėra tinkamai pasiruošęs nei teoretiniu, nei praktiniu atžvilgiu ir, neturėdamas gilesnio išsiauklėjimo, negali ir kitų auklėti (pats nėra pavyzdys); nėra savarankiškas, neturi visur savo nuomonės, bet opurtunistiškai nusiteikęs vyraujančios srovės atžvilgiu; per daug pasyvus, nedalyvauja kultūrinimo darbe. Buvo atsižvelgta į tai, kad ruošiančios mokytojus įstaigos nepritaikytos mūsų kraštui, tebegyvena senomis tradicijomis ir todėl mokytojų rimtai nepriruošia. Be to, Lietuvos mokytojas tebėra jaunas, jis neranda reikiamos paramos visuomenėj; vaikai šeimoj nepriruošiami mokyklai. Todėl nusprendė jį pripažinti lygtinai baustiną viešąja atgaila, su sąlyga, kad per 5 metus suaktyvėtų, išsiauklėtų ir pasiruoštų kultūrinio mūsų visuomenės atgijimo darbui.

Studentas ateitininkas buvo irgi patrauktas teisman. Bet teismas ėjo uždaromis durimis. Buvo išklausyta liudininkų parodymų. Paskui kaltino ir gynė 3 atžvilgiais: moraliniu, visuomeniniu ir inteligentiniu. Teismas tęsėsi 7 valandas. Sprendimas

nežinomas, nes teismas vyko uždaromis durimis.

Ž. Ū. Akademijos Studentų Ateitininkų Sąjungos Valdybos 1932 m. sąstatas: pirmininkas — Antanas Zuperskas, sekretorius —Kostas Leinartas, draugovės „Gabija" pirmininkė — Elena Žirgulytė, klubo „Algimantas" pirmininkas — Jonas Drąsutis, korporacijos „Agricola" pirmininkas — Pranas Rudinskas ir spaudos platintojas — Juozas Paplauskas.

Bibliotekininkai organizuojasi. Kaune įsteigta Lietuvos bibliotekininkų draugija, kurios tikslas tobulinti bibliotekų ir bibliografijos darbą Lietuvoje ir jungti Lietuvos bibliografus. Norintieji susipažinti su draugija, gali gauti statutą nemokamai iš Valdybos. (Adresas: Liet. Bibliotekininkų Draugija. *Kaunas,* V. D. Universiteto Biblioteka).

Giovani Papini, garsiosios „Kristaus Istorijos" autorius yra išleidęs 1931 veikalą „Gog", kuriame, kaip veidrody parodyta visa šių laikų civilizacija. Visur matos žiauri gyvenimo tiesa. Milijardierius Gogas darė viską, ką galėjo mūsų epokos gėrybių esmei pažinti. Keisčiausi eksperimentai, avantiūros, kelionės po visus pasaulio kraštus, apsilankymai pas Fordą, Gandhi, Einstein'ą, Freud'ą, Leniną, Edisoną, Well, Shaw, Hamsuną, — ir visa tai puikiame Papini stiliuj.

Mūsų veikimas

BIRŽAI

Vietos gimnazijos moksleiviai, ypač moksleivės, smarkiai dirba labdarybės srityje. Jų rūpesčiu suorganizuota šelpiamoji kasa, kurion sumetami visi atliekami centai šelpti vargšams. Taip pat yra daug surinkta įvairiausios rūšies drabužių, kuriuos, šiek tiek pataisę, moksleiviai dalina neturtingiems ir nuplyšusiems miesto vaikučiams.

Šitas gražus darbas rodo, kiek rimtai žiūri į gyvenimą mūsų jaunoji inteligentija.

KAUNAS

Labdarybės darbai rado vietos ir mūsų laikinosios sostinės moksleivių veikime. Kauniškiai taip pat sunešė vienon vieton įvairiausių rūbų ir juos neš į Kauno priemiesčius, kurių gyventojai skęsta begaliniame varge. Tarp ko kita yra užsimota Velykų proga surinkti velykinių pyragų, kiaušinių ir jais apdovanoti vargšus.

LINKUVA

Linkuviečiai neužmiršta vargšų senelių, gyvenančių vietos pavargėlių namuose. Kiekvieną savaitę du kartus čia lankosi mergaitės ir vieną kartą vyrai. Jie seneliams gražiai paskaito, pagroja ir pasišneka įdomiomis temomis.

MARIJAMPOLĖJE, ROKIŠKY

taip pat lankomi senelių namai, ligoninės, neturtingos šeimynos ir t. t.

MINĖJO A. A. KUN. TILVYTĮ-ŽALVARNĮ

LINKUVOS

moksleiviai, gerbdami didįjį giesmių ir daugelio katalikiškų organizacijų himnų autorių, išklausė šv. Mišių ir priėmė šv. Komuniją.

MARIJAMPOLĖJE

moksleiviai aktingai prisidėjo prie minėjimo, kurį surengė vietos K. V. C. skyrius šių metų II. 28 d. Jie gražiai deklamavo kun. Tilvyčio eilėraščius ir gale sugiedojo velionies giesmę „Dangaus Tėvynė". Paminėjimas buvo baigtas ateitininkų himnu.

IŠTRAUKOS IŠ MOKSLEIVIŲ LAIŠKŲ

Raseiniškiai ilgame ir gražiame laiške taip rašo apie savo ūpą:

„Žiemos šalčius kęsdami, nepasiduodam juodam pesimizmui, bet nuolatos gaiviname save šviesiomis viltimis. Dažnai dainuojame „Jau slaviai sukilo nuo Juodmarių krašto, pavasaris eina Karpatų kalnais, po Lietuvą žiema..." Slavių prisikėlimo himnas mums primena ateinantį prisikėlimą į darbą mylimai Lietuvai. Mes trokštame laisvais sparnais kilti aukštyn ir apie Lietuvos žemę iš aukštybių dainuoti".

Rytų Lietuvos atstovai uteniškiai šitaip savo darbus charakterizuoja:

„Moksleivių nuotaika pakilusi. Ateinantis pavasaris atidarys kelią naujiems veikimo būdams, manoma palikti ankštus kambarius ir eiti į laukus, kur galima daug laisviau jaustis".

Telšių moksleiviai rašo:

„Mūsų padangėje pavasario vėjai vaikosi ir linksma saulutė šiltai kai kada pažiūri pro debesis į užšalusį Masčio ežerą. Turime vilties, kad neužilgo galėsime šildytis paežerėje arba valtyje ant ežero. Tada išeisime iš kambarių ir laisvame ore gaivinsime viltis, kad mums, jaunuomenei, vadinamai tėvynės ateičiai, kada nors nušvis tikras laivės rytas...!

Rokiškiečiai praneša apie savo kovą prieš bolševizmą. Štai kaip jie apie tai rašo:

„Lietuvos laikraščiai kai kada parašo apie Rusiją ir joje siaučiantį režimą. Baisios Rusijos gyvenimo scenos gąsdina visus, ypač mus, jaunimą, kuriam savo laiku teks skelbti kovą raudonajam slibinui. Prieš kovą visada reikia pažinti priešų pozicijas, jų gyvenimo sąlygas. Todėl mes šalia mokslinimosi darbo dažnai turim laisvų pasikalbėjimų socialiniu klausimu. Esame tikri, kad šių pasikalbėjimų vaisiai padės kovoje prieš raudonąją diktatūrą, įvairiomis formomis besiveržiančią į Lietuvą.

MOKSLEIVIŲ GYVENIMO SMULKMENOS

— Biržiečiai išleis savo laikraštėlį „Jaunystės lapai".

— Tauragės moksleivių grupė išleido jaunimo ir satyros laikraštį „Knopkę".

— Vilkaviškiečiai ruošiasi leisti antrą numerį „Naujų Kelių".

— A. Fredos Aukšt. Sod. ir darž. mokyklos moksleiviai yra išleidę savo laikraštį.

Knygos

SVARBŪS LEIDINIAI.

Šiais idėjų susimaišymo, pasaulėžiūrų kovų ir įvairių klaidų laikais dideliausios reikšmės įgyja katalikiškos pasaulėžiūros ir gyvenimožiūros gilinimas. Kova prieš katalikybę vedama dviem frontais: moksle ir gyvenime. Ateistinės ir materialistinės doktrinos daro žūtbūtinių pastangų įsitvirtinti moksle ir įskiepinti žmonėms antikatalikišką gyvenimožiūrą. Kiek moksle stengiamasi išgriauti Dievybės ir dvasios sąvokas, tiek praktiniam gyvenime stengiamasi iš ateizmo ir materializmo doktrinų išplaukiančias išvadas apie Bažnyčią, valstybę, visuomenę, tautą, žmogų, politinį, kultūrinį, visuomeninį, dorinį ir religinį gyvenimą įpiršti visuomenei vietoj katalikiškų pažiūrų.

Kovos moksle gal būt mažiau pasiekia visuomenę. Mokslinės filosofinės doktrinos ne visuomet ir prieinamos plačiai visuomenei. Bet už tat išvados iš jų, liečiančios realius žmonių santykius ir reikalus plinta labai greit. Juo labiau, kad akcija toms praktinėms išvadoms žmonėse platinti yra žymiai didesnė, negu kovoms teoretinėj plotmėj. Katalikybės priešai neturi mokslininkų tiesos ieškotojų tendencijų. Jie žiūri grynai praktinio reikalo. Tas ir gali paaiškint, kodėl mes palyginti mažai matome jų grynai mokslinių tyrinėjimų, bet esame užversti tais praktiniam reikalui pritaikintais raštais. Labai daug mes galime rasti žmonių, kurie apie pagrindinius bedievių filosofijos principus neturi nei maž̌iausios nuovokos bet net kiekvienas kaimietis žino apie jų praktinius nusistatymus, nuomones ir reikalavimus.

Katalikų daugelis kaip tik priešingai dalykus yra pažinę: jie turi kad ir ne visuomet gilų, vis dėlto šiokį tokį nusimanymą apie pagrindinius katalikybės principus, bet labai dažnai visiškai trūksta katalikiškos gyvenimožiūros. Jie tiki Dievą, net lanko bažnyčią, atlieka religines praktikas, bet neturi supratimo apie katalikiškas pažiūras į visuomenę, valstybę, tautą, ūkiškus, kultūrinius ir kitokius žmonių santykius. Tai mums ir paaiškina, kaip žmogus net nuoširdžiai jausdamasis katalikas eina prieš katalikybę ir Bažnyčią. Jis teoretiškai katalikas, o gyvenimo praktikoj — pagonis, nes neturėdamas katalikiškų pažiūrų į gyvenimą, priima ir gyvenime vadovaujasi nekatalikiškomis.

Turėdami jau nemaža šitokio dalykų būvio patirties, katalikai privalo susirūpinti katalikiškos gyvenimožiūros pažinimu. Ypač tuo turi susirūpinti katalikai moksleiviai, kurie daugiau gal būt už kitus yra pavojui, nes jiems tuo tarpu bent tiesiog nesikėsinant išplėšt katalikybę visokiais būdais laisvamanių ir bedievių brukama bedieviška gyvenimožiūra.

Šiuo reikalu katalikai yra susirūpinę. Katalikų akcija kaip tik ir deda visas pastangas, kad katalikai turėtų sveiką katalikišką gyvenimožiūrą. Mūsų Katalikų Veikimo Centras, vesdamas katalikų akciją Lietuvoje irgi dirba toj srity. Tam reikalui jis yra išleidęs nemaža svarbių leidinių, su kuriais reikia gerai susipažinti kiekvienam, kuris nori visais klausimais turėti tikras katalikiškas pažiūras. Šiandien labai aktualūs valstybės ir Bažnyčios santykiai, auklėjimo klausimai, visuomeniniai ir kultūriniai reikalai ir t. t. Šiuos klausimus šie leidiniai ir liečia.

Kadangi tie leidiniai visiems žinotini, todėl mes čia juos ir išvardinsime.

1. *Pijaus XI enciklika apie socialinį teisingumą.* Šis Popiežiaus raštas išleistas Leono XIII enciklikos „Rerum Novarum" sukaktuvių proga ir yra svarbus papildymas ir paaiškinimas Leono XIII garsiausios enciklikos, kuri katalikų visuomeninei minčiai turėjo epochinės reikšmės ir šiandien tebėra lygiai aktuali, kaip ir jos išleidimo laiku prieš 40 metų. Ši Pijaus XI enciklika reikia perskaityt ir išstudijuot visiems, kas tik nori visuomenės gyvenimo klausimais laikytis katalikiškosios minties.

2. *Katalikų socialinė pasauližiūra,* (versta iš prancūzų kalbos). Jame aiškinama ir dėstoma pagal Leono XIII encikliką „Rerum Novarum" visi svarbesnieji socialinio gyvenimo principai ir jų pritaikymas gyvenimo praktikoj. Čia sprendžiamas darbininkų ir darbdavių klausimas, valstybės tikslas ir jos kompetencija, pažiūros į materialinę gerovę ir k. Prancūzų katalikai šį veikalą labai įvertino. Jis yra visiems labai rekomenduojamas, ypač mokslus einančiam jaunimui.

3. *Socialinis kodeksas.* Tai katalikų socialinės minties sintezis. Nors šis veikalas užsimotais klausimais neduoda plataus išdėstymo, bet dėl jo minčių aktualumo, jis verta skaityti. Išvadžiojimai yra svarbūs ir suprantami.

4. *Katalikų veikimo kodeksas.* Žinant, kad dabar yra katalikų akcijos laikai, kalbėti apie šio veikalo vertę, rodos, būtų nereikalinga. Čia paduodamas Katalikų Bažnyčios mokslas svarbiausiais viešojo gyvenimo klausimais. Knygos autorius visą medžiagą ėmė iš popiežių enciklikų. Šias mintis gerai išstudijavus, galima bus jas plačiausiai pritaikyti gyvenimo praktikoj. Šiandien mes užmirštame net esminius katalikybės reikalavimus, palikdami ją vien formaliniu dalyku. Šioj knygoj rasi tikrą klausimų išsprendimą.

5. *Pijaus XI Enciklika apie Katalikiškąji veikimą.* Katalikų Bažnyčia visada turėjo priešų. Ypač šiais laikais, kada katalikai gyvena susipratimo amžių, kova didėja. Katalikų veikimas daug kam nepatinka. Kelia prieš jį kovą, daro įvairių užmetimų ir priekaištų. Čia Popiežius išaiškina tikrą dalykų esmę ir atremia daromus priekaištus.

6. *Pasaulionių apaštalavimas pagal paskutinius popiežių nurodymus.* Čia kalbama apie apaštalavimo darbą ir jo reikalingumą mūsų laikais. Popiežiai visada ragina kiek galint didesnį žmonių skaičių prie šio darbo prisidėti. Be to, čia paliesta Katalikų Akcijos esminės sąlygos ir charakteris.

7. *K.V.C. ir svarbiausi jo uždaviniai Lietuvoj.* (Par. Vysk. K. Paltarokas).

Apie ką čia kalbama, matyti iš knygelės pavadinimo. Katalikų veikimas nėra vien religinis, bet ir socialinis. Mes neturime pamiršti, kad nėra gyvenimo be veikimo. Knygelės autorius nurodo svarbesniuosius K.V.C. uždavinius Lietuvoje: „Krikščioninti atskirus asmenis, šeimą, mokyklą, spaudą; spręsti krikščioniškoj dvasioj socialines problemas; duoti krikščioniškos dvasios įstatymams ir įstaigoms".

8. *Lietuvos Episkopato Direktyvos Katalikų Akcijai Lietuvoje.* Kad katalikų veikimas būtų sekmingas, reikia turėti tikrą veikimo kryptį. Mūsų Episkopatas ir išleido tam tikslui nurodymus, kas yra katalikų veikimas, kur ir kaip jis turi pasireikšti. Norėdami turėti tvirtą veikimo pagrindą, turime šią knygelę įsigyti.

9. *Šventas Tėvas Pijus XI.* Pažinti mūsų vyriausiojo Ganytojo asmenybę ir darbus yra kiekvieno kataliko pareiga. Šioje knygelėje randame apie Jį žiupsnelį sutrauktos medžiagos. Išaiškinti pagrindinį Pijaus XI popiežiavimo mintį — katalikų veikimą — šios knygelės uždavinys.

10. *Katalikas ir spauda.* Ši knygelė mums gerai patarnaus, nes joje išdėstyta, kas yra blogoji spauda ir jos žala visuomenei. Be to, čia nurodyta Katalikų spaudos platinimo būdai.

11. *Pijaus XI enciklika apie krikščionišką auklėjimą.* Šiais laikais auklėjimo klausimas yra labai aktualus. Ypač dabar, kai norima jaunuomenės auklėjimą iš Bažnyčios globos išplėšti. Mes visi turime žinoti popiežiaus autoritetingą žodį, kuriame išdėstytas šiuo klausimu katalikų Bažnyčios mokslas. Čia rasime išdėstyta, kas turi teisės ir pareigos auklėt jaunuomenę, kaip turi būt tas auklėjimas vedamas. Taigi, enciklika liečia svarbų klausimą.

12. *Šventojo Tėvo mintys apie auklėjimą.* (Parašė Vysk. J. Staugaitis). Čia paduodama Švento Tėvo mintys jaunuomenės auklėjimo klausimu. Knygelės autorius duoda gyvų pavyzdžių, iš kurių matyti, kokios svarbos yra krikščioniškas auklėjimas.

Taigi matome, kad čia suminėti leidiniai yra ne tik įdomūs ir naudingi, bet ir labai aktualius klausimus paliečia. Dėlto jie labai pravartu kiekvienam katalikui, o juo labiau katalikui moksleiviui nuodugniai išstudijuoti.

Dar reikia pažymėt tai, kad šie visi leidiniai yra nebrangūs ir kiekvienas lengvai juos gali įsigyti.

Kun. B. Andruška S. J. PAŠAUKIMAS. Šiauliai, 1931 m. 76 p. 40 c. Tėvų Jėzuitų leidinys.

Kas yra svarbesnio žmogui už pažinimą, koks ratelis jis turi būti nuostabioj pasaulio mašinoj, kokią vietą jis turi užimti, kokia jam geriausia tinka ir, svarbiausia, kokia jam paskirta? Tai yra pagrindas ir laimės, ir sąžinės ramybės ir tvirtybės visuose darbuose.

Knygelė nenagrinėjama klausimo visoj pilnumoj. Jos tikslas — padėti žmogui pasirinkti vieną iš trijų luomų: vedusiųjų, laisvą (pasaulyje), vienuolių. Kiekvieno luomo pliusai ir minusai yra aiškiai nušviesti, parodyti. Žmonėms, kuriems rūpi kunigystės klausimas, autorius pataria paskaityti Doylės knygelę: „Ar tik nebūti man kunigu?“ Negausingoj šiuo klausimu literatūroj knygelė užima žymią vietą. *L.*

Georg Alfred Lutterbeck S. J. DIE JAGD ÜBER DIE INSELN (Verlag Herder, Freiburg im Breisgau), Herderio knygų leidykla be daugelio rimtų mokslinių veikalų vokiečių kalba neužmiršta ir jaunųjų skaitytojų išleisdama visą seriją romanų, apysakų, novelių ir kt., skiriamų jaunųjų fantazijai auklėti ir žinių bagažui praturtinti.

Ši knygutė įeina į seriją leidžiamų knygučių vardu „Iš tolimųjų kraštų“, kurių yra jau išėję 38 tomeliai. Kaip ir visos jauniesiems skiriamos knygutės yra gražaus formato, kietu viršeliu ir gražiom iliustracijom tekste padalintos, taip ir ši 147 pusl. knygutė turi patraukiančią išvaizdą. Šioje knygutėje atpasakojami katalikų misijonierių darbai tolimame Japonų krašte. Gražūs gamtos vaizdai, malonūs Kristaus mokslo skelbėjų veidai kaip gyvi stoja prieš mūsų akis. Didžiosios Meilės ir pasiaukojimo diegai pasėti japonų krašte buvo jau bepradedą dygti, bet štai 50 žiaurių plėšikų susėdę į mažus laivelius ieško po salas pasislėpusio katalikų kunigo. Vietinio japonų jaunikaičio, nesenai pažinusio Kristaus mokslą, sumanumu tuo kartu misionieriui išsigelbėti nuo mirties pavyko, bet po metų vėl pateko į klaidatikių rankas ir dar nespėjusius išdygti Kristaus mokslo diegus palaistė brangiu kankinio krauju. Po to japonų Bažnyčia vėl paskendo gilioje tamsoje.

Kalbos ir stiliaus lengvumas, vaizdų supynimas verčia patarti mūsų besimokančiai jaunuomenei, kad, pradėdami skaityti vokiečių kalba, nepamirštų šios knygutės.

Atsiųsta paminėti

Vysk. Petras-Pranas Būčys M. I. C. ŠVENTOJI DVASIA, arba katalikų tikybos išdėstymas apie šv. Dvasią ir Jos veikimą Bažnyčioje. III t. Marijonų Kongregacijos leidinys. Marijampolė. 290 psl. Kaina 6 lit.

VASARIO 16-ji. Lietuvos nepriklausomybės 14 metų sukaktuvėms paminėti. Redagavo *P. Babickas.* Liet. Šaulių S-gos leidinys. Kaunas, 1932 m. 90 pusl. Kaina 1,50 lt.

SODŽIAUS MENAS. I knyga. „Rinktiniai audiniai", II knyga „Priejuostės ir žičkiniai raštai", III kn. „Liaudies meno dirbinių raštai". Iliustruota. Žemės Ūkio Rūmų leidinys. „Spindulio" b-vės spaustuvė, Kaunas, 1931 m.

Prof. dr. J. Totoraitis. MINDAUGAS, LIETUVOS KARALIUS. Marijonų kongregacijos leidinys. Marijonų spaustuvė, Marijampolė, 1932 m., 124 pusl. Kaina 1,50 lit.

S. Kapnys ir K. Plačenis. DU. Apysakos. Išleido „Žaltys". „Vilniaus" spaust., Kaunas, 1931 m. 192 pusl. Kaina 3 lit.

J. Tauronis. TAURIOJI GENOVAITĖ. VI aktų drama su prologu ir epilogu. Akc. b-vės „Žaibas" spaust., Kaunas, 1932 m. 84 pusl. Kaina 1.50 lit.

DARYKITE ATGAILĄ. Parašė *K. V. B.,* K. V. C. Panevėžio rajono leidinys, Nr. 13. „Bangos" sp., Panevėžys, 1932 m. 16 pusl.

Kun. P. Rauduvė. IŠPAŽINTIS IR KOMUNIJA. Kaunas, 1932 m., 32 pusl. Kaina 20 ct.

Kun. J. Stankevičius. ŠV. PRANCIŠKUS ASYŽIETIS. Pranciškonų leidinys. Kaunas, 1932 m. 89 pusl. Kaina 50 cnt.

Hermannas Eduardas ordin. Göttingeno u-to prof. *LIETUVIŠKAI VOKIŠKŲ PASIKALBĖJIMŲ KNYGELĖ.* Kaunas, 1931 m. „Sakalo" B-vės leid. 158 psl. Kaina nepažymėta.

Paul Morand, GYVASIS BUDA. „Naujo Žodžio" b-vės leid. Kaunas, 1931 m. 179 psl. Kaina 2 lt.

Juozas Urbšys. MEDŽIAGA MOS, 1929 Autoriaus leid. 52 psl. Kaina 1. lt. 50 cnt.

Aleksandras Žiaužys. PRASIMUŠUSIOS VERSMĖS. Šmito spaustuvė Klaipėdoj, 60 psl.

TAUTŲ SĄJUNGOS TIKSLAI IR SANTVARKA. Iš prancūzų kalbos vertė *E. Turauskas.* Išleido Vyriausias Tautų Sąjungos sekretoriatas mokytojams naudotis. Kaunas, 1932 m. 112 psl.

A. Vaičiulaitis. VAKARAS SARGO NAMELY. „Sakalo" b-vės leid. Kaunas, 1932. 129 psl. Kaina 2,50 lt.

Juozas Urbšys. Medžiaga *VILNIAUS GINČO DIPLOMATINEI ISTORIJAI.* Išleido „Sakalo" b-vė. Kaunas, 1932 m. 47 pusl.

Juozas Eretas, dr., V. D. U-to profesorius. *VOKIEČIŲ LITERATŪROS ISTORIJA* I, Kaunas, 1931 m. V. D. U-to Teol.-Filosofijos Fakulteto leid. 250 psl.

MŪSŲ GIRIOS. Miškininkystės žurnalas. Kaunas, 1932 m. Sausio—vasario m. Nr. 1 (15). III met. Leid. Lietuvos Miškininkų sąjunga, red. dipl. mišk. J. Kuprionis.

P. Rutelionienė. KLAIKUMA. Iš Didž. karo laikų ir tremtinių gyvenimo romanas III tom. Kaunas, 1932 m. 350 psl. Kaina 4,50 lt.

Vytautas Reivytis, Aukšt. policijos mokyklos rik. inspekt. *KŪNO KULTŪROS PRADMENYS.* Aukšt. polic. mokyklos leid. Kaunas, 1932 m. 81 psl.

Kun. Dr-ras *A. Maliauskis. ŠV. MIŠIOS,* jų begalinė vertė ir nauda. Šv. Kazimiero dr-jos leid. Nr. 529. Kaunas 1932 m. 32 psl. Kaina 10 ct.

Simas Miglinas. MŪSŲ VILNIAUS POEZIJA. Iliustruota mūsų Vilniaus antologija. „Sakalo" B-vės leid. Kaunas, 1932 m. 223 pusl. Kaina 4 lit.

Richart Voss. DU ŽMONĖS. Trijų dalių romanas. I dalis. Iš 34-jo leidimo vertė Simas Miglinas. „Sakalo" B-vės leid. Kaunas, 1932 met. 198 psl. Kaina 3 lt.

Red. *A. Graževičius* Ats. red. *A. Vaičiulaitis*

Mokykimės skambinti kanklėmis!

„Ateities“ 1911 metų 5—6 Nr. įdėtas Studentuko straipsnis apie kankles.

Tai bene bus tik pirmas žodis į Lietuvos moksleiviją apie mūsų kankles. Vadinas, tai buvo prieš 21 metus.

Bet lig šiol kanklių muzikos idėja negavo tinkamos propagandos, nes kanklininkų Lietuvoj buvo maža ir tie patys tūnojo įvairiuose Lietuvos provincijos užkampiuose. Nebuvo kas jiems padėtų žodžiu ir darbu. Šiandien jau kanklių reikalai eina į viešumą. 1925 m. įsisteigė Kaune Lietuvos kanklininkų Draugija. 1930 m. vasario 1 d. įsteigta, švietimo ministerijai leidus ir šelpiant, kanklių muzikos mokykla. Bet sunku buvo be vadovėlio. Ypač provincijos jaunimui, kurs negali tos mokyklos lankyti, o ji veikia tik mokslo metu.

Bet šiandien ir tas sunkumas nugalėtas: jau išleistas kankl. Pr. Puskunigio kanklių muzikos vadovėlis, kurį švietimo m-jos knygų ir mokslo priemonių tikrinimo komisija pripažino (prot. Nr. 325) *vartotinu*. Jame paduotos visos žinios kaip dirbdintis kankles, derint, skambint ir 15 dainelių. Vadovėlis sukrautas Kaune, Rotušės aikštė „Pavasario“ knygyne (kaina 1 lt. 50 ct.). Reikalaukit visuose knygynuose.

Iš to vadovėlio galima pačiam išmokti kankliuoti.

Tad, jaunime, atgaivinkim tai, ką mūsų protėviai per šimtmečius išsaugojo ir paduoda šiandien mums į rankas.

Jaunime! Į tavo rankas šiandien atiduodamas kanklių raktas!

Justinas Strimaitis
L. Kanklininkų D-jos sekretorius

Moksleiviai gali susitaupyti po 75 lt.!

Šitą retą progą turės 1932 metais tik metiniai **„ŽIDINIO“** — literatūros, mokslo, visuomenės ir akademiškojo gyvenimo mėnesinio iliustruoto žurnalo — apsimokėję prenumeratoriai, kurie 1932 m. galės gauti „Sakalo“ b-vės 26 knygas (jos paskelbtos „Židiny“ š.m. 1 Nr.) su 50% nuolaidos, o visus kitus, net ir naujausius leidinius ir vadovėlius, — su mažesne nuolaida bendrovės nuožiūra. O kas iš moksleivių nenori skaityti įdomių knygų, kurių „Sakalo“ b-vė turi apsčiai išleidusi!

„Židinį“ mūsų plačioji inteligentiškoji visuomenė per septyneris leidimo metus jau gerai pažino ir pamėgo. Įsisavinusiam, galvojančiam žmogui. O ypač moksleiviams, kurie turi didelio dėmesio kreipti į visapusišką lavinimąsi ir sielos turtinimą, turi sekti Lietuvos ir pasaulio kultūros gyvenimą, plėsti savo akiratį, padėti nusistoti savo pasaulėžiūrai.

Nevėluokit užsisakyti „ŽIDINĮ“ 1932 metams!

Prenumeratos kaina met. 35 lt., pusm. 20 lt.; pradž. mokyklų mokyt.: met. 30 lt., pusm. 15 lt., moksleiviams ir studentams: met. 25 lt., pusm. 15 lt., (atsiimant iš ad-jos arba išsirašant mokyklose ne mažiau kaip po 5 eg. — met. 20 lt., pusm. 10 lt.).

Adr.: **„Židinys“, Kaunas, Laisvės al. 3.**

„ATEITIS“ su „GAMTOS DRAUGO“ prieda

šiandien yra didžiausias ir rimčiausias mėnesinis moksleivių žurnalas, kuris eina jau **dvidešimt pirmi** metai. Tenelieka nė vieno moksleivio, kuris nebūtų to žurnalo prenumeratorium!

Kiekvienam moksleiviui svarbu

lietuvių kalbos mokslo reikalui įsigyti šias knygas:

1. *V. Kamantausko* **Trumpas kalbos netaisyklingumų ir barbarizmų žodynėlis** Kaina lt. 2.—
2. *P. Butėno* **Trumpas linksnių mokslas** „ „ 2.—
3. *P. Butėno* **Lietuvių kalbos prielinksnių moksl.** „ „ 3.—

Reikalaukite visuose knygynuose.

Prašykit Amerikoj gyvenančių giminių

išrašyti Jums vieną iš šių įdomių Amerikos laikraščių:

a) dienraštį **„Draugą“** adr.: 2334 So Oakley Ave, Chicago,
b) savaitraštį **„Garsą“** adr.: 73 E. South St., Wilkes Barre, Pa
c) einantį dukart per savaitę **„Darbininką“** adr.: 366 West Broadway, South Boston, Mass.

Turėdami bent vieną iš tų laikraščių, jūs galėsite sekti visą Amerikos ir Amerikos lietuvių gyvenimą.

Ar jau skaitėte šias įdomias knygas?

A. Vaičiulaičio **Vakaras sargo namely.** 14 iliustruotų apsakymų 129 pusl. Kaina 2 lt. 50 c.

Bern. Brazdžionio eilėraščių knyga **Amžinas Žydas.** 128 pusl. Kaina 3 lt.

Jules Verne'o **Už 20.000 metų** ir kitų autorių įdomios apysakos. 216 pusl. Kaina 3 lt

Mayne Reido romaną **«Kalnas Atsiskyrėlis».** 224 pusl. Kaina 3 lt.

St. Būdavo apysakų knygą **«Širdys ir gėlės».** 200 pusl. Kaina 3 lt.

Visų šių knygų reikalaukite visuose knygynuose arba išsirašykite iš

„SAKALO“ B-vės Kaunas, Kalnų g. 14.

Akc. „Žaibo“ B-vės spaustuvė — Karo cenzūros leista.